

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra politologie a evropských studií

Bc. Lukáš Mrňous

Prvovoliči a jejich role v komunálních volbách 2022

Magisterská diplomová práce

Vedoucí práce: doc. Mgr. Pavel Šaradín, Ph.D.

Olomouc 2023

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně pod dohledem vedoucího na základě uvedené literatury.

V Olomouci dne 25. 4. 2023

Podpis

Bc. Lukáš Mrňous

Rád bych poděkoval doc. Mgr. Pavlu Šaradínovi, Ph.D. za odborné vedení práce, vstřícný a ochotný přístup a cenné rady.

Obsah

Úvod	6
1. Problematika prvovoličů.....	12
2. Charakteristiky respondentů.....	19
3. Život v obcích.....	25
3.1 Zájem o veřejné dění.....	25
3.2 Spokojenost se životem v obci.....	27
4. Znalosti komunální politiky.....	30
4.1 Termín voleb do zastupitelstev obcí	30
4.2 Velikost zastupitelstev	33
4.3 Starostové obcí.....	36
4.4 Volba starosty	39
5. Zapojení prvovoličů ve volbách	43
5.1 Volební účast prvovoličů u voleb do zastupitelstev obcí.....	43
5.2 Stranické sympatie.....	46
5.3 Zapojení ve volbách.....	49
6. Informovanost.....	53
6.1 Kampaň v komunálních volbách.....	53
6.2 Informace o dění v obci	57
7. Shrnutí	61
Závěr.....	63
Seznam pramenů a literatury	66
Seznam použitých zkratk.....	79
Seznam grafů	80
Seznam tabulek.....	81
Seznam příloh.....	82
Abstrakt	87

Úvod

V České republice se na podzim roku 2022 konaly již deváté volby do zastupitelstev obcí. Volební systém těchto voleb se řadí mezi listinné poměrné systémy, nicméně se jedná o systém velmi komplikovaný a v kontextu ostatních voleb, které se u nás konají, se o něm dokonce dá slovy Tomáše Lebedy říct, že je „nejkomplikovanější, nejméně srozumitelný a také nejvíce zavádějící“ (Lebeda, 2009, s. 334). Komunální politika pro občany představuje „přirozený prostor“ a dá se po národních volbách považovat za nejdůležitější. Lokální politika taktéž zahrnuje „vzájemnou politickou komunikaci napříč všemi zájmovými skupinami s cílem řešit problémy v komunitě a hledat kompromisní řešení“, řada autorů navíc o obcích mluví jako o „základu svobodného státu“, nebo podle nich samospráva představuje „čtvrtou moc“ ve státě (Balík, 2009; Čmejrek, Bubeníček & Čopík, 2010, s. 7).

Volby do zastupitelstev obcí v České republice se řadí do skupiny voleb druhého řádu (Brtník & Havlík, 2008, s. 134; Hájek, 2020, s. 146). Považují se tak oproti volbám prvního řádu, kam spadají v případě České republiky volby do Poslanecké sněmovny, často za méně důležité a nebývá jim věnováno tolik pozornosti (Cabada, Charvát, & Stulík, 2015, s. 212; Balík, Gongala, & Gregor, 2015; Palát, 2022). Komunálním volbám v ČR se od začátku 90. let věnovali geografové, či sociologové. Mezi první, kdo se tomuto tématu hlouběji věnoval, patří autoři jako Stanislav Balík, Petr Jüptner, Pavel Šaradín, nebo Jan Outlý. Publikace od těchto autorů, které se věnovaly komunálním volbám, posloužily jako výchozí texty pro tuto práci. Jedná se například o knihy: *Komunální volby v České republice v roce 2002* (Balík, 2003), *Komunální politika: Obce, aktéři a cíle místní politiky* (Balík, 2009) od Stanislava Balíka; *Komunální politické systémy* (Jüptner, Svoboda & Hudák, 2003), nebo *Studie o volbách do zastupitelstev v obcích* (Šaradín & Outlý, 2004) Tento text pracuje rovněž i s novějšími publikacemi od zmíněných autorů, které se věnují problematice komunálních voleb, a jsou neméně důležité. Jedná se mimo jiné o studie, které se zaměřují na jednotlivé volby jako *Studie ke komunálním volbám 2010* (Balík, 2012); *Komunální volby v roce 2018* (Balík & Hájek, 2020), či shrnutí v knize *Dvacet let komunálních voleb v ČR* (Balík, Gongala, & Gregor, 2015). Text využívá i další publikace na dané téma, včetně textů jako *Volební účast ve volbách do obecních zastupitelstev v ČR* (Šaradín, 2004), *Zastupitelé českých měst a obcí v evropské perspektivě* (Ryšavý & Šaradín, 2011), či *Studie o volbách do zastupitelstev v obcích* (Šaradín & Outlý, 2004). Pro účely tohoto textu byly rovněž využity publikace týkající se komunálních politických a volebních systémů v Evropě. Ty zahrnují práce *Evropská lokální politika*

(Jüptner, Polinec, & Švec, 2007), *Evropská lokální politika 2* (Jüptner & Polinec, 2009). V neposlední řadě text čerpá z oficiálních zdrojů, jako je Ministerstvo vnitra České republiky, portálu volby.cz, Českého statistického úřadu a zákonů upravujících fungování obcí.

Pro mladé voliče, kteří ještě nemají zkušenost s volbami, je rovněž nepříjemnou překážkou samotný volební systém, jelikož, jak už bylo uvedeno, volby do zastupitelstev obcí v České republice jsou velmi komplikované, a pro řadu občanů je také velmi těžko srozumitelný (Balík, 2009; Lebeda, 2009). Tato práce pomocí celé řady publikací přibližuje fungování samotného volebního systému komunálních voleb, jeho problémy a kritiku z řad významných politologů, mezi které patří Tomáš Lebeda, Jakub Šedo, Dan Ryšavý, Josef Bernard, či Stanislav Balík. Text při tomto popisu využívá například o publikace *Volební a stranické systémy ČR v mezinárodním srovnání* (Novák & Lebeda, 2004), *Volební systémy* (Šedo, Lebeda & Čaloud, 2009), *Komunální volby klamou: krátké zastavení nad problematickými aspekty volebního systému pro obecní zastupitelstva* (Lebeda, 2009). Tyto texty se na nedostacích volebního systému u voleb do zastupitelstev obcí vesměs shodují.

Komunální politika je silně spjata s velikostí obce, která má na podobu lokálního politického systému nesporný vliv. Tomuto tématu se věnovali autoři Dan Ryšavý a Pavel Šaradín (Ryšavý & Šaradín, 2010, 2011), Jan Čopík a kol. (2010), nebo Michal Illner (2006), který popisuje výhody a nevýhody komunální politiky ve velkých i malých obcích. Tito autoři popisují, že ve velkých městech se daleko více promítá celostátní podpora stran, a u menších obcí je tomu naopak. Srovnání větší a menší obce se vyskytuje i v této práci, jelikož Ostrava je třetím největším městem v České republice, a naopak Jeseník má jen necelých jedenáct tisíc obyvatel. U literatury na toto téma je také potřeba poznamenat, že se jedná výhradně o česky psané texty od českých autorů (Bubeníček, 2006; Lebeda, 2009; Kopřiva, 2010) a anglické publikace jsou spíše výjimkou (Ryšavý & Bernard, 2013).

Jak popisoval už Robert Dahl (2001), pro demokracii je zásadní, aby byli zahrnuti všichni dospělí. Z dlouhodobé perspektivy se ovšem demokratické země musejí prakticky všude po světě potýkat s klesající volební účastí (Blais & Rubenson, 2012, s. 96). Tomuto jevu je třeba věnovat velkou pozornost, jelikož míra volební účasti je podle mnoha celosvětově uznávaných autorů jako Russel J. Dalton, či Pippa Norris základem demokracie (Norris, 2002, s. 5; Dalton, 2008, s. 94). Nízká volební účast, nezájem o politiku či nízké vazby k politickým stranám jsou dle dosavadních prací daleko častěji přítomny u mladých lidí (Buckingham, 1999, s. 171; Campbell, 2006, s. 184; Ohme, 2019, s. 120 a další). Ti navíc bohužel často vnímají samotný akt voleb spíše jako formální symbol pocitu občanské povinnosti nebo naplnění

výsady, která je integrální součástí demokracie než jako nástroj k tomu, jak lze změnit poměry v zemi (Ostrá & Merklová, 2021, s. 70, 71). Situaci v České republice také ilustruje zjištění, že mladí lidé popisují obecně českou společnost jako pasivní, pesimistickou, línou a nespokojenou, kdy řada lidí jen hledá jednoduchá řešení a čeká na to, až za ně někdo problémy vyřeší (Macková et al., 2018, s. 5).

Cílem této práce je zjistit, jak se dotazovaní prvovoliči zapojili do komunálních voleb v roce 2022, zmapovat, jaké jsou jejich politické znalosti, a zároveň v rámci této skupiny identifikovat tu skupinu, která participovala nejvíce. Ačkoliv existuje celá řada prací, které se věnují problematice komunálních voleb, není téma ani zdaleka probádané, a samotné politické participaci, ať už všech občanů, nebo jen mladých lidí na lokální úrovni, je věnována jen velmi malá pozornost (Lebeda & Lebedová, 2021, s. 44). Tato práce vychází z vlastního dotazníkového šetření, které proběhlo ve třech kolech, díky čemuž bylo možné mezi sebou jednotlivé fáze dotazníku porovnávat a následně si všimnout případných změn. První z nich se konalo v červnu roku 2022, kdy už byly zveřejněny všechny informace o volbách, které jsou zapotřebí pro správné vyplnění dotazníků. Druhá vlna následně proběhla v týdnu před volbami do zastupitelstev obcí, a poslední dotazování se uskutečnilo měsíc po termínu voleb. V každém z dotazování bylo osloveno 60 studentů navštěvujících gymnázium v Jeseníku a 55 studentů z Wichterleho gymnázia v Ostravě. Před samotným dotazníkovým šetřením bylo osloveno 5 středních škol v Moravskoslezském a dalších 7 v Olomouckém kraji, ovšem realizace výzkumu byla umožněna pouze na dvou výše zmíněných gymnáziích. Samotný dotazník pak díky třem vlnám šetření mapoval znalosti studentů po delší dobu a v rámci celého výzkumu pak je možné jednotlivé fáze šetření mezi sebou porovnat. U jednotlivých fází rovněž každý student disponuje vlastním kódem, díky čemuž bude možné mapovat i vývoj odpovědí u jednotlivých studentů.

Analýzou odpovědí studentů zapojených do výzkumu text ověřuje tři předpoklady. Předpoklad č. 1 zní: *Čím se bude datum voleb blížit, tím budou prvovoliči v dotazníkových šetřeních dosahovat lepších výsledků ve znalostních otázkách.* Následně pak předpoklad č. 2: *Muži ze skupiny prvovoličů se více angažují v politickém dění a disponují lepšími znalostmi komunální politiky než ženy.* Na toto téma existuje několik pohledů a existují výzkumy, které jsou pro (Kostelka, Blais, & Gidengil, 2018; Hanzlová, 2018a) i proti (Vochocová, Štětka, & Mazák, 2015; Petrušek, 2017) A nakonec třetí předpoklad: *Prvovoliči z malých obcí participují ve volbách více než jejich vrstevníci z měst,* přičemž i v tomto případě existují práce, které se danou problematikou zabývají, avšak příklání se spíše k tomu, že naopak obyvatelé měst ve

volbách participují častěji (Ryšavý, 2006; Petrušek, 2017). Za malé obce jsou v tomto výzkumu považovány ty, které nemají 3000 obyvatel, což je i přes neshody mezi některými výzkumníky nejčastější hranice mezi malými a středně velkými obcemi (rovněž se jedná o podmínku pro to, aby byla obec městem) (Bubeníček, 2007, s. 3). U některých otázek jsou také vzhledem k výsledkům studenti rozděleni na základě toho, jaké gymnázium navštěvují. Dané rozdělení často není spojeno jen se samotnou školou, ale Wichterleho gymnázium se nachází na daleko hustěji obydleném místě než gymnázium v Jeseníku, a tudíž zde u odpovědí na některé otázky vzniká velký rozdíl. Wichterleho gymnázium také při porovnání obou škol vychází lépe v prakticky každém ohledu. Počet studentů je zde jednou takový, než jak je tomu u gymnázia v Jeseníku, o studium na této škole je taktéž větší zájem, studenti u maturitních zkoušek dosahují lepších výsledků a procento absolventů, kteří po skončení studia zamíří na vysoké školy a uspějí u přijímacího řízení, je zde o 5 % bodů vyšší (Výroční zpráva za školní rok 2021/2022, 2022; Výroční zpráva o činnosti školy, 2022).

Text této práce je rozdělen do sedmi kapitol. První z nich obecně shrnuje problematiku prvovoličů a nízké volební účasti. Představuje pohledy na to, zda je vysoká míra volební účasti žádoucí, či nikoliv, přičemž danou problematiku analyzuje za pomoci prací od Josefa Aloise Schumpetera (2004), Kláry Vlachové a Tomáše Lebedy (2006), a dalších (Downs, 1957; Walker, 1966; Campbell, 2006; Ohme, 2019). Dále jsou v této kapitole definovány pojmy jako je prvovolič, či mladí lidé, a to za pomoci dosavadních výzkumů a odborné literatury (Sociologická encyklopedie, 2018; Paolini, Horváth, & Motiejūnaitė, 2018 s. 14). U komunálních voleb zde kapitola taktéž popisuje, jaké podmínky musí voliči podle zákona č. 491/2001 Sb. splňovat, aby se mohl voleb zúčastnit. Kapitola taktéž zkoumá, jaké faktory by mohly dle dosavadních zjištění stát za nízkou volební účastí mladých lidí, a to jak za pomoci zahraničních publikací (Kimberlee, 2002; Henn, Weinstein, & Forrest, 2005; Bhatti & Hansen, 2012; Konzelmann, Wagner, & Rattinger, 2012), tak i těch česky psaných (Vráblíková, 2009; Šimon & Chytilík, 2011; Pavlů, 2019; Merklová & Ostrá, 2021;).

Druhá kapitola se věnuje charakteristice respondentů, kteří se do výzkumu zapojí. Obecně lidé v dnešní době často vnímají politiku negativně, roste cynismus a skepse vůči politikům a politice, což představuje problém, jelikož spolu s tím klesá politická participace a nezájem (Lebedová 2013, s. 38; Kukučková & Bakoš, 2019, s. 110). Jednotlivé skupiny se od sebe nicméně zásadně odlišují, a to nejen, co se vnímání politiky týče. Rozdělit můžeme prvovoliče na základě mnoha charakteristik a existuje několik pohledů na to, jak se skupiny následně chovají. Studenti gymnázií jsou totiž dle některých autorů, jako jsou např. Aleš

Kudrnáč (2015), nebo Jaroslava Simonová a Jana Straková (2018) při srovnání s prvovoliči z ostatních středních škol v jistých ohledech více participující skupinou. Roli může dle autorů, jako Lenka Vochocová, Václav Štetka a Jaromír Mazák (2015) hrát ve vztahu k volební účasti i pohlaví, kdy autoři dochází k závěru, že muži jsou oproti ženám politicky aktivnější. Prokazatelné rozdíly mezi pohlavími pak nalezneme u obsazování pozic na kandidátních listinách, což dokládá práce Karla Kouby, Ondřeje Filipce a Marie Nálepové (2013), které popisují významně vyšší zastoupení mužů. Řada autorů také dospěla k závěru, že politické ambice mužů jsou ve srovnání se ženami větší (Bláha, 2017, s. 163; Adams & Schreiber, 2011, s. 92). Rozdílně se dle určitých autorů, jako je Ivan Petrušek (2019) či Dan Ryšavý (2006) mohou chovat lidé z měst a malých obcí. V této kapitole je také blíže popsána celková volební účast u voleb do zastupitelstev obcí, i její výše v okresech, ze kterých studenti pocházejí. Každé komunální volby navíc mají vždy svá specifika, což se promítá i do jejich volební účasti, což tento text popisuje například za pomoci poznatků textu od Lukáše Valeše (2008), nebo knihy *Dvacet let komunální politiky* (Balík, Gongala, & Gregor, 2015). Svá specifika mají i jednotlivé okresy, což je dáno celou řadou faktorů, představených za pomoci textu od Michala Illnera (1992), Pavla Šaradína (2004) a také za pomoci dat z Českého statistického úřadu či strategických plánů měst, ze kterých studenti zapojení do tohoto výzkumu pocházejí. Práce je taktéž nejen v této části doplněna zjištěními z výzkumů jak Centra pro výzkum veřejného mínění, tak i výzkumu Strategické partnerství, nebo projektu CATCH-EyoU, které se chováním mladých lidí zabývají.

Ve třetí kapitole práce analyzuje spokojenost respondentů se životem v obci a jejich zájem o veřejné dění. Mimo výsledky samotného šetření jsou zde v rámci pochopení dané problematiky představeny výsledky výzkumů Centra pro výzkum veřejného mínění a dalších výzkumů, které se tématu dříve věnovaly. Text rovněž čerpá z projektů, které zkoumaly kvalitu života v České republice, jako je například *Obce v datech* (2022)

Čtvrtá kapitola textu se věnuje znalostem prvovoličů. Při vyhodnocování odpovědí na tyto otázky jsou opět použity některé publikace od Stanislava Balíka (2009), zákon o volbách do zastupitelstev obcí nebo doplňující informace zveřejněné na stránkách ministerstva vnitra, či Českého statistického úřadu. Stejně jako tomu je u analýzy otázek odpovědí v jiných kapitolách, i zde jsou pro doplnění vlastního výzkumu použity již zmíněné výzkumy veřejného mínění a následně i další práce, které se zabývají zastupitelstvy obcí (Školník & Haman, 2021), starosty (Illner, 2006; Bernard, 2012; Čermák & Mikešová, 2018), nebo problematikou přímé volby starostů (Jüptner, 2012).

Pátá kapitola je věnována zapojení prvovoličů do komunálních voleb. Jako první je zde zkoumána volební účast všech oslovených studentů, ale stejně tak text analyzuje i jednotlivé skupiny, rozdělené na základě pohlaví, nebo toho, zda pocházejí z měst, či malých obcí. Následně jsou představeny stranické sympatie studentů, přičemž je nutné zmínit, že se dotazník zaobíral pouze tím, zda prvovoliči o nějaké straně přímo uvažují, nikoliv o tom, o jakou konkrétní stranu se jedná, díky čemuž otázka není tolik osobní. Dosavadní výzkumy na toto téma hovoří o tom, že stranická identifikace je nejen u mladých lidí velmi nízká, ale navíc se zásadně liší prostředí měst a malých obcí (Čmejrek, Bubeníček & Čopík, 2010, s. 10; Spáčil, 2011, s. 17). Nakonec tato kapitola popisuje i další formy zapojení dotazovaných prvovoličů u voleb, doplněné o teorii spojenou s formami participace mladých lidí, zahrnující poznatky z textů od autorů jako Russell Dalton (2008), Kateřina Vráblíková (2009), Kateřiny Merklové, Daniely Ostré (2021) a dalších.

V následující šesté kapitole se text zabývá tím, odkud prvovoliči čerpají informace o dění v obci a zda zaregistrovali nějakou kampaň v rámci komunálních voleb. Tématu politických kampaní se již věnovala spousta autorů, avšak v případě voleb do zastupitelstev obcí jde o velmi specifickou záležitost. Kampaně se totiž liší obec od obce v závislosti na lokálních podmínkách a taktéž podle počtu obyvatel (Smolková & Balík, 2018). Text tak při analýze odpovědí respondentů v tomto případě stejně jako v minulých kapitolách využívá poznatky prací, které se věnovaly této problematice, což zahrnuje texty od autorů, jako je Josef Bernard (2012), Eva Lebedová (2013, 2014), nebo Andrea Smolková a Stanislav Balík (2018), které tomuto textu pomohou pochopit výsledky dotazování. Stejně tak je velmi komplikovaná problematika spojená se získáváním informací o dění v obci. Mimo výsledky dotazování je tudíž i tato část textu doplněna o poznatky z několika dalších prací, které již dané téma zkoumali a předeštěli, jak by situace mohla vypadat (Fialová, Macková & Štětka, 2012; Soukop & Hurtíková, 2020 a další).

Poslední sedmá kapitola práce nakonec uvádí shrnutí vybraných problémů a několik doplnění, které se nepovedlo zakomponovat do jednotlivých kapitol, avšak vzhledem k doplnění celého textu jsou velmi důležité. Jedná se například o to, že komunální volby v ČR mají několik výjimek, mezi které patří mimo jiné to, že není nikde zveřejněn počet neplatných hlasů (Lebeda, Navrátilová, & Soukop, 2017; Dragoun, 2018a).

1. Problematika prvovoličů

Demokracie se po celém světě v posledních několika desítkách let musí potýkat s nízkou volební účastí u voleb všech řádů (Blais & Rubenson, 2012, s. 95-96). Volby jsou v demokratickém světě vnímány jako zdroj legitimacy, volební účast je pro demokracie životně důležitá a pramení z ní samotná její síla (Norris, 2002, s. 5; Dalton, 2008, s. 93-94). Existuje zde však několik pohledů na to, zda je vysoká míra volební účasti dobrým, či špatným jevem. Odpovědět na tuto otázku si můžeme pomoci tři teorií politické participace: *teorie elitní demokracie*, *teorie racionálního výběru* a *teorie participační demokracie* (Vlachová & Lebeda, 2006, s. 11). Elitní demokracie představuje pohled, kde je jako hlavní zachování politické stability, ne samotné demokracie. Negativně se také staví k aktivitě velkých mas, které se dají považovat za nevzdělané, a přiklání se k tomu, aby byly určité záležitosti vykonávány profesionály (Schumpeter, 2004, s. 268, 267; Vlachová & Lebeda, 2006, s. 11-12). Tento pohled má samozřejmě i své odpůrce, kteří ji považují za nepřesvědčivou, nebo k ní mají jiné výhrady (Walker, 1966, s. 295). Teorie racionálního výběru popisuje, že nízká volební účast může být výsledkem toho, že jedinec nezíská svou aktivitou o mnoho více, než ztratí svou neaktivitou (Vlachová & Lebeda, 2006, s. 11). Tématu racionálního výběru se konkrétněji věnoval například Anthony Downs v práci *An Economic Theory of Democracy* (1957). Jako poslední je zde teorie participační demokracie. Ta přisuzuje participaci občanů stěžejní roli, není to podle ní jen prostředek k dosažení cílů, ale zároveň má pozitivní vliv na občanskou společnost. Demokracie se dle této teorie skutečně rozvíjí jen v případě, že jsou občané politicky aktivní a zajímají se o politiku. V opačném případě může dojít ke snižování její kvality (Vlachová & Lebeda, 2006, s. 12). Tato práce považuje aktivitu občanů spojenou s volbami za velmi důležitou a klesající účast u voleb vnímá jako nebezpečí. Na vážnosti přidává tomuto problému také fakt, že tento jev je přítomný hlavně u mladých lidí, u kterých dochází napříč democracemi po celém světě k dlouhodobému poklesu volební účasti i další politické participace (Buckingham, 1999, s. 170-171; Campbell, 2006, s. 183-184; Antoš, 2006, s. 177; Blais & Rubenson, 2012, s. 97; Paolini, Horváth, & Motiejūnaitė, 2018, s. 87; Ohme, 2019, s. 119-120 a další).

Tato práce se věnuje prvovoličům na středních školách v rozmezí 18-19 let. Ať už se jedná o prvovoliče samotné, nebo širší pojetí věkové skupiny mladých lidí, pod které jsou často ve výzkumech zahrnuti. Je nutné definovat, koho si pod těmito pojmy představit. Neexistuje žádná všeobecně uznávaná definice „mláď“ z hlediska věku. Jednotlivé výzkumy se tak mohou lišit v tom, koho dle kulturních a socioekonomických faktorů považují za mladého. Podle

definice Velkého sociologického slovníku jsou mladí lidé (mládež), věková skupina v rozmezí 15 až 30 let, která si postupně osvojuje a přejímá sociální mechanismy, a také země Evropské unie oficiálně stanovují hranici mládeže mezi 15–29 rokem života (Sociologická encyklopedie, 2018; Paolini, Horváth, & Motiejūnaitė, 2018 s. 14). Specifickou skupinou v rámci mladých lidí jsou prvovoliči, kterým se i věnuje tento text. Prvovoliče je možné definovat jako zástupce nejmladší věkové skupiny, která dosud neměla možnost zapojit se do voleb. Zároveň je zde nutno rozlišovat mezi jednotlivými volbami, pokud se člověk účastnil poprvé například voleb do Poslanecké sněmovny, už má zkušenosti s volbami, nicméně u voleb do zastupitelstev obcí, kterých se účastní poprvé, může být opět označen jako prvovolič. V závislosti na tom, jakým volbám se výzkumník věnuje, je tak definována skupina prvovoličů, základní podmínkou však zůstává to, že se voleb účastní poprvé (Ohme, de Vreese, & Albaeks, 2017, s. 3246). Prvovoliči u komunálních voleb v ČR musí splnit i několik kritérií v rámci samotné volby. Samotných voleb do zastupitelstev obcí se může zúčastnit pouze část populace. Volit mohou jen občané České republiky a vzhledem ke vstupu ČR do Evropské unie také občané členských států EU, kteří splňují několik podmínek, blíže upravených v zákoně č. 491/2001 Sb. o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „volební zákon“) v § 4 a § 5.¹ (Chytílek, Šedo, Lebeda, & Čaloud, 2009, s. 16). Volič musí u voleb do zastupitelstev obcí splňovat následující kritéria²:

- alespoň v den voleb, a konají-li se volby ve dvou dnech, druhý den voleb, dosáhl věku nejméně 18 let,
- je v den voleb v dané obci, městě, nebo hlavním městě Praze (dále jen „v této obci“) přihlášen k trvalému pobytu,
- v případě občana EU je dále držitelem potvrzení o přechodném pobytu na území / osvědčení o registraci nebo povolení k trvalému pobytu. (zákon č. 491/2001 Sb.).

V rámci již existujících výzkumů je více prostoru věnováno skupině mladých lidí jako celku než vyloženě prvovoličům (Norris, 2002, s. 83; Blais & Rubenson, 2012, s. 113; Paolini, Horváth, & Motiejūnaitė, 2018, s. 80). Těmi se nicméně také někteří výzkumníci zabývají (Bhatti & Hansen, 2012, s. 397; Konzelmann, Wagner, & Rattinger, 2012, s. 256; Kristensen & Solhaug, 2016, s. 31-32). Na základě jejich zjištění je jasné, že se prvovoliči

¹ Možnost účastnit se komunálních voleb v jiném státu EU mají i občané ČR, pokud v daném státě žijí a splní potřebné kroky, které tento stát požaduje (Your Europe, 2022).

² Zároveň zde existuje i několik překážek (např. omezení svéprávnosti k výkonu volebního práva, omezení osobní svobody z důvodu ochrany zdraví lidu, nebo výkon služby vojáka z povolání v zahraničí), nicméně ty se prvovoličů participujících v tomto výzkumu netýkají.

mohou v některých charakteristikách, jako je míra volební účasti, pomoc politické straně, nebo kandidatura ve volbách, od svých starších vrstevníků mírně lišit, nicméně nejedná se o zásadní rozdíly.

Nezájmu a averzi mladých lidí k politice se věnovala celá řada autorů. Jedním z nich je Richard H. Kimberlee. Ten rozlišuje čtyři přístupy k chápání nárůstu nevolebního chování mladých lidí ve Velké Británii (Kimberlee, 2002, s. 86–96; Henn, Weinstein & Forrest, 2005, s. 558). První vysvětlení je „zaměřené na mládež“, podle kterého je neúčast důsledkem věku, nebo sociálního zázemí. Jako druhé následně popisuje „politicky zaměřené“ vysvětlení. To upozorňuje na bariéry vytvořené státními institucemi, nebo politickými stranami, které mají tendenci mladé lidi z politiky vylučovat. Jako třetí uvádí Kimberlee vysvětlení „alternativní hodnoty“, které naznačuje, že mladé lidi přitahují alternativní politické myšlenky a hnutí, která jsou mimo rámec politických stran. Pro mladé lidi tedy neexistuje přitažlivá strana, a tak nehlasují. Nakonec jako poslední představuje „generační“ vysvětlení, které poukazuje na měnící se sociální okolnosti a jedinečné okolnosti, podkopávající jejich schopnost účastnit se voleb (Kimberlee, 2002, s. 86–96).

Pokud se budeme těmto přístupům věnovat blíže, je zde na jejich základě skutečně možné chování mladých lidí vysvětlit. Věk spolu s dalšími socioekonomickými charakteristikami, jako je pohlaví či vzdělání hrají v zájmu o politiku významnou roli (Pavlů, 2017, s. 676). Zájem o politiku je daleko vyšší u starších generací, které jak již bylo řečeno, participují častěji, než jak je tomu u mladších občanů, a to včetně věkové kohorty 15 až 19 let, kam patří i prvovoliči (Hanzlová, 2018b, s. 2). Je tomu tak i v případě České republiky, a to nejen u komunálních voleb, které jsou předmětem tohoto textu, ale i voleb do Poslanecké sněmovny a dalším (Ostrá, Merkllová, 2021, s. 69). Volební účast prvovoličů je ovlivněna i tím, kdy získali volební právo. Pokud je den voleb blíže jejich klíčovému narozeninám, chodí tito lidé volit častěji, než jak tomu je u jejich starších vrstevníků (Bhatti & Hansen, 2012, s. 398). Zároveň zde existuje rozdíl v tom, zda se u prvovoličů jedná o jejich první možnost participovat. Mladí lidé, kteří mají možnost jít k volbám poprvé, k nim chodí podstatně častěji, než pokud již tuto možnost jednou měli (Konzelmann, Wagner, & Rattinger, 2012, s. 252-256). Tento popisuje studie z Německa, tudíž se její výsledky nemusejí shodovat se situací v České republice, nicméně tento efekt byl silnější ve východní části Německa než v té západní. Je zde tedy velká šance, že to bude platit i pro prvovoliče v ČR. Obecně ovšem platí, postupem času, jak jedinci stárnou, dochází u nich v dlouhodobém horizontu ke změně hodnot a zároveň i nárůstu politické participace (Vráblíková, 2009, s. 874)

Svou roli hraje u mladých lidí i pohlaví. Řada výzkumů popisuje, že dřívější nepoměr ve volební účasti ve prospěch mužů je smazán, nebo se dokonce situace obrací (Vochocová, Štětka & Mazák, 2015, s. 2; Petrušek, 2017, s. 173). Situace však není stejná u každého typu voleb a existují i texty, které v případě voleb druhého řádu uvádí, že zapojení žen je nižší (Kostelka, Blais, & Gidengil, 2018, s. 457). V České republice jako celku je poté aktivita dle dostupných dat vyrovnaná, a pokud ne tak mírně lépe vychází ze srovnání muži (Vlachová & Lebeda, 2006, s. 25). U mužů je také možné zaznamenat vyšší zájem o politiku a větší sebedůvěru, kdy jsou muži o své způsobilosti k participaci na politickém dění a porozumění s tím spojených problémů přesvědčeni častěji než ženy (Hanzlová, 2018a, s. 3). Největší rozdíl je však přítomný u nevolebních forem politické participace. Ženy jsou podstatně méně zastoupené na kandidátních listinách nejen v České republice, a dalo by se i říct, že mají menší politické ambice než muži (Adams & Schreiber, 2011, s. 92)

Dalším faktorem, který ovlivňuje volební chování prvovoličů, je prostředí, ve kterém žijí. Mladí lidé vyrůstají ve zcela odlišných podmínkách, než jak to bylo u jejich rodičů. Spolu s tím došlo k zásadní proměně hodnot. Nové generace vyznávají odlišné hodnoty než jejich rodiče, či prarodiče (Blais & Rubenson, 2012, s. 97). Ačkoliv je tento problém přítomný již delší dobu, čehož je dokladem i práce Richarda H Kimberleeho z roku 2002, kterou text představil výše, politické strany se nedokázaly na tuto hodnotovou změnu dostatečně adaptovat. Ztotožnit se tak s nějakou politickou stranou, je pro prvovoliče v dnešní době oproti minulosti složitější (Sweerser, 2015, s. 221). Postupem času navíc došlo ke zvýšení počtu stran, jejich programy se začaly zevšeobecňovat, vznikly nové stranické vazby, a nakonec ubylo třídního hlasování (Kristensen & Solhaug, 2016, s. 32). Tento fakt dokládá i výzkum uskutečněný pro Evropskou komisi, který popisuje, že hlavním důvodem politické neangažovanosti mladých lidí není nedostatek zájmu o demokratickou participaci, ale nepřitažlivé nabídky jednotlivých stran (Šimon & Chytilík, 2011, s. 61; Paolini, Horváth, & Motiejūnaitė, 2018 s. 9; Fendrych, 2022). V případech, kdy se mladí lidé rozhodují zapojit do politického dění, nezřídka se při formování svého politického názoru spoléhají na populární kulturu a volí místo podpory nějaké politické strany jiné formy angažovanosti (Scott, Street, & Inthorn, 2011, s. 502; Cammaerts et al., 2016, s. 199; Paolini, Horváth, & Motiejūnaitė, 2018, s. 80). U dané problematiky je potřeba zmínit i skutečnost, že politické strany se potýkají s problémy všeobecně a jejich podpora klesá nejen u mladých lidí, ale napříč celou společností. Postupný úpadek významu politických stran je fenomén, který je zde přítomný již několik dekád. Věnovala se mu také celá řada autorů (Clarke & Stewart, 1998; Dalton & Wattenberg, 2002; Whiteley, 2010) a i v České republice je tento

trend přítomný, obzvláště silný je pak mezi mladými lidmi (Rubenson, et al., 2004 s. 418; Ostrá, Merklová, 2021, s. 73). Mezi nimi se navíc politickým stranám v minulosti příliš nedařilo své značky etablovat (Šimon & Chytilík, 2011, s. 61). Oslabení stranické identifikace u voličů rozhodně není radno brát na lehkou váhu, jelikož může být nebezpečné pro demokracii. Nižší míra identifikace se stranami totiž může vést k nižší volební účasti (Whiteley, 2010, s. 36).

Ačkoliv je vliv strany a identifikace se s ní důležitým faktorem, daleko větší váhu hraje rodina a případně také škola. Obecně platí předpoklad, že lidé s vyšším vzděláním participují v politice více (Davies, 1965, s. 11; Vráblíková, 2009, s. 873). U mladých lidí a konkrétně prvovoličů je těžké odkazovat na jejich vlastní vzdělanost, jelikož se většinou jedná o studenty středních škol a je těžké určit, do jaké míry jednotlivé školy připravují své studenty na volby. Je zde ovšem předpoklad, že pokud má prvovolič vzdělanější a aktivnější rodiče, existuje velká šance, že bude sám participovat (Maříková, 2013, s. 37). Přestože se hodnoty dětí a jejich rodičů liší, v případě, že jedinec vyrůstá v prostředí, kde je normou k volbám chodit, je velmi pravděpodobné, že bude i sám participovat (Dalton, 2008, s. 94; Vráblíková, 2009, s. 876). Pokud navíc mladý člověk chodí k volbám společně s ostatními členy rodiny, stává se z voleb společenský akt a participace takové skupiny mladých je vyšší (Bhatti & Hansen, 2012, s. 397). Souběžně zde existuje silné propojení s tím, že v případě, kdy jde mladý člověk k prvním volbám, může ho to pozitivně ovlivnit pro to, aby se účastnil i voleb nadcházejících (Konzelmann, Wagner, & Rattinger, 2012, s. 252; Linek, 2013a, s. 129; Zeglovits & Aichholzer, 2014 s. 355). Existují i autoři, kteří popisují, že efekt rodiny je silnější u voličské skupiny 18 až 19 let, a naopak slábne po 20. roku života, kdy také často dochází k opuštění domova, což rovněž snižuje šance na participaci daných občanů (Bhatti & Hansen, 2012, s. 396-397). Výsledky těchto studií je nicméně velmi těžké uplatňovat obecně a vzhledem k tomu, že byly realizovány v zahraničí, nemusejí odrážet skutečnost v České republice. Nicméně jejich práce přináší pro tento text cenné informace o participaci prvovoličů.

Jistě by se našlo ještě několik věcí, které mají na prvovoliče vliv, jelikož se jedná o problematiku složitou a vyvíjející se. Pokud přihlídneme k samotnému aktu prvních voleb v životě mladého člověka, jedná se o významný občanský moment, který však doprovází obavy z nepřipravenosti. Volební systém komunálních voleb je nejen mladými lidmi vnímán jako velmi složitá procedura, což řadu z nich může odradit (Ostrá & Merklová, 2021, s. 71). Tento strach není neopodstatněný. Alespoň nějaký zájem o politické dění, i kdyby minimální, a s tím spojené znalosti jsou nutnou podmínkou pro politickou participaci (Vráblíková, 2009, s. 874). V České republice se mimo zmíněné problémy mladých lidí vyskytuje také velké procento lidí,

kteří považují volby za plýtvání časem a penězi (Hodnoty mladých, 2020). Dle výzkumu Hodnoty mladých z roku 2020 má dokonce „65 % mladých lidí v České republice pocit, že nedokáže ovlivnit politická rozhodnutí, nerozumí politice, nebo nemá názory, které je třeba vyslechnout“ (Hodnoty mladých, 2020). Tento jev taktéž není specifikum České republiky, velká část zemí má svůj vlastní systém voleb, své vlastní charakteristiky a liší se i chování voličů, nicméně napříč zeměmi Evropské unie má participace mladých podobné rysy (Paolini, Horváth, & Motiejūnaitė, 2018 s. 9; Schäfer, Roßteutscher, & Abendschön, 2019, s. 10). Volební účast mladých lidí je nižší prakticky ve všech zemích Evropské unie. Samozřejmě zde existují i výjimky a jednotlivé volby se také těší u mladých lidí odlišné oblibě. Při srovnání této oblíbenosti zjistíme, že nejlépe dopadají národní volby, u lokálních, regionálních a evropských voleb je procento mladých lidí, kteří participují nižší (Paolini, Horváth, & Motiejūnaitė, 2018, s. 87).

Nízká volební účast u mladých lidí samozřejmě nezůstala bez povšimnutí. Podle celé řady studií mladí lidé mají tendenci se zapojit do veřejného dění, nicméně na něj často nejsou připraveni, jelikož jim schází porozumění demokracii a fungování politiky (Hodnoty mladých, 2020; Ostrá, Merklová, 2021, s. 78). Absence účasti této skupiny občanů je pro demokracii opravdovým rizikem, napříč zeměmi a institucemi tak vznikají programy na zlepšení této situace (Dunsmore & Lagon, 2008, s. 1). Jako ukázka nám může posloužit strategie EU pro mládež na období 2019–2027. Ta se zaměřuje na 11 cílů, přičemž motto této strategie je „zapojovat, propojovat a posilovat“, což souvisí mimo jiné právě s nízkou volební účastí a aktivitou této věkové skupiny (Strategie EU pro mládež, 2018). Jako způsob, jak zvýšit volební účast u mladých lidí, se jeví snížení věku potřebného pro účast, na čemž se však jednotlivé studie neshodují (Franklin, 2004, s. 62; Zeglovits & Aichholzer, 2014, s. 355-359).

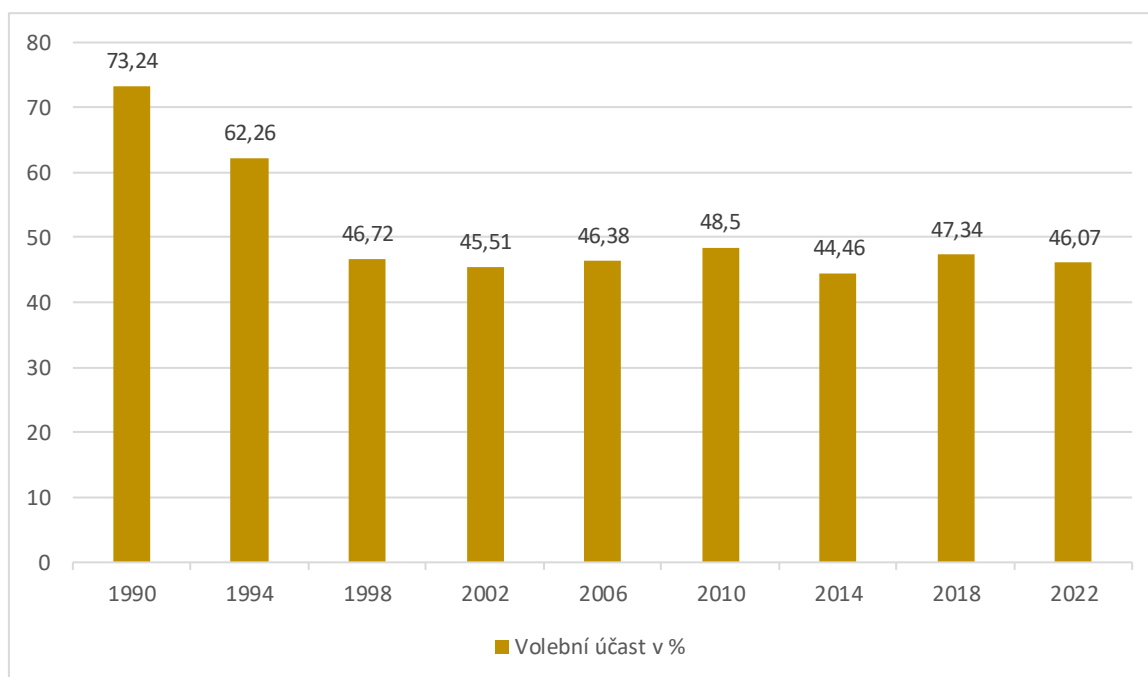
Příklad zavedení nižšího věku potřebného pro participaci ve volbách je sousední Rakousko. U tamějších voleb je možné participovat již od 16 let a můžeme tak pozorovat, jak tato změna působí. U mladších lidí ve věku 16 až 17 let se skutečně potvrdila vyšší volební účast, a naopak se ukázalo, že lidé ve věku 18 až 21 se voleb účastní méně (Zeglovits & Aichholzer, 2014, s. 359). Tento jev ovšem stále doprovází mnoho otázek a zavedení nižšího věku nutného pro účast u voleb má své kritiky, kteří poukazují na malý politický zájem nejmladší věkové skupiny a nedostatky ve znalostech (Chan & Clayton, 2006, s. 555). Je totiž pravda, že ačkoliv nejmladší věková skupina v Rakousku participuje o něco více než starší spoluobčané, v celkovém porovnání je jejich volební účast stále velmi nízká (Zeglovits & Aichholzer, 2014, s. 355). V České republice se nicméně postoj k zavedení volebního práva od 16 let liší strana od strany.

Uskupení, jako jsou Piráti či Starostové, danou věc považují za prospěšnou, nicméně u zbylých stran je situace spíše opačná (Kubita, 2022).

2. Charakteristiky respondentů

Jak bylo řečeno výše, problém spojený s nízkou volební účastí je pro demokracie velkou výzvou. Pokud totiž určitá část obyvatel k volbám nechodí, automaticky to přináší zkreslení preferencí občanů, jelikož je jejich velká část nereprezentována. Obecně postupem času procento lidí, kteří k volbám chodí, klesá, a zároveň roste skeptický a negativní postoj vůči politice a politikům (Lebedová 2013, s. 38; Kukučková & Bakoš, 2019, s. 109-110). Pokud se veřejnost aktivně nezapojuje do demokratického procesu, legitimita demokracie se snižuje, což je znepokojivé hlavně vzhledem k výsledkům u mladé generace, která se angažuje nejméně (Blais 2007, s. 31; Linek 2013b, s. 16; Dalton 2014, s. 19; Ostrá, Merklová, 2021, s. 49). Jak je znázorněno v grafu č. 1 níže, volební účast u prvních a druhých voleb do zastupitelstev obcí ČR je velmi vysoká, nicméně po volbách v roce 1994 nastal propad a volební účast se ve všech následujících letech držela na přibližně stejné úrovni.

Graf 1: Volební účast u voleb do zastupitelstev obcí v ČR

Zdroj: volby.cz, vlastní zpracování

Je zde ovšem nutno podotknout, že každé proběhlé komunální volby mají svá specifika, a počáteční vysoká účast se dá vysvětlit celou řadou faktorů. Především se jedná o to, že první volby v roce 1990 byly po dlouhé době unikátní. Poprvé se volilo podle nového zákona, který zavedl orgány místní samosprávy nezávislé na státní moci, a také šlo po několika dekádách o komunální volby svobodné (Šulek, 2015). První volby po změně režimu se obecně napříč

nově vzniklými svobodnými zeměmi těšily všeobecně vysoké volební účasti (Vráblíková, 2009, s. 868).

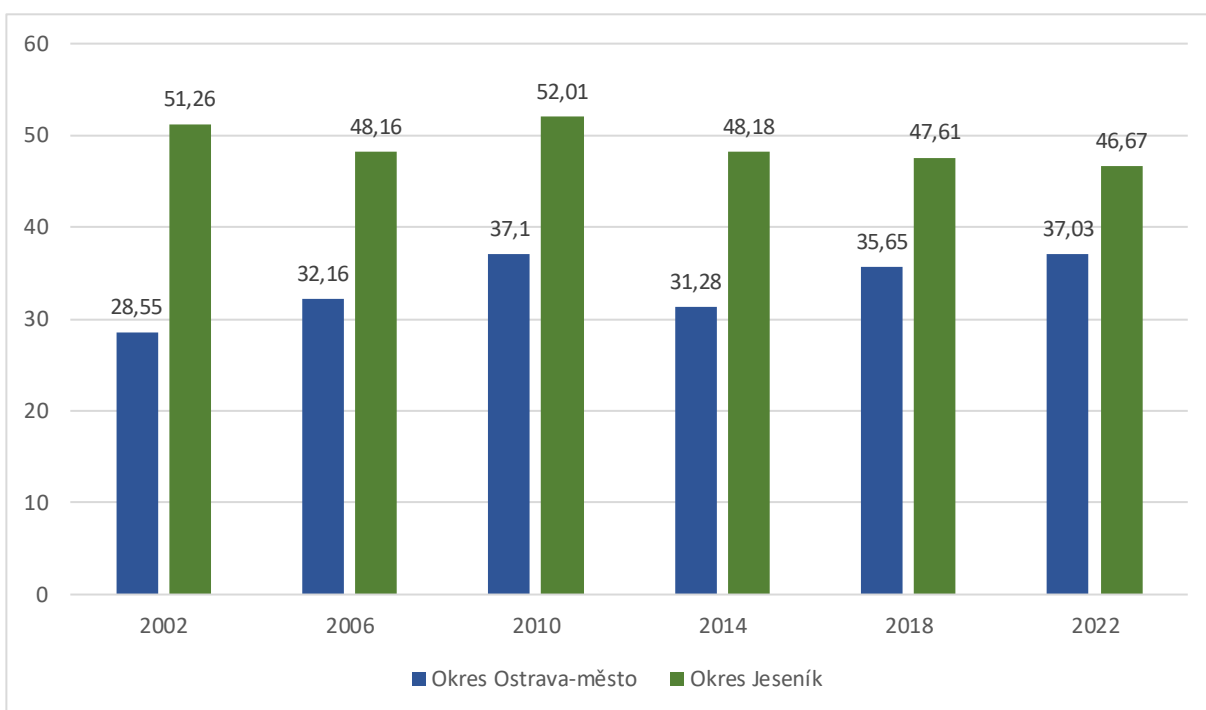
Následující volby v roce 1994 se také ještě nesly v atmosféře „*transformační euforie*“, přičemž byla navíc v zemi nízká nezaměstnanost, rostla ekonomika a panovala vysoká důvěra v systém (Valeš, 2008, s. 46). Další komunální volby již byly poznamenány celou řadou negativních faktorů, počínaje ekonomickou recesí, transformační deziluzí nebo jinými politickými krizemi (tamtéž, s. 48). Jak volbám v roce 1990, tak i všem následujícím, se věnuje celá řada studií a analýz, ze kterých je možné vyčíst zajímavé trendy. Příkladem jsou texty od Stanislava Balíka *Komunální volby v České republice v roce 2002* (2003), *Studie ke komunálním volbám 2010* (2012), *Komunální volby v roce 2018* (2020) anebo práce od autorů Petra Gongaly, Kamila Gregora a již zmíněného Stanislava Balíka (2015) s názvem *Dvacet let komunálních voleb v ČR*, která mj. popisuje trend „*uniformity změny*“ ve volební účasti, jejíž pokles pozorujeme u malých obcí i velkých měst postupem času prakticky stejný.

Rozdíl ve volební účasti je v našem případě přítomný také mezi okresy, ze kterých pocházejí jednotliví respondenti tohoto výzkumného šetření. První skupina dotazovaných pochází z okresu Jeseník a druhá až na výjimky³, z okresu Ostrava-město. Tyto dva okresy jsou od sebe velmi odlišné. Okres Ostrava-město je tvořen statutárním městem Ostrava a 12 dalšími obcemi. Počtem obyvatel se jedná o druhý nejlidnatější okres v České republice. Město Ostrava je zároveň jedním z významných sídelních, průmyslových a intelektuálních center v České republice (Charakteristika okresu Ostrava-město, 2023). Oproti tomu okres Jeseník je nejmenší v Olomouckém kraji s necelými 40 000 obyvateli (Charakteristika okresu Jeseník, 2023). Volební účast v okrese Jeseník je však dlouhodobě vyšší, a to jak oproti okresu Ostrava-město, tak i vzhledem k celonárodním výsledkům. Volební účast nicméně v okrese Jeseník od roku 2010 u každých voleb klesá a rozdíl při porovnání s celorepublikovým průměrem se tak prakticky ztrácí. Také vzhledem ke zvyšující se volební účasti v okrese Ostrava-město se i tento rozdíl postupem času vytrácí. Nejedná se navíc o malé změny, u komunálních voleb v roce 2002 dosahovala volební účast v okrese Jeseník 51,26 % a oproti tomu v okrese Ostrava-město se jednalo o 28,55 %. V posledních komunálních volbách v roce 2022 se však volební účast v okrese Ostrava-město zvýšila na 37,03 % a v okrese Jeseník se jednalo o 46,67 %. Za dvacet let se tak náskok okresu Jeseník ve volební účasti zmenšil z téměř 23 % na necelých 10 %. Tato skutečnost může být způsobem mnoha faktory. V menších obcích je jednodušší formulovat

³ Obce Rýmařov, Řepiště, Albrechtíčky a Budišovice nepatří do okresu Ostrava-město, nicméně se jedná o obce na hranici okresu, nebo v dojezdové vzdálenosti.

místní zájmy, a tak je v nich zájem o komunální volby větší, než je tomu ve velkých městech (Illner, 1992, s. 486; Šaradín, 2004, s. 14). Zlepšení situace Ostravy pak může být důsledkem celé řady záležitostí, rozvíjí se zde školství, zlepšuje se prostředí pro podnikání a radnice klade také velký důraz na kvalitu života (Strategický plán rozvoje statutárního města Ostravy 2017-2023, 2017). Okres Ostrava-město má v tomto ohledu obrovský potenciál, čehož se také snaží využít (Viturka, 2016, s. 233). Je tak možné, že v budoucnu bude vyšší i volební účast. Rozdíly ve volební účasti obou okresů jsou blíže znázorněny v grafu č. 2⁴.

Graf 2: Volební účast u voleb do zastupitelstev obcí v ČR ve vybraných okresech

Zdroj: volby.cz, vlastní zpracování

Samotné dotazování v rámci tohoto výzkumu probíhalo ve třech vlnách. První vlna dotazování se uskutečnila v červnu roku 2022, tedy s několikaměsíčním předstihem před samotnými volbami, avšak již byl znám termín jejich konání (Cieslar, 2022). Druhá vlna dotazování následně proběhla v týdnu před samotnými volbami, tedy v rozmezí od 12. až 16. září 2022, a poslední šetření se uskutečnilo měsíc po komunálních volbách. Výsledky tohoto dotazování jsou detailně popsány v následujících kapitolách textu. Mimo vlastní výzkum tento text využívá ve svých dalších částech výsledky z celé řady projektů, kdy je třeba zvláště zmínit výzkum Strategického *partnerství* (podpořený z programu Erasmus+) mezi Českou radou dětí a mládeže, Radou mládeže Slovenska a dalšími organizacemi, na kterém se podíleli

⁴ Srovnání okresů je jen v rámci voleb, které proběhly za současného rozvržení krajů.

i výzkumníci z Institutu pro výzkum dětí, mládeže a rodiny Masarykovy univerzity v Brně, a jenž zahrnoval 3008 mladých lidí (1508 z Česka a 1500 ze Slovenska). Zároveň byly použity výsledky z projektu CATCH-EyoU, který zkoumal *různé formy sociální a politické participace evropské mládeže* a hledal faktory, jež vysvětlují, zda se mladý člověk rozhodne u voleb participovat, nebo ne. Do tohoto výzkumu se zapojilo celkem 8 univerzit v Evropě. Šetření se zaměřilo na mladé lidi ve věku 20-26 let a adolescenty ve věku 16-18 let, což je stejná věková skupina, jako respondenti v dotazníkovém šetření této práce. V rámci projektu CATCH-EyoU v České republice probíhalo dotazníkové šetření adolescentů na 13 náhodně vybraných školách (včetně gymnázií), ve dvou vlnách v roce 2016 a 2017. Do prvního dotazování v roce 2016 se zapojilo 532 adolescentů, a v roce 2017 následně 415. V případě věkové skupiny 20 až 26 let se jednalo o 814 mladých dospělých v roce 2016 a 415 v roce 2017 (Macková et al., 2018, s. 1)

Výzkum realizovaný pro tuto práci byl v případě obou okresů zaměřen na studenty gymnázia. Celkově se výzkumného šetření účastnilo 115 prvovoličů, z toho 60 studentů z gymnázia v Jeseníku a 55 studentů z Wichterleho gymnázia v Ostravě. V obou případech se tak jedná o školy, kde se předpokládá, že naprostá většina studentů se po skončení školy bude hlásit na vysokou školu, tudíž tito žáci jsou pravděpodobně budoucí vysokoškolsky vzdělaní voliči, tedy se jedná o skupinu obyvatel, která bude pravděpodobně k volbám chodit (Kudrnáč, 2015, s. 536). Rovněž zde existuje předpoklad, že žáci, kteří navštěvují gymnázia, mají mnohem častěji vysokoškolsky vzdělané rodiče, kteří obecně častěji ve volbách participují, a tudíž je zde velká šance, že budou i samotní studenti aktivnější (Maříková, 2013, s. 37; Kudrnáč, 2017, s. 211). Gymnázia jsou také oproti jiným středním školám úspěšnější ve výuce občanských znalostí, což v kombinaci s dalšími faktory vede k tomu, že gymnazisté jsou dlouhodobě v porovnání se studenty jiných středních škol politicky daleko aktivnější a mají k politice lepší vztah (Kudrnáč, 2017, s. 228; Straková & Simonová, 2018, s. 43). Škola tak má spolu s rodinou na mladého člověka obrovský vliv, a to včetně jeho politického povědomí (Dunsmore & Lagos, 2008, s. 2). Tyto předpoklady samozřejmě neplatí vždy. U školy je důležité, jak zvládá studenty zapojovat do výuky, spolků, nebo organizací typu školního parlamentu, jaké je „školní klima“⁵ a v neposlední řadě zde hraje obrovskou roli učitel (Macková et al., 2018, s. 9-10).

Jednotliví respondenti také pocházejí z různě velkých obcí. Velikost obce hraje v komunální politice obrovskou roli. Jedná se o jednu ze základních strukturálních

⁵ Ve výzkumu CATCH-EyoU popsáno například jako vnímaná možnost diskutovat a zapojovat se do rozhodování na škole.

charakteristik, která má zásadní vliv na podobu lokálního politického systému (Ryšavý, 2006, s. 955). Ve výzkumu této práce jsou zastoupení studenti ze širokého spektra obcí. Počínaje malými Skorošicemi, nebo Starou Červenou Vodou, kde žije jen pár set obyvatel, a konče Ostravou, třetím největším městem České republiky, s 280 000 obyvateli. Díky této různorodosti tak text může ve svých následujících kapitolách v rámci svých možností ověřit předpoklad o vyšší míře participace prvovoličů z malých obcí⁶ v komunálních volbách. Konkrétní názvy obcí, odkud respondenti pocházejí, jsou vypsány v tabulce č. 1. Seznam zahrnuje celkem 5 měst⁷, 20 obcí a městskou část Ostravy – Porubu, kterou respondenti uváděli na místo své obce. V samotné tabulce světle modré pozadí označuje skupinu respondentů z Wichterleho gymnázia a světle zelené pozadí značí respondenty z Gymnázia Jeseník. Obce nad 3000 obyvatel a městská část Poruba jsou zvýrazněny tučně. Velikost obcí je pro tuto práci důležitá z několika důvodů. Předznamenává totiž celou řadu dalších věcí. Význam politických stran roste v souvislosti s velikostí obce, a stejně tak velikost obce ovlivňuje míru politizace (Ryšavý, 2006, s. 957-967; Bernard, 2012, s. 614). Řada výzkumů také tvrdí, že pokud existuje rozdíl mezi participací obyvatel, tak lidé z měst vycházejí z tohoto srovnání jako aktivnější (Ryšavý, 2006, s. 957-967; Petrušek, 2017, s. 173)

Tabulka 1: Seznam obcí respondentů⁸

Ostrava⁹	38	Horní Lhota	2	Pustá Polom	1
Jeseník	20	Mikulovice	2	Rýmařov	1
Česká Ves	9	Písečná	2	Řepiště	1
Poruba	6	Velká Polom	2	Skorošice	1
Vápenná	5	Albrechtický	1	Stará Červená Voda	1
Zlaté Hory	5	Budišovice	1	Velké Kunčice	1
Bělá pod Pradědem	4	Klimkovice	1	Vlčice	1
Lipová Lázně	3	Mokré Lazce	1	Vrbno pod Pradědem	1
Supíkovice	3	Olbramice	1	Žulová	1

Zdroj: archiv autora, vlastní zpracování

⁶ Tento výzkum považuje za „malé obce“ ty, které nemají 3000 obyvatel.

⁷ Žulová je oficiálně městem, nicméně má jen 1200 obyvatel a práce ji tedy považuje za malou obec.

⁸ Samostatně je vypsána i Poruba, což je městská část Ostravy. Skupina prvovoličů, která z dané části města pochází uváděla jméno starosty své městské části a jejich další odpovědi se vztahovaly pouze k této části města.

⁹ Část respondentů uvedla i jméno své městské části, nicméně jejich odpovědi se vztahovaly k Ostravě jako celku.

Odpovědi respondentů tento text rozlišují rovněž na základě jejich pohlaví, na což se dotazovala hned první položka dotazníku. Pohlaví respondentů je jednou ze základních charakteristik a dle celé řady studií hraje podstatnou roli. Ačkoliv se mluví o klesajícím vlivu pohlaví na politickou participaci, nebo dokonce o naprostém vymizení rozdílu mezi muži a ženami, existuje zde i mnoho výzkumů, které tento rozdíl zdůrazňují (Vochocová, Štětka, & Mazák, 2015, s. 2). Nejen v českém prostředí jsou ženy daleko méně zastoupené na kandidátních listinách a dle některých autorů mají také daleko menší politické ambice než muži (Adams & Schreiber, 2011, s. 92; Bláha, 2017, s. 163). Tento jev je navíc přítomný dlouhodobě a ženy, které se přece na kandidátní listiny dostanou, mají jen malou šanci na to, obsadit vyšší pozice (Kouba, Nálepová & Filipec, 2013, s. 388). Rovněž jsou podle některých průzkumů muži a starší lidé spokojenější s politickými skupinami, které si daleko více věří ve svých politických znalostech než ženy, případně než celá skupina mladých lidí. (Hodnoty mladých, 2020; Červenka. 2022, s. 7). V rámci výzkumu této práce se podařilo získat odpovědi od celkem 46 studentů a 59 studentek (několik respondentů své pohlaví neuvedlo), jejichž rozložení v rámci celého vzorku je blíže popsáno v tabulce č. 2 níže. Tento text tak bude pomocí jejich odpovědí schopný v omezené míře otestovat předpoklad o vyšší míře angažovanosti mužů, čehož by bez daného rozdělení nebyl schopen.

Tabulka 2: Pohlaví respondentů

	Muži	Ženy	Neuvedeno	Celkem
Ostrava	27	22	6	55
Jeseník	19	37	4	60
Celkem	46	59	10	115

Zdroj: archiv autora, vlastní zpracování

3. Život v obcích

V rámci dotazníkového šetření byly dvě otázky zaměřeny na to, jak se respondenti zajímají o dění ve své obci a zda jsou se životem v obci spokojeni. Jedná se o velmi důležité ukazatele, jelikož zájem o veřejné dění je nejen u mladých lidí klíčový. Z výsledků některých výzkumů jako například CATCH-EyoU je možné se dozvědět, že „čím častěji mladí sledují, čtou či poslouchají zprávy, tím více různých politických a občanských aktivit budou pravděpodobně vykonávat“ (Macková et al., 2018, s. 6). Čím větší je pak zájem o veřejné dění, tím spíše budou občané chodit k volbám (tamtéž). Spokojenost se životem v obci a celkové klima následně mohou dle některých výzkumů hrát u rozhodnutí, zda participovat či nikoliv, podstatnou roli. V neposlední řadě jsou také spokojení občané dobrou vizitkou pro vedení obcí (Bernard, 2011, s. 757; Fleissner & Müller, 2016, s. 122).

3.1 Zájem o veřejné dění

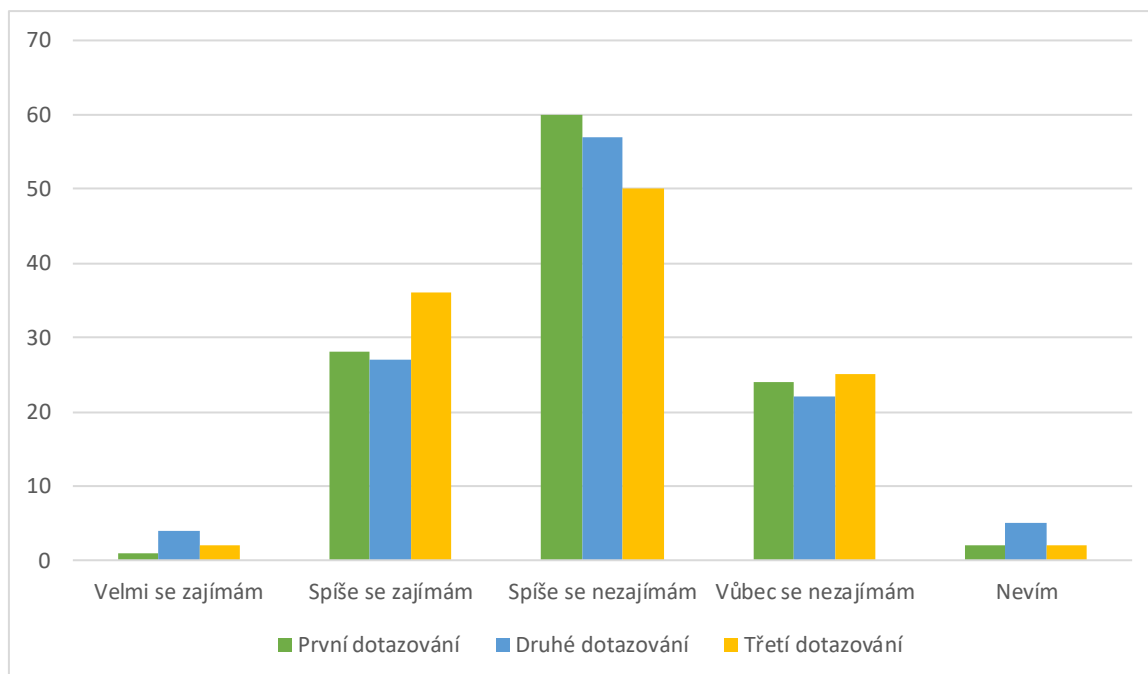
Celé znění otázky zabývající se veřejným děním bylo následující: „*Jak moc se zajímáte o veřejné dění ve Vaší obci?*“. Studenti měli na výběr z možností „*Nevím*“, „*Vůbec se nezajímám*“, „*Spíše se nezajímám*“, „*Spíše se zajímám*“, nebo „*Velmi se zajímám*“¹⁰. Zjistit, do jaké míry se prvovoliči o veřejné dění zajímají, je pro tuto práci skutečně důležité. Frekvence toho, jak často se člověk zaobírá veřejným děním a jak často si o něm hledá informace, je totiž důležitým faktorem spojeným s konečnou volební účastí. Pokud se člověk zaobírá veřejným děním více, je zde větší šance, že bude u voleb aktivní (Macková et al., 2018, s. 6). Zájem o společenské dění není v České republice na nijak zvlášť vysoké úrovni. Při porovnání s ostatními zeměmi Evropské unie, co se zájmu o společenské dění týče, nevychází Česká republika vůbec dobře. U mladých lidí ve věku 15–29 let, kam se řadí i prvovoliči, je navíc situace ještě horší (Maříková, 2013, s. 48; Hromková, 2022). Daným tématem se v rámci České republiky detailněji zabývá hlavně Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM), což je výzkumné oddělení Sociologického ústavu AV ČR. Z tiskových zpráv CVVM s názvem „*Zájem o politiku a názory na podílení se občanů na rozhodování*“ pak lze vyčíst, jak se situace v průběhu času proměňovala. Podle výsledku této zprávy z roku 2018 se o politiku obecně zajímá téměř polovina české společnosti, a tato hodnota navíc v posledních letech držela svou

¹⁰ Dotazníky jsou k dispozici v přílohách této práce.

hodnotu (Hanzlová, 2018b, s. 1). O dva roky později bylo následně zjištěno, že se o politické dění v České republice zajímá nejméně lidí od roku 2008 (Hanzlová, 2020b, s. 1).

V případě respondentů tohoto výzkumu se ukázalo, že o veřejné dění se jich příliš mnoho nezajímá. Odpověď „*Velmi se zajímám*“ uvedlo v každé fázi dotazování jen několik studentů, naopak nezájem vyjádřilo u každého šetření přibližně 70 % dotazovaných. Samotné odpovědi na tuto otázku jsou blíže znázorněny v grafu č. 3 níže.

Graf 3: Zájem o veřejné dění

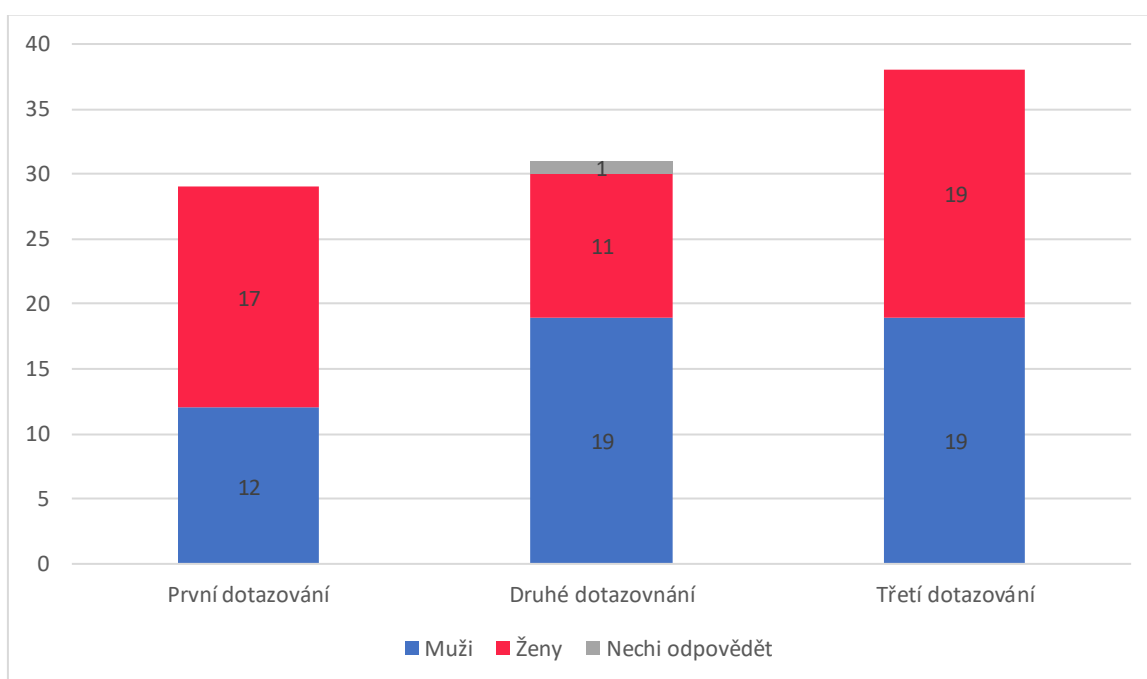
Zdroj: archiv autora, vlastní zpracování

Z grafu lze také vyčíst, že výsledky byly velmi podobné u každého kola dotazování, avšak postupem času rostl počet studentů, kteří uvedli, že se o veřejné dění zajímají. Nedá se nicméně hovořit o tom, že by se zájem o veřejné dění u naší skupiny studentů s postupným přibližováním data konání voleb zvyšoval, jelikož nejlépe při srovnání vychází až šetření poslední, které proběhlo již s určitým časovým odstupem od voleb. Jednotlivé skupiny z obou gymnázií se mezi sebou prakticky nelišily a ani velikost obce, odkud studenti pocházejí, nehrála u odpovědí na tuto otázku roli.

Rozdíl zde ovšem najdeme při porovnání respondentů na základě pohlaví. Ačkoliv se počet studentů, kteří deklarovali svůj zájem o veřejné dění (odpověděli možnostmi „*Velmi se zajímám*“, nebo „*Spíše se zajímám*“) nijak výrazným způsobem neliší v rámci jednotlivých fází dotazování, při srovnání pohlaví zde vycházejí lépe muži oproti ženám. Dané rozdíly jsou blíže znázorněny v grafu č. 4, kde je vypsán počet odpovědí vzhledem k pohlaví studentů.

Ačkoliv se z něj může zdát, že je situace vyrovnaná, je zde potřeba vzít v úvahu fakt, že tohoto dotazování se účastnilo 46 mužů a 59 žen. Pokud tedy na výsledky grafu č. 4 budeme nahlížet jinak, a zaměříme se na procento mužů a žen, které se zajímají o veřejné dění, zjistíme, že u mužů je vyšší. Konkrétně se o veřejné dění zajímalo 26 % dotazovaných mužských respondentů v prvním kole šetření, 41 % u druhého dotazování a stejně tak i 41 % u kola posledního. Oproti tomu ze žen se o veřejné dění zajímalo 28 % při prvním šetření, pouze 18 % v druhé vlně a u posledního šetření se jednalo o 32 %. Naprosto katastrofální výsledky můžeme pozorovat u skupiny respondentů, která své pohlaví neuvedla, jelikož se jich z deseti zajímá o veřejné dění pouze jediný.

Graf 4: Zájem o veřejné dění z hlediska pohlaví

Zdroj: archiv autora, vlastní zpracování

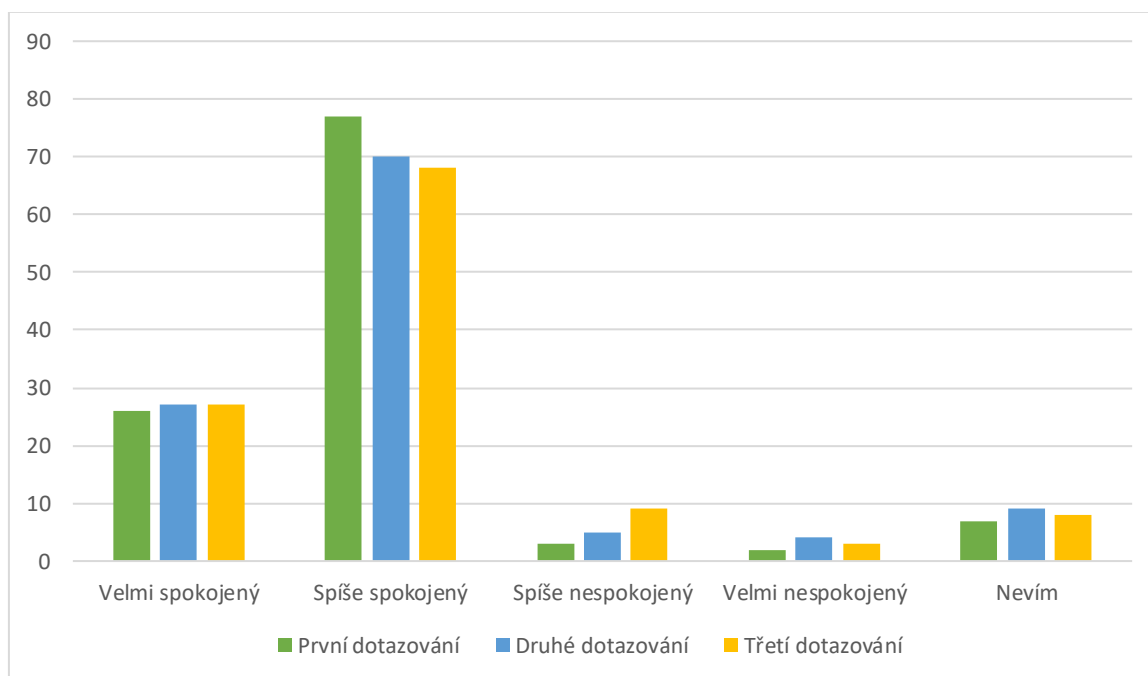
3.2 Spokojenost se životem v obci

V další části se dotazník zaměřoval na spokojenost respondentů se životem v jejich obci. Studenti zde měli odpovědět na jednoduchou otázku „*Jak moc jste spokojený/á se životem ve Vaší obci?*“ stejně jako tomu bylo v předchozím případě, prvovoliči měli možnost vybrat si jednu z pěti odpovědí, konkrétně mohli vybírat mezi možnostmi „*Velmi spokojený*“, „*Spíše spokojený*“, „*Spíše nespokojený*“, „*Velmi nespokojený*“ a „*Nevím*“. To, jak je dotyčný spokojen se životem v obci, samozřejmě nesouvisí jen s politickou situací a vstupuje zde množství dalších faktorů. Nicméně obecně se dá říci, že lidé jsou ve svých postojích méně skeptičtí

a kritičtí, pokud jsou s politickou situací v daném období spokojeni (Hanzlová, 2020a, s. 3). Pokud se blíže zaměříme na obce, odkud respondenti tohoto výzkumu pocházejí, tak v rámci České republiky se nejedná o nejlépe hodnocená místa, co se kvality života týče. O této skutečnosti se můžeme přesvědčit například z výsledků projektu *Obce v datech*, který měří kvalitu života v obcích ČR, nebo i z dalších článků na toto téma, které mapují, jak se žije v obcích České republiky (Obce v datech, 2022; Mahdalová & Škop, 2023). V rámci těchto srovnání obce samozřejmě dosahují různých výsledků, kdy například Ostrava, ze které pochází velká část respondentů tohoto výzkumu, je oproti malým obcím hodnocena podstatně nadprůměrně. Nicméně oproti tomu se celý okres Jeseník, ze kterého pochází více než polovina respondentů této práce, dlouhodobě potýká s nadprůměrnou nezaměstnaností, finanční nestabilitou, dopravní nedostupností a vzdělanější populace zde má horší uplatnění na pracovním trhu, což se promítá i do hodnocení obcí (Hübelová, 2014, s. 395).

Respondenti tohoto výzkumu jsou nicméně i přes nepříznivé hodnocení obcí v rámci České republiky se životem v jejich místě bydliště poměrně spokojeni, jak je patrné z jejich odpovědí, které jsou znázorněny v grafu č. 5.

Graf 5: Spokojenost se životem v obci

Zdroj: archiv autora, vlastní zpracování

U odpovědí na tuto otázku nejsou patrné žádné rozdíly mezi pohlavími a ani mezi jednotlivými šetřeními se odpovědi prakticky neměnily. Pokud však nějaký respondent vyjádřil svou nespokojenost, jednalo se o jedince pocházející z malých obcí (Albrechtický, Budišovice,

Lipová Lázně), které také v národním srovnání indexu kvality života vycházejí velmi špatně a tito respondenti uváděli nespokojenost napříč všemi šetřeními. Jedná se nicméně jen o pár jednotlivců, kteří i přes svou nespokojenost disponují prakticky stejnými znalostmi jako jejich spokojení vrstevníci, a ani v případě ostatních otázek neodpovídají jiným způsobem.

4. Znalosti komunální politiky

V dotazníkovém šetření byly obsaženy čtyři otázky, které se zaměřovaly na samotné znalosti respondentů ohledně voleb od zastupitelstev obcí ČR. Jednalo se o otázky směřované na samotné datum konání voleb, jméno starosty/primátora jejich obce, velikost zastupitelstva a způsob volby starosty. Ověření znalostí studentů je klíčové, jelikož pokud se občan chce do voleb zapojit, je určité povědomí o tom, jak funguje volební systém, velmi důležité, a jak již bylo řečeno, systém voleb do zastupitelstev obcí ČR je velmi složitý (Lebeda, 2009, s. 333-334). Otázky směřující na prověření znalostí jsou v rámci tohoto výzkumu formulovány tak, že existuje vždy jen jedna správná odpověď¹¹, tudíž je zde menší riziko toho, že si respondent správnou odpověď vybere náhodně.

4.1 Termín voleb do zastupitelstev obcí

System komunálních voleb po roce 1990 odráží stošedesátiletou tradici obecní samosprávy v českých zemích (Balík, 2009, s. 61). Volby se v současnost konají každé 4 roky spolu s volbou 1/3 členů Senátu. Druhá otázka dotazníku „*Kdy se konají následující komunální volby ve vaší obci?*“ již směřovala na znalosti respondentů a jejich povědomí o politickém dění. Studenti v dotazníku uváděli buď datum, nebo mohli označit možnost „*Nevím*“. Volby do zastupitelstev obcí proběhly 23. a 24. září 2022 (Volby do zastupitelstev obcí a Senátu, 2022). Termín voleb vyhláší prezident republiky nejpozději 90 dnů před jejich konáním tak, aby se konaly ve lhůtě počínající třicátým dnem před uplynutím funkčního období a končící dnem jeho uplynutí (Informace k volbám do zastupitelstev obcí, 2022). Komunální volby se konají po celém území České republiky ve dvou dnech, kterými jsou pátek a sobota. Jak již bylo řečeno dříve v textu, dotazování v rámci tohoto výzkumu probíhalo ve třech vlnách, datum voleb však bylo známo již při první vlně dotazování v červnu roku 2022.

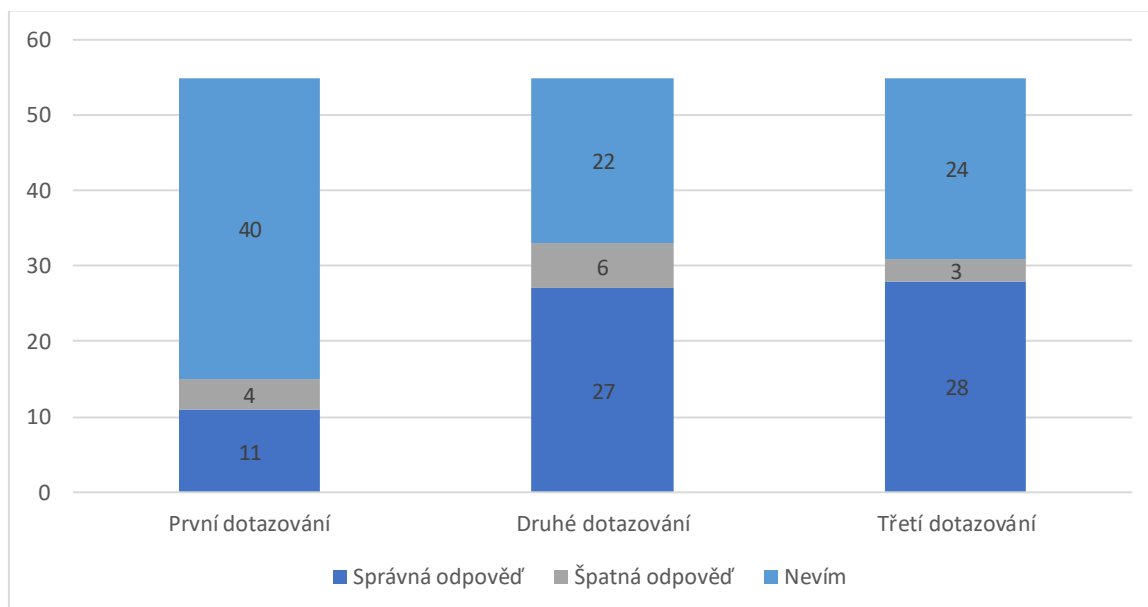
Rozdíly v odpovědích na tuto otázku jsou významné jak při porovnání jednotlivých šetření, tak i při porovnání okresů. Tento text proto v následující části analyzuje odpovědi z každého okresu jednotlivě.

Jako první se věnuje odpovědím studentů z Wichterleho gymnázia. Z celkového počtu 55 respondentů v prvním kole dotazování odpovědělo na tuto otázku správně 11 dotazovaných. Vzorek respondentů z Wichterleho gymnázia se skládal z 27 mužů, 22 žen a 6 respondentů,

¹¹ U otázky „*Můžete mi, prosím, říct jméno starosty (primátora) Vaší obce?*“ jsou správné odpovědi dvě.

kteří neuvedli své pohlaví (viz tabulka č. 2 na straně 24). V rámci rozdělení na základě pohlaví bylo u mužských respondentů procento správných odpovědí podstatně vyšší než u žen. Správnou odpověď v první fázi dotazování uvedlo 30 % z nich (8 žen z 27) a oproti tomu u žen se jednalo pouze o 13 % (3 ženy z 22). V druhém kole dotazníkového šetření se počet správných odpovědí zásadně zvýšil, správné datum uvedlo celkem 26 studentů. U mužů v tomto případě správně odpovědělo 44 % dotazovaných a u žen se jednalo o správnou odpověď u 60 % z nich a také správně odpověděl i jeden student, který nechtěl své pohlaví uvést. Můžeme zde tedy pozorovat zlepšení u obou pohlaví, nicméně je třeba vyzdvihnout obrovský nárůst správných odpovědí u studentek. U posledního kola dotazování byl celkový výsledek ještě o něco lepší. Správnou odpověď uvedlo 28 respondentů a snížil se také počet špatných odpovědí. Nicméně se v této vlně dotazování navýšilo procento správných odpovědí u mužů na 63 %, zatímco u žen došlo u procenta správných odpovědí k poklesu na 50 %, což je oproti minulému kolu překvapivá změna.

Graf 6: Znalost data konání voleb do zastupitelstev v Ostravě

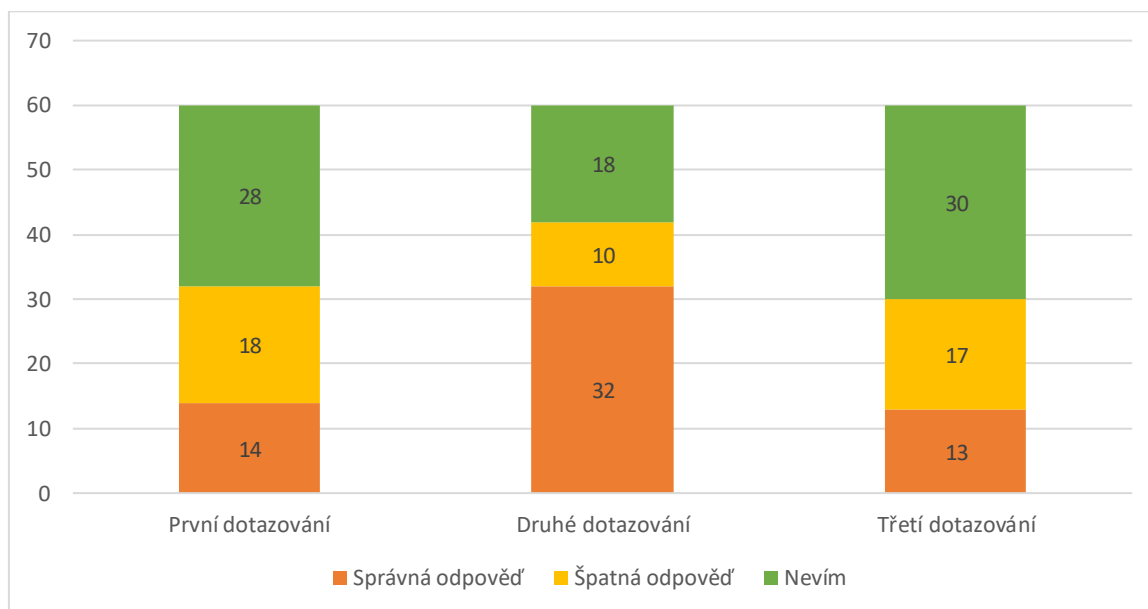

Zdroj: archiv autora, vlastní zpracování

Druhá skupina 60 respondentů, zahrnující 19 mužů, 37 žen a 4 studenty, co neuvedli své pohlaví z jesenického gymnázia, si v počtu správných odpovědí vedla v prvních dvou fázích dotazování velmi podobně, jako studenti z Ostravy. Správně odpovědělo v prvních dotaznicích 14 studentů, nicméně v tomto případě převažovaly správné odpovědi u respondentů ženského pohlaví. Správně odpovědělo 30 % dotazovaných žen a pouze 15 % mužů. Stejně jako u ostravské skupiny respondentů se výsledek v druhé vlně dotazování zlepšil. Datum voleb znalo v týdnů před jejich konáním 32 studentů, tedy dokonce více než polovina. Pokud se opět

podíváme blíže na pohlaví studentů, tak v případě této vlny šetření správně odpovědělo 51 % žen, 63 % mužů a jeden respondent, který své pohlaví neuvedl. Největší změna zde oproti skupině z Ostravy nastává při výsledcích z posledního dotazování. Datum voleb si měsíc po jejich konání dokázalo vybavit pouze 13 studentů, u ženského pohlaví se jednalo pouze o 22 % dotázaných a v případě mužů šlo o 26 %. Jedná se o výsledek velmi překvapivý, a to zvláště vzhledem k procentu správných odpovědí z ostravského gymnázia. Velkým rozdílem mezi skupinami je také počet špatných odpovědí. V případě Ostravy je jejich počet nízký u každé fáze dotazování. Oproti tomu studenti z Jeseníku odpověděli špatně pokaždé ve dvojciferném počtu a u posledního dotazování představovaly špatné odpovědi dokonce 28 %, což je v porovnání s 5,5 % u skupiny z Ostravy neopomenutelný rozdíl. Celkové odpovědi na tuto otázku z jednotlivých dotazování z obou gymnázií jsou podrobněji znázorněny v grafech číslo 6 a 7¹².

Graf 7: Znalost data konání voleb do zastupitelstev v Jeseníku

Zdroj: archiv autora, vlastní zpracování

U odpovědí na tuto otázku se nám jednoznačně ukázalo, že čím bylo datum konání voleb blíže, tím častěji jej respondenti dokázali správně uvést. Tedy první předpoklad této práce se zde potvrzuje. Stejně tak se ukázalo, že mužští zástupci z řad dotazovaných se při odpovědích

¹² V poslední vlně dotazování respondenti nebyli dotazováni na otázku „Kdy se konají následující komunální volby ve vaší obci?“, ale na otázku: „Kdy se konaly poslední komunální volby ve Vaší obci?“. Nicméně vzhledem k povaze této otázky s nimi grafy 6 a 7 pracují jako s totožnými.

mýlili podstatně méně než ženy, potažmo skupina respondentů, která své pohlaví nechtěla uvést. Ve vztahu k velikosti obce se zde neukázaly žádné rozdíly.

4.2 Velikost zastupitelstev

V dotazníkovém šetření následovala další otázka směřovaná na jméno starosty. Té se nicméně vzhledem k provázanosti s další podkapitolou, zaměřenou na přímou volbu starostů, bude text věnovat až po prozkoumání opovědí na otázku „*Můžete mi prosím říct, kolik má Vaše obec zastupitelů*“. Tato otázka skutečně prověřila politické znalosti účastníků tohoto výzkumu. Znat počet zastupitelů je navíc v případě komunálních voleb zcela klíčové, jelikož každý volič má vždy tolik hlasů, kolik je členů zastupitelstva. Při samotné volbě má následně volič tři možnosti, jak hlasovací lístek správně upravit:

- *označí křížkem pouze jednu volební stranu,*
- *označí křížkem pouze vybrané kandidáty, a to z kterékoliv volební strany (označit lze nejvýše tolik kandidátů, kolik členů zastupitelstva obce má být zvoleno),*
- *kombinace obou popsanych způsobů (zákon č. 491/2001 Sb.).*

Úpravě hlasovacího lístku je třeba věnovat zvýšenou pozornost. Pokud volič označí svůj hlasovací lístek jiným způsobem, než jak je předepsáno, jeho lístek bude považován za neplatný. Propadlých hlasů je u voleb do zastupitelstev obcí České republiky jistě mnoho, jelikož se jedná o nejsložitější volební systém u nás, a u každých voleb se odevzdá přes 100 milionů hlasů. Nicméně v současné době není možné se dozvědět, kolik lidí volební systém opravdu nepochopilo, jelikož tyto údaje nejsou na stránkách Českého statistického úřadu k dispozici (Dragoun, 2018a). Jednotlivá obecní zastupitelstva mají také různý počet členů. V rámci tohoto výzkumu respondenti pocházejí z celkem 27 obcí, které se od sebe zásadně odlišují a každá z nich má také svůj počet zastupitelů. Velikost zastupitelstev jednotlivých obcí je určena na základě počtu obyvatel dle zákona č. 128/2000 Sb. o obcích a čím je obec větší, tím má i více zastupitelů. Možný počet zastupitelů, které mohou obce mít, jsou znázorněny v tabulce č. 3 na následující straně.

Tabulka 3: Počet členů zastupitelstva stanovených zákonem k počtu obyvatel v obci

Počet obyvatel v obci	Počet členů zastupitelstva
do 500	5–15
nad 500 do 3000	7–15
nad 3000 do 10000	15–25
nad 10000 do 50000	15–35
nad 50000 do 150000	25–45
nad 150000	35–55

Zdroj: zákon o obcích č. 128/2000 Sb.

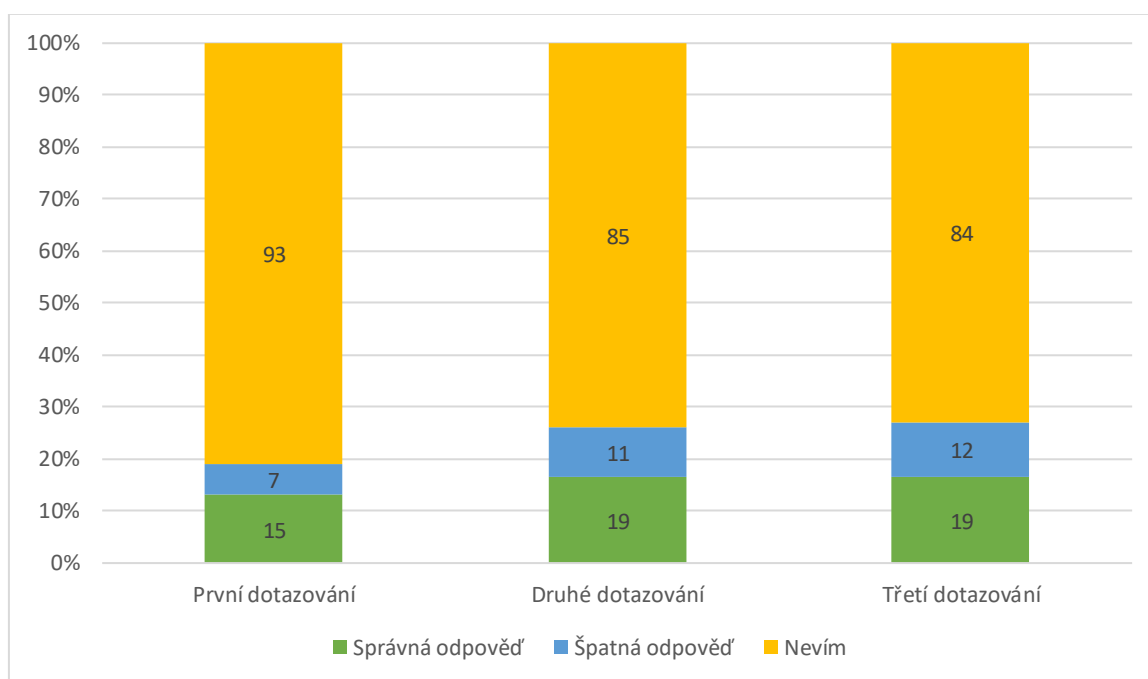
Zastupitelstvo je nejvyšší orgán obce. Jeho členové mohou svůj mandát vykonávat na plný úvazek, nebo také tzv. uvolněně, nebo na úvazek částečný neboli neuvolněně (Školník & Haman, 2021, s. 4). Jejich práce je pro obec nezbytná a v rámci ČR se zastupitelé při srovnání s dalšími veřejně činnými osobami těší velké důvěře. Jako příklad lze uvést průzkumy CVVM, které se věnují tomu, jak občané ČR hodnotí politickou kulturu veřejně činných lidí. Politická kultura v rámci těchto výzkumů znamená to, jak mezi sebou jednají, jak na veřejnosti vystupují a jak informují o problémech. Z porovnání veřejných činitelů si místní samosprávy vedou opravdu znamenitě a jejich politickou kulturu hodnotí česká veřejnost dlouhodobě jako nejlepší¹³ (Čadová, 2020, s. 1). Stejně tak jsou na tom obecní zastupitelstva u srovnání zmíněné občanské důvěry. V rámci srovnání institucí ČR podle toho, jak jim občané důvěřují, se obecní zastupitelstva řadí na první příčku. Tuto skutečnost dlouhodobě dokládá řada průzkumů, kdy lze jako příklad uvést výzkum CVVM z roku 2022. Důvěru v obecní zastupitelstvo deklarovalo 63 % dotazovaných, což je například oproti Senátu s 34 %, nebo Poslanecké sněmovně s 28 % důvěrou velmi dobrý výsledek (Červenka, 2022, s. 6). Tento trend je poté silnější u menších obcí a malých měst do 2000 obyvatel, a ve městech od 2 do 20 tisíc obyvatel je naopak důvěra v zastupitelstva nižší (tamtéž, s. 6-7).

Prvovoliči v našem výzkumu nicméně znalostmi zastupitelstev příliš neoplývají. Na otázku ohledně počtu zastupitelů mohli respondenti odpovědět možností „Nevím“, nebo uvést jejich konkrétní počet. Při prvním dotazování odpovědělo z celkového počtu 115 respondentů

¹³ Poslední tisková zpráva týkající se politické kultury veřejně činných lidí vyšla v roce 2020, sběr dat pro tuto práci probíhal od 29. 2. do 11. 3. 2020, tedy ještě před vyhlášením nouzového stavu kvůli pandemii nemoci COVID-19. Aktuálnější data bohužel nejsou v době vzniku této práce k dispozici.

správně pouze 15 z nich, což je pouhých 13 %. Zbylých 87 % studentů počet zastupitelů neznalo nebo odpovědělo špatně. Následně týden před volbami se situace mírně zlepšila a správných odpovědí už bylo 19 (zhruba 16 % respondentů). Po volbách byl počet správných odpovědí stejný. Bohužel spolu s nárůstem správných odpovědí narostl i počet těch chybných. Výsledky odpovědí za jednotlivá kola dotazování jsou znázorněna v grafu č. 8.

Graf 8: Znalost počtu zastupitelů obce

Zdroj: archiv autora, vlastní zpracování

Náš předpoklad o tom, že spolu s blížícím se datem voleb budou prvovoliči dosahovat lepších výsledků, je u této otázky správný. Jako pozitivní lze v tomto případě také hodnotit i některé chybné odpovědi, jelikož ty v mnoha případech nebyly daleko od pravdy. Ačkoliv se počet zastupitelů v obcích, ze kterých respondenti pocházejí, od minulých voleb do zastupitelstev v roce 2018 u většiny neměnil, v případě Jeseníku, Vrbna pod Pradědem a Řepiště došlo ke změnám. Počet zastupitelů v Jeseníku klesl z 25 na 21 a v případě Vrbna pod Pradědem došlo k poklesu z 21 zastupitelů na 17. Naopak v obci Řepiště došlo k navýšení počtu zastupitelů z 11 na 15 (ČSÚ, 2022). U dvou respondentů z Jeseníku tato změna mohla hrát roli, jelikož na místo správné odpovědi uváděli u všech tří šetření počet zastupitelů z minulého období. Rozdíl v odpovědích je zde i v případě mužů a žen. Ačkoliv se nejedná o nijak velký rozdíl, mužští respondenti znali počet zastupitelů ve větším zastoupení, ale častěji také uváděli špatný počet. Při porovnání respondentů na základě velikosti jejich domovských obcí se zde neukázal žádný rozdíl. Celkově žádná skupina studentů nevykazovala u odpovědí na tuto

otázku znatelně lepších výsledků, a co se správnosti odpovědí týče, jednalo se také o nejhorský výsledek napříč otázkami celého dotazníkového šetření. Přestože je z výše popsaných možností, jak upravit hlasovací lístek, zřejmé, že volič může odvolit podle pravidel i bez toho, aniž by znal konkrétní počet zastupitelů, informace o jejich počtu je základní znalostí a je smutné, že správnou odpověď znalo tak malé procento prvovoličů.

4.3 Starostové obcí

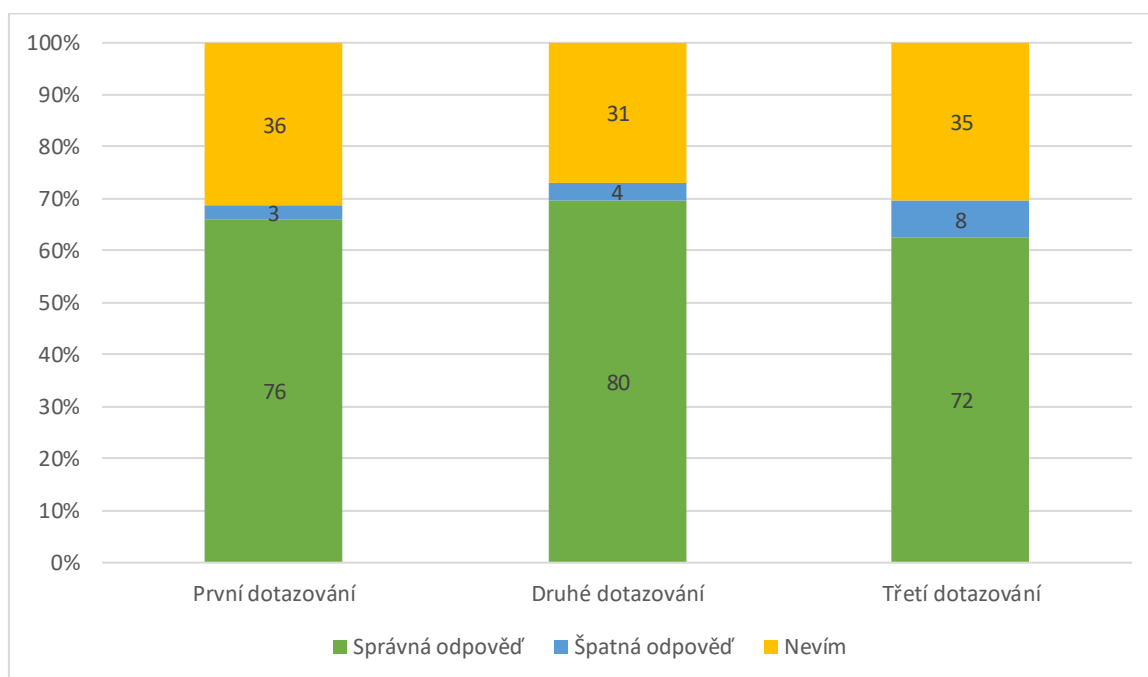
Nyní se již text dostává k otázce směřující na jméno starosty. Respondenti měli možnost uvést jak jméno starosty, tak i primátora, nebo případně označit možnost „*Nevím*“. Jako správnou odpověď tedy v případě Ostravy tato práce považuje uvedení jméno primátora, nebo starosty městské části. V ostatních případech existuje vždy jen jedna správná odpověď. Stejně, jako tomu je u zastupitelů obce, těší se starostové u občanů vysoké důvěře. Z tiskové zprávy CVVM „*Důvěra ústavním institucím – září až listopad 2022*“ vyplývá, že starostům v České republice důvěřuje 62 % lidí. Tato hodnota je vyšší už jen u zmíněných obecních zastupitelstev¹⁴. Důvěra ve starosty se také liší v závislosti na velikosti obce, větší důvěře se těší starostové menších obcí a měst do 2000 obyvatel. Menší důvěru poté mají starostové ve větších obcích od 2 do 20000 obyvatel (Červenka, 2022, s. 6). Vysoký či nízký počet obyvatel má na postavení starosty vliv. Ve městech s vysokým počtem obyvatel, kam se dá v našem případě rozhodně zařadit i Ostrava, mají volené funkce daleko větší prestiž, než jak je tomu v malých obcích (Illner, 2006, s. 20-21).

Respondenti v tomto výzkumu si vedli v odpovědích na tuto otázku o poznání lépe, než jak tomu bylo u otázky zaměřené na velikost zastupitelstev. U jednotlivých vln šetření se mírně měnil počet správných odpovědí, nicméně jméno starosty znalo u každé vlny dotazování více než 60 % dotazovaných, jak je znázorněno v grafu č. 9. na další straně. Ačkoliv není tento jev příliš silný, tak předpoklad této práce o tom, že s blížícím se termínem voleb se budou zlepšovat znalosti prvovoličů, je zde také potvrzen. Znatelný je také propad v počtu správných odpovědí u poslední vlny dotazování. Ten může být způsoben několika faktory. V České republice se o obhájení svého mandátu snaží každoročně vysoký počet starostů a tito kandidáti mají skutečně velkou výhodu oproti svým soupeřům (Bernard, 2012, s. 616). U voleb do

¹⁴ V analýze CVVM z roku 2023 se ukázalo, že důvěra ke standartně zkoumaným institucím, tj. prezidentovi, Poslanecké sněmovně, Senátu, krajským a obecním zastupitelstvům, hejtmanům a starostům obcí a městských částí v České republice navzájem pozitivně koreluje. Ve všech případech rovněž platí, že důvěra se zvyšuje spolu se zlepšujícím se hodnocením ekonomické situace v České republice (Červenka, 2023, s. 2)

zastupitelstev obcí v roce 2022 tomu tak bylo u 83 % z nich (Janko, 2022). V obcích, ze kterých pocházejí respondenti tohoto výzkumu tomu nebylo jinak. Většině z nich se také povedlo svůj mandát obhájit, nicméně u čtyř obcí došlo po volbách k výměně starosty. Právě respondenti z těchto obcí pak stojí za zhoršením ve správných odpovědích, jelikož jim tato změna nejspíše unikla. Zároveň je zde možné i to, že si jen nebyli jistí tím, jak volby dopadly. Pokud se u správných odpovědí zaměříme na pohlaví, zjistíme, že v tomto ohledu prakticky není u našeho výzkumu přítomný rozdíl mezi muži a ženami. Toto zjištění je velmi příjemné, jelikož obce v České republice jsou primárně vedeny muži (Janko, 2022).

Graf 9: Znalost jména starosty/primátora obce

Zdroj: archiv autora, vlastní zpracování

Na rozdíl nicméně narazíme ve chvíli, kdy rozdělíme respondenty na základě velikosti jejich obce. Skupina prvovoličů z malých obcí do 3000 obyvatel znala jméno svého starosty u prvních dvou vln dotazování ve více než 70 % případů a při posledním šetření i přes zhoršení výsledků dopadla lépe než skupina studentů z měst. Prvovoliči z měst nicméně také disponují v této oblasti velmi dobrými znalostmi, jelikož vždy alespoň 60 % z nich znalo jméno svého starosty, nebo primátora. Opět je zde celá řada faktorů, která za daným jevem může být. V malých obcích je obecně politika výrazně personalizovaná a velkou roli zde hrají přátelské, či příbuzenské vztahy (Čermák & Mikešová, 2018, s. 565). Starostové v České republice jsou nejčastěji ve funkci jen jedno volební období, nicméně nalezneme i celou řadu těch, kteří se ve své pozici udrží dlouhou dobu (Janko, 2022). To je také případ starostů v Ostravě a Jeseníku,

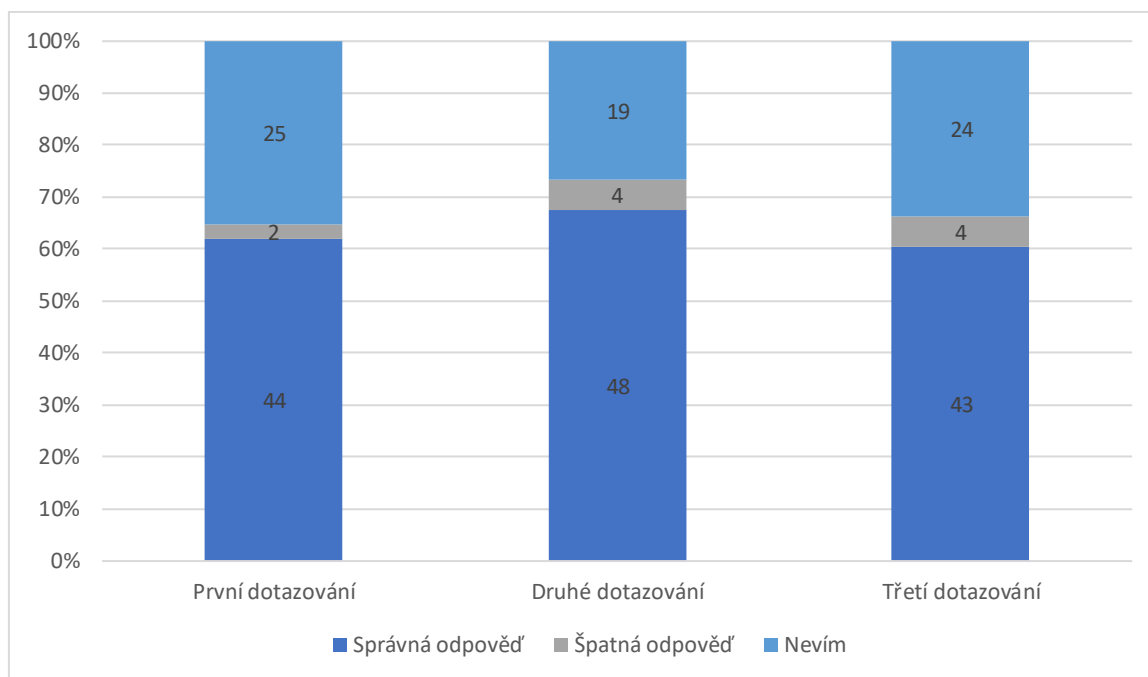
tedy v městech, odkud pochází většina respondentů tohoto výzkumu, kde se vedení města ujali stejní lidé, jako tomu bylo před volbami. V Jeseníku se starostkou stala opět Zdeňka Blišťanová, která je ve městě již známou tváří a v Ostravě znovu obhájil post primátora Tomáš Macura, který byl ve volbách hlavní tváří hnutí ANO (Krňávek, 2022, Uher, 2022). V obou případech se tak jedná o známé osobnosti, což se dozajista promítlo do velmi dobrého výsledku u odpovědí na tuto otázku. Detailní rozdíly v odpovědích mezi městy a malými obcemi ilustrují grafy č. 10 a 11.

Graf 10: Znalost jména starosty v malých obcích

Zdroj: archiv autora, vlastní zpracování

Graf 11: Znalost jména starosty ve městech

Zdroj: archiv autora, vlastní zpracování

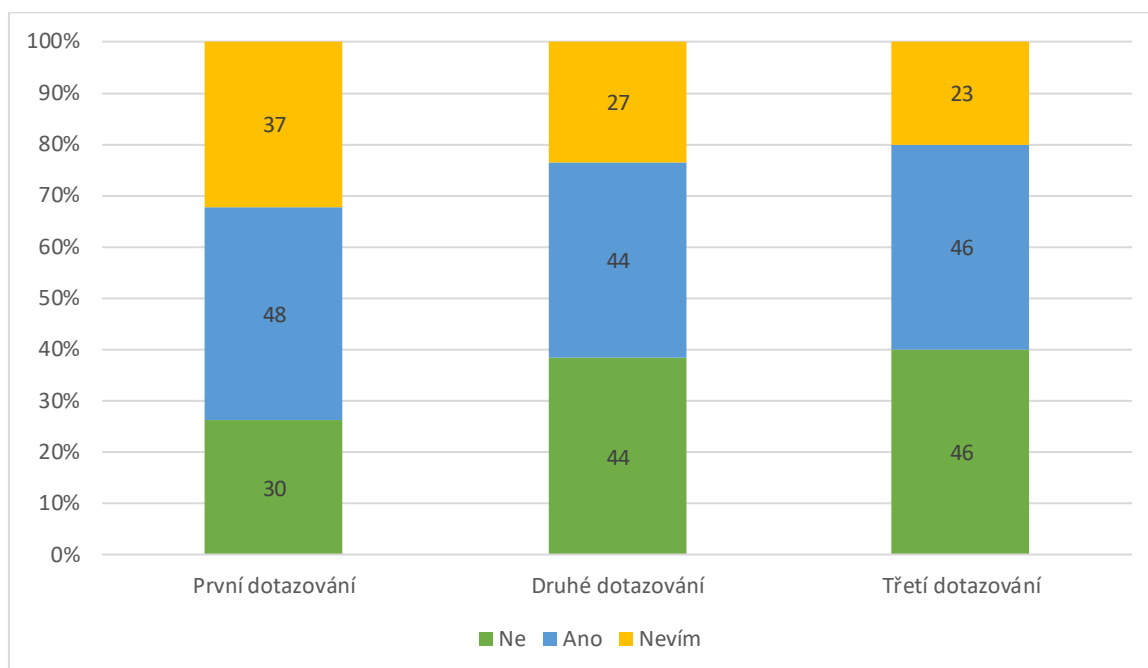
4.4 Volba starosty

Povědomí prvovoličů o tom, kdo vede jejich města, je velmi dobré. Další položka dotazníku zkoumala, zda prvovoliči vědí, jak je samotný starosta volen. Na otázku „*Je starosta obce volen přímo občany?*“ mohli respondenti odpovědět jednou z možností „*Ano*“, „*Ne*“, a „*Nevím*“. Jak je již popsáno dříve v textu, starostové českých obcí jsou v tuto chvíli voleni nepřimo. Volí je zastupitelstvo na ustavující schůzi ze svých řad, přičemž po zvolení zůstává starosta jeho členem a je zastupitelstvu odpovědný¹⁵ (Blechová, 2016, s. 6). Tuto skutečnost nicméně velká část studentů nezná a správných odpovědí na tuto otázku bylo jen málo. Chybně odpovědělo v každé fázi dotazování okolo 40 % všech respondentů. Ačkoliv je tato hodnota opravdu vysoká, vidíme zde i pozitivní trend v podobě nárůstu správných odpovědí s každým proběhlým dotazováním, a to dokonce i po konání voleb. Předpoklad o tom, že se výsledky dotazníku budou blíže s datem konání voleb zlepšovat, je zde tedy naplněn jen z části. Hodnoty, které jsou detailněji znázorněné v grafu č. 12, nám tak mimo částečné potvrzení tohoto předpokladu napovídají, že voliči v některých případech příliš nevědí, co dělají, a volební systém je pro ně velkým problémem (Jüptner, 2009, s. 306). Nezarážející je u odpovědí na tuto

¹⁵ Blíže upraveno v Zákoně 497/2001 Sb.

otázku skutečnost, že i po komunálních volbách, kdy velká část prvovoličů deklarovala, že se jich zúčastnila, odpovědělo správně jen 40 % dotazovaných.

Graf 12: Odpovědi na otázku „Je starosta obce volen přímo občany?“

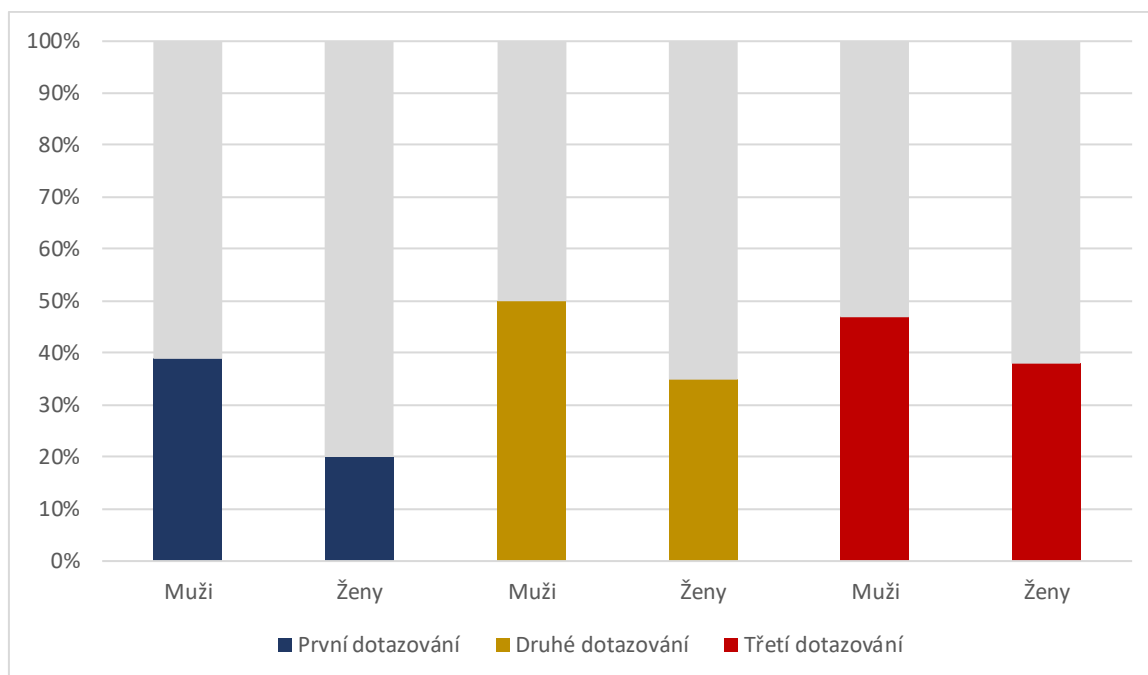

Zdroj: archiv autora, vlastní zpracování

Velikost obce, ze které respondenti pocházejí, v tomto případě nehrála roli. Odpovědi respondentů z měst se od těch z malých obcí lišily jen v rámci jednotek procent a v průběhu šetření se měnilo i to, kdo by mohl být označen za znalejšího. Odlišná situace je zde při porovnání respondentů na základě pohlaví. Procento správných odpovědí u mužů je vyšší u všech tří dotazníkových šetření. Rozdíl mezi nimi a ženskými respondenty sice postupem času slábl, nicméně i u posledního šetření se jednalo o 10 %. Rozdíly mezi pohlavími jsou znázorněny v grafu č. 13¹⁶.

¹⁶ V třetím dotazníkovém šetření odpověděl správně na otázku „Je starosta obce volen přímo občany“ i jeden respondent, který své pohlaví neuvedl. Jeho správná odpověď ovšem v grafu č. 13 není vzhledem k jeho povaze znázorněna.

Graf 13: Správné odpovědi z hlediska pohlaví

Zdroj: archiv autora, vlastní zpracování

K problematice přímé volby starostů je nutné zmínit ještě několik faktorů, které mohou mít za následek takto špatné výsledky. Jak již bylo v práci řečeno, lokální politika se v evropských zemích i České republice potýká s mnoha problémy, jako je klesající volební účast, nebo problémy s nalezením vhodných kandidátů (Magnier, 2006, s. 354). Existuje zde tudíž tlak na to, přiblížit lokální politiku občanům, a zlepšit její fungování. Jako možné řešení se ukázalo být zavedení přímé volby starostů (tamtéž). Debata o jejím zavedení v České republice je již delší dobu přítomná, a dokonce zde existovaly plány na její zavedení v malých obcích v roce 2014 (Jüptner, 2012, s. 232). Starostové jsou v dnešní době voleni přímo v drtivé většině evropských zemí, a to včetně České republiky velmi blízkého Slovenska, Německa, Polska, Maďarska nebo Slovinska (Magnier, 2006, s. 354; Jüptner, 2012, s. 234; Švec, 2018). V kontextu nejen západní, ale i postkomunistické střední a východní Evropy, je tedy nepřímá volba starostů výjimkou (Jüptner, 2012, s. 234). Volání po přímé volbě starostů rovněž umocnila první přímá volba prezidenta republiky v roce 2013 (Blechová, 2016, s. 5). Dále pak o jejím zavedení před několika lety hovořil tehdejší prezident Miloš Zeman, který se k ní přiklání (Dragoun, 2018b). Souběžně však zazněla i kritika odporovatelů tohoto návrhu. Příkladem lze uvést členy ODS Petra Zimmermanna (bývalý hejtman Plzeňského kraje), nebo Miroslavu Němcovou (v době výroku poslankyně Sněmovny), kteří se staví proti, stejně jako většina ODS (Bohuslavová, 2018; Zimmermann, 2018; Horák et al., 2019 s. 140). Samotné problematice přímé volby se v českém prostředí věnuje hlavně Petr Jüptner, na evropské úrovni

se poté jedná například o autory jako Henry Bäck, Hubert Heinelt a Annick Magnier. Ačkoliv by se jednalo o zásadní změnu, která by velkou měrou přispěla k rozšíření přímé demokracie a zároveň i posílení osoby starosty v rámci jeho politické autority a postavení, neprobíhají v současnosti žádné akce, které by ji zaváděly (Larsen, 2002, s. 113; Magnier, 2006, s. 354; Pecháček & Kuta, 2010, s.2). Pokud ovšem zvážíme zmíněné informace a zohledníme některé výzkumy veřejného mínění z posledních let, podle kterých by měli o významných místních otázkách rozhodovat přímo občané je možné, že část studentů o přímé volbě starosty něco zaslechla a tím pádem ji už vnímala jako fakt (Hanzlová, 2018b, s. 2; Hanzlová, 2020b, s. 1)

5. Zapojení prvovoličů ve volbách

Pátá kapitola této práce se věnuje odpovědím na otázky: „*Máte v plánu jít v následujících komunálních volbách volit?*“, „*Jste rozhodnut/a, pro koho budete v nadcházejících komunálních volbách hlasovat?*“ a nakonec také: „*Uvažujete o tom, že byste se do komunálních voleb sám/sama zapojil/a některou z uvedených možností?*“. Jak již bylo v textu zmíněno, volební účast je pro demokracii nezbytná a jedná se rovněž o jeden z nejzákladnějších indikátorů toho, zda funguje správně. (Norris, 2002, s. 5; Šaradín, 2004, s. 1; Dalton, 2008, s. 94). Svou roli při rozhodnutí, zda jít k volbám hrají i stranické sympatie, jelikož pokud se studenti s nějakou stranou identifikují, spíše k volbám půjdou (Kopřiva, 2010, s. 15). Zároveň celá řada výzkumů popisuje, že mladí lidé mají problém s identifikováním se s nějakou politickou stranou (Spáčil, 2011, s. 17; Sweerser, 2015, s. 220–221; Hromková, 2022). V návaznosti na stranické sympatie je zde otázka ohledně dalšího zapojení ve volbách. Odpovědi na tyto tři otázky nám poskytnou vhled do toho, jak nakonec respondenti tohoto výzkumu participovali, a ačkoliv se vzhledem k velikosti vzorku nedají výsledky zobecnit na zbytek mladých lidí, následující text problematiku do jisté míry osvětluje.

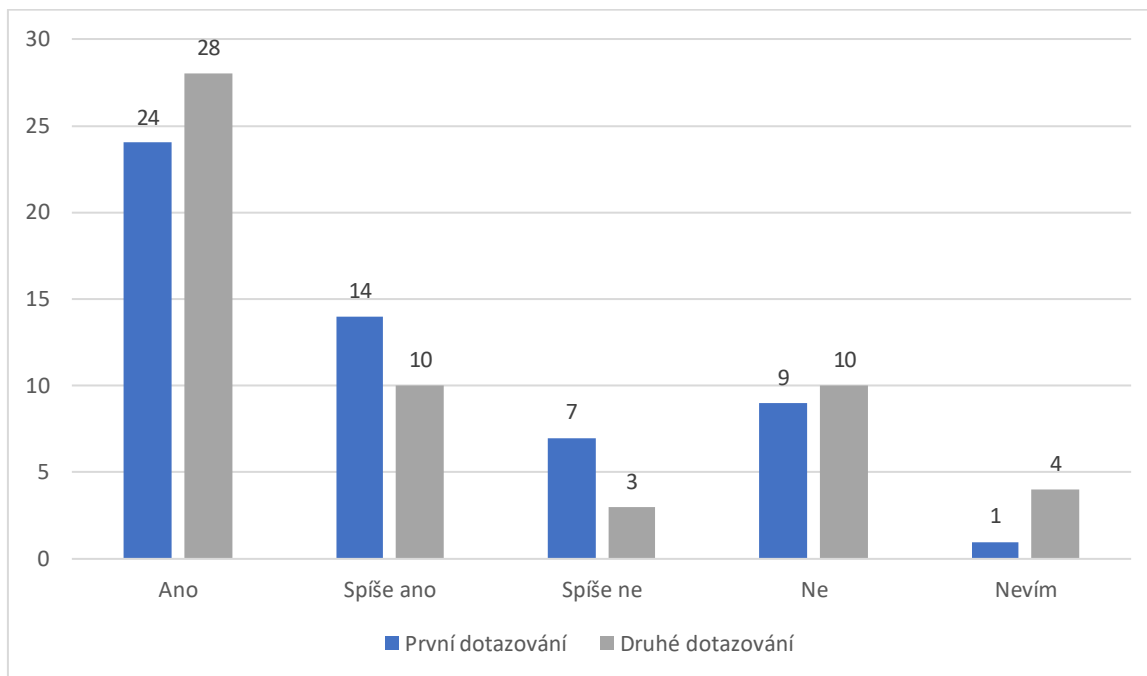
5.1 Volební účast prvovoličů u voleb do zastupitelstev obcí

O volební účasti mladých lidí, nebo prvovoličů již tato práce psala a při zvážení závěrů dosavadních prací na téma volební účasti prvovoličů, či mladých lidí a zohlednění v textu již popsaných výsledků dotazování, se dala jen stěží očekávat vysoká volební účast (Buckingham, 1999, s. 171; Campbell, 2006, s. 184; Petrušek, 2017, s. 172). A to i přes některé výjimky, kdy autoři hovoří o tom, že u lokálních voleb je vyšší procento voličů, kteří věří, že jejich hlas může změnit výsledek (Ha et al., 2013, s. 204). V osmé položce dotazníku této práce byli respondenti dotazováni na jejich volební účast. V prvních dvou kolech dotazování otázka zněla „*Máte v plánu jít v následujících komunálních volbách volit?*“. Studenti tak měli možnost vybrat z odpovědí „*Ano*“, „*Spíše ano*“, „*Spíše ne*“, „*Ne*“ a „*Nevím*“. V poslední vlně dotazování pak došlo k nutné změně na „*Byli jste v posledních komunálních volbách volit?*“, a vzhledem k tomu, že otázka směřovala jen na to, zda k volbám studenti opravdu šli, měli na výběr pouze z možností „*Ano*“, „*Ne*“ a „*Nechci uvést*“.

Při analyzování výsledků dotazování se jako první objevil velký rozdíl mezi studenty vzhledem k tomu, jaké z gymnázií navštěvují. Respondenti z Wichterleho gymnázia v Ostravě byli rozhodnutí, nebo spíše rozhodnutí jít k volbám ve větší míře než jejich vrstevníci

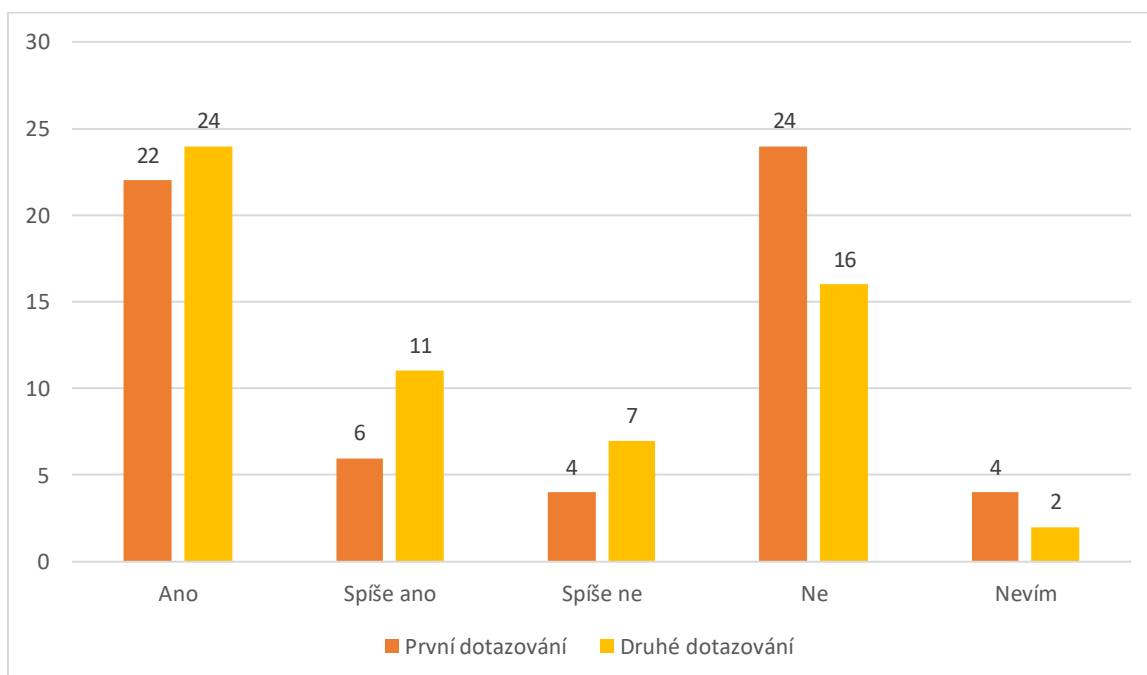
z Jeseníku. Daleko větší část studentů v Jeseníku také uváděla, že k volbám nepůjde. Tyto rozdíly jsou patrné při pohledu na grafy č. 14 a 15. Při srovnání obou vln šetření se nám ukáže, že prvovoliči uvažovali s blížícím se datem komunálních voleb více o tom, že půjdou volit. Jinak se ovšem voliči napříč šetřeními a jednotlivými gymnázii v odpovědích rozcházejí.

Graf 14: Plánované dostavení se k volbám u respondentů v Ostravě

Zdroj: archiv autora, vlastní zpracování

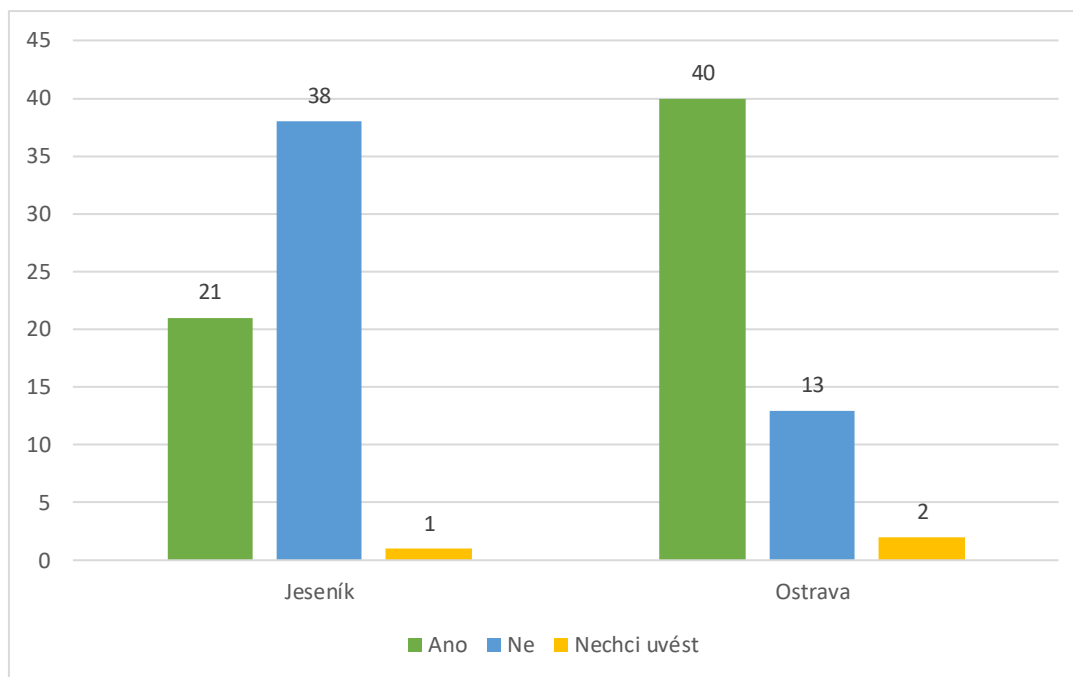
Graf 15: Plánované dostavení se k volbám u respondentů v Jeseníku

Zdroj: archiv autora, vlastní zpracování

U poslední vlny dotazování, kde již studenti deklarovali, zda u voleb skutečně byli, se rozdíl mezi skupinou z Ostravy a tou z Jeseníku ještě prohloubil. Nerozhodnutí prvovoliči v Ostravě se totiž podle výsledků rozhodli k volbám nakonec jít. Naopak u skupiny z Jeseníku je počet studentů, kteří šli k volbám dokonce ještě o něco nižší než počet těch, kteří v druhém šetření označili variantu „Ano“. Detailně deklarovanou volební účast prvovoličů zahrnutých v tomto výzkumu znázorňuje graf č. 16.

Graf 16: Volební účast dle odpovědí respondentů

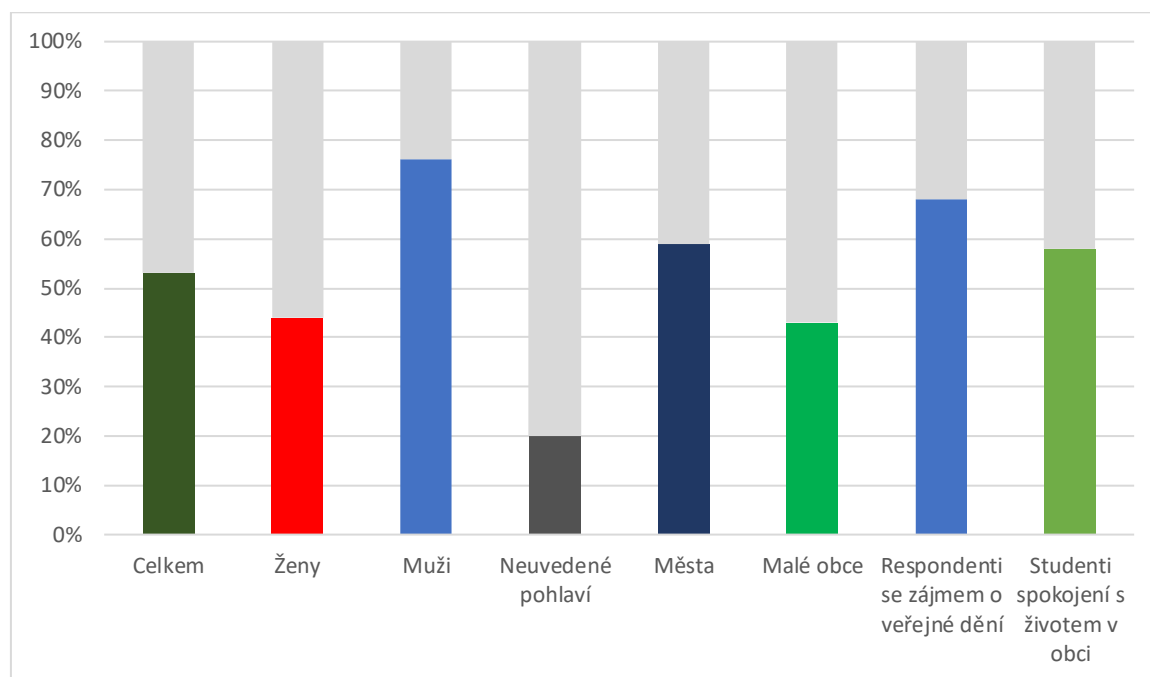

Zdroj: archiv autora, vlastní zpracování

Budeme-li dělit prvovoliče na další skupiny, dostaneme velmi zajímavé výsledky. Celková volební účast respondentů by dle jejich odpovědí měla být 53 %, tedy ještě o něco vyšší, než kolik byla volební účast v rámci celé České republiky. Nejvýznamnější skupinou respondentů, co se volební účasti týče, jsou muži, kteří navštěvují Wichterleho gymnázium. Ti se voleb zúčastnili v 76 % případů. Nejmenší volební účast mají naopak studenti, kteří neuvedli své pohlaví. Z celkových 10 se do voleb zapojili jen 2. Tato práce předpokládala, že ženy budou participovat méně než muži, což potvrzují i odpovědi na tuto otázku. Dalším předpokladem této práce je to, že respondenti z malých obcí budou participovat více než jejich vrstevníci z měst. Podle výsledků odpovědí na tuto práci je tomu však přesně naopak. V případě studentů z měst se voleb účastnilo 59 % z nich. Oproti tomu v malých obcích šlo nakonec k volbám jen 43 % studentů. Volební účast u vybraných skupin respondentů popisuje graf č. 17 a je nutné doplnit,

že respondenty uvedená volební účast je daleko vyšší, než kolik se předpokládalo, a tudíž se jedná o velmi příjemné překvapení.

Graf 17: Volební účast u vybraných skupin

Zdroj: archiv autora, vlastní zpracování

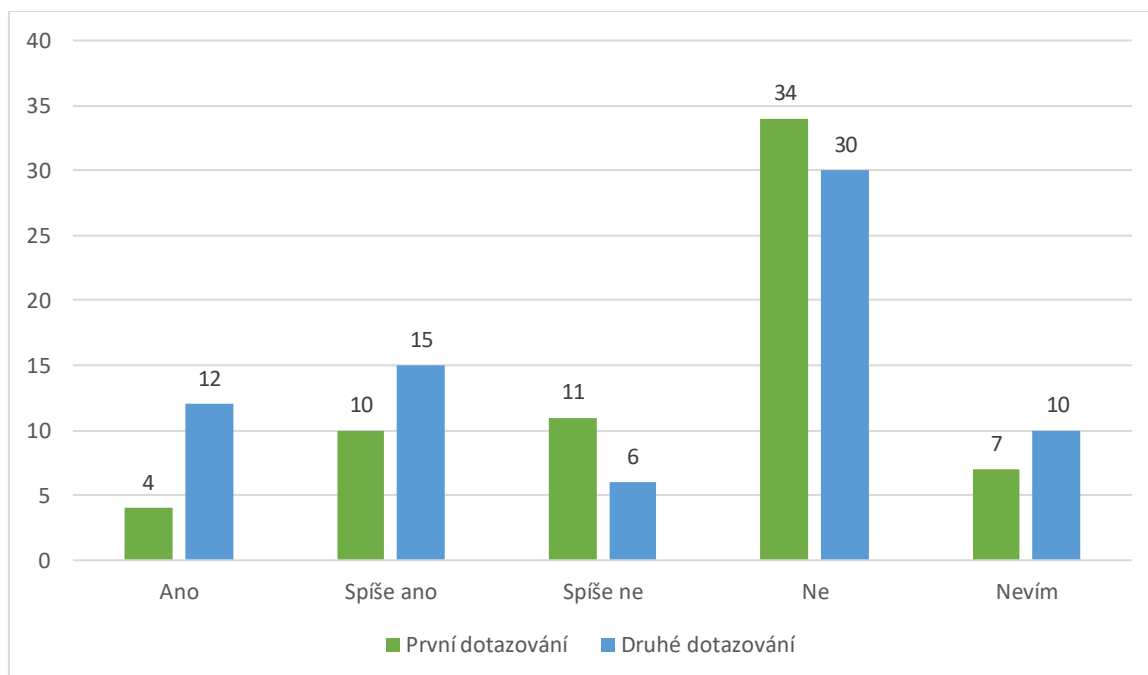
5.2 Stranické sympatie

Následující otázka dotazníku směřovala pouze na ty respondenty, kteří zvolili možnost „*Ano*“ a „*Spíše ano*“. Cílem této doplňující otázky bylo zjistit, zda jsou studenti rozhodnutí pro volbu nějaké strany, nebo se jen chystají k volbám a svého favorita zatím nemají. Tato otázka byla obsažena jen v prvním a druhém kole dotazníkového šetření. V případě třetí vlny již zahrnuta nebyla, jelikož pokud byli prvovoliči u voleb, s největší pravděpodobností se pro nějakou ze stran rozhodli. To, zda mají mladí lidé nějaké stranické sympatie, je velmi zajímavé zjistit. Obce v České republice jsou přece jen velmi různorodé, avšak jak pro malé vesnice s padesáti obyvateli, tak pro velká města platí stejná pravidla (Ryšavý & Šaradín, 2010). Ta v řádově různé velikých obcích vedou k utváření odlišných lokálních politických systémů, kde jsou navíc častokrát k vidění na národní úrovni nemyslitelné koalice (Čmejrek, Bubeníček & Čopík, 2010, s. 7). Ve velkých městech existuje předpoklad pro existenci diferencovaného místního politického systému s pluralitou subjektů a zájmů, vzájemné soutěže, kontroly a vyvažování. Stejně tak v nich najdeme větší rezervoár kompetentních kandidátů na volené funkce, s čímž souvisí větší zájem kvalifikovaných osobností (Illner, 2006, s. 21). Malé obce mají oproti tomu

výhodu v menší fyzické, organizační a obvykle i sociální vzdálenost mezi občany a místními politiky. To umožňuje snazší kontrolu politiků a usnadňuje kontakty, ovšem zde naopak existuje problém při shánění dostatečného počtu kandidátů (Illner, 1992, s. 489; Illner, 2006, s. 21). Výsledky voleb do zastupitelstev ve velkých městech také mohou spíše odrážet celostátní výsledky, a naopak v menších obcích může docházet k silnému zkreslení (Čmejrek, Bubeníček, & Čopík, 2010, s. 7).

Z celkového počtu prvovoličů, kteří v dotazníkových šetřeních uvedli, že k volbám půjdou, jich nebylo příliš rozhodnutých. V celkovém součtu se mezi první a druhou fází dotazování zvýšil počet těch, kteří byli rozhodnutí pro nějakou politickou stranu. Jejich počet nicméně nebyl vysoký u první, ani druhé vlny dotazování. Detailněji jsou tyto hodnoty znázorněny v grafu č. 18.

Graf 18: Rozhodnutí respondentů pro volbu konkrétní strany

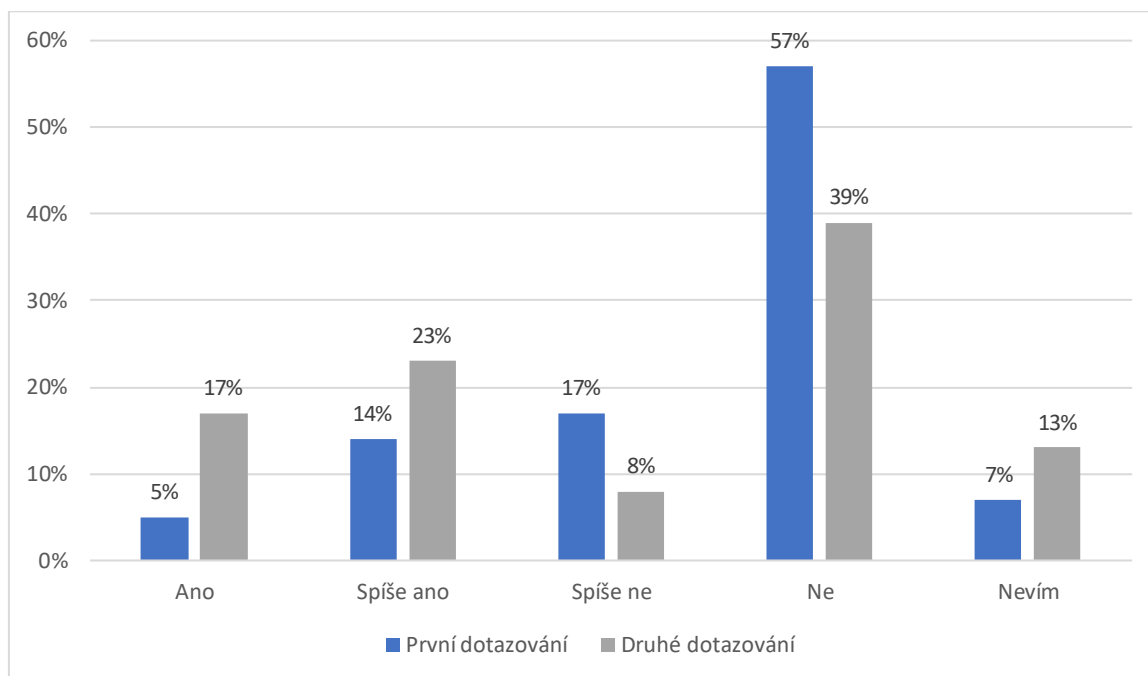

Zdroj: archiv autora, vlastní zpracování

V rámci pohlaví nebyly v odpovědích přítomné žádné zásadní rozdíly. Jen z respondentů, kteří neuvedli své pohlaví, nebyl žádný rozhodnut pro nějakou politickou stranu. Rozdíl byl ovšem patrný mezi respondenty z malých obcí a z měst. U prvovoličů z malých obcí do 3000 obyvatel bylo procento rozhodnutých nebo spíše rozhodnutých oproti jejich vrstevníkům z měst vyšší u první vlny šetření. Souběžně zde bylo také nižší procento nerozhodnutých voličů. Oproti tomu u druhé vlny dotazování nalezneme větší podíl rozhodnutých či spíše rozhodnutých studentů ve městech. Razantně se také snížilo procento

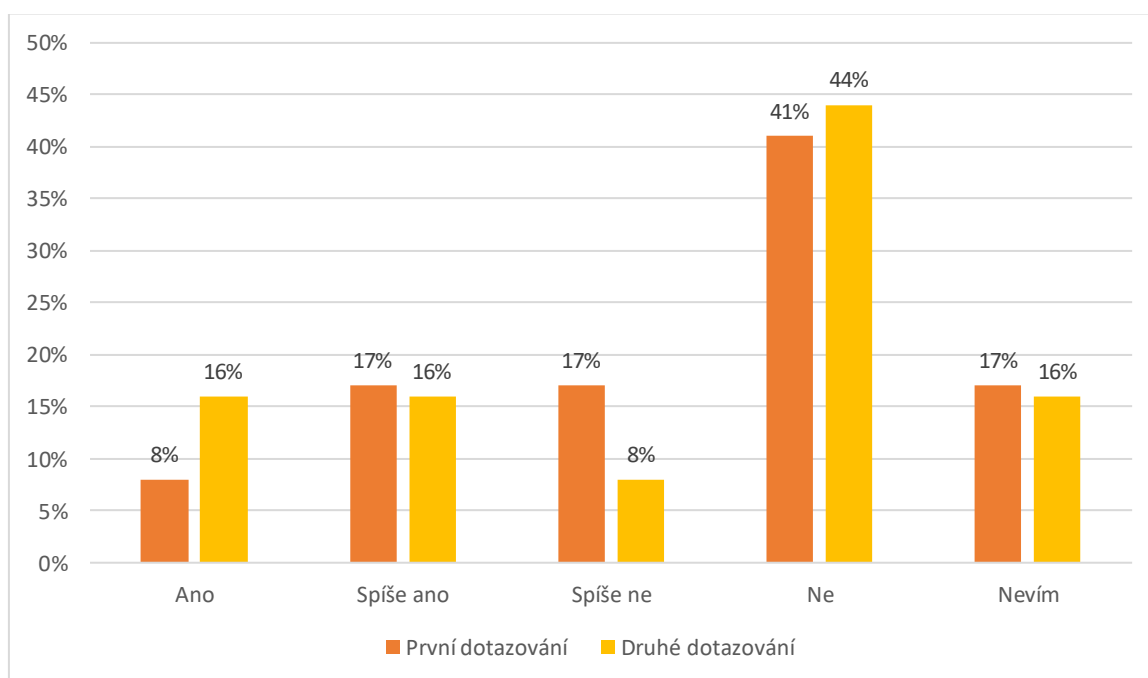
těch, kteří nebyli rozhodnutí, což je opět přesným opakem ve vztahu ke studentům z malých obcí, kdy podíl těch, kteří nebyli rozhodnutí pro volbu konkrétní strany, mezi první a druhou vlnou dotazování vzrostl. Tyto odlišnosti jsou blíže popsány v grafech č. 19 a 20.

Graf 19: Procentuální rozložení odpovědí na otázku „Jste rozhodnut/a, pro koho budete v nadcházejících komunálních volbách hlasovat?“ u prvovoličů z měst

Zdroj: archiv autora, vlastní zpracování

Graf 20: Procentuální rozložení odpovědí na otázku „Jste rozhodnut/a, pro koho budete v nadcházejících komunálních volbách hlasovat?“ u prvovoličů z malých obcí

Zdroj: archiv autora, vlastní zpracování

Rozložení odpovědí na tuto otázku není překvapením. Vzhledem k tomu, že prvovoliči a mladí lidé nejsou příliš participující skupinou obyvatel, strany se na ně většinou nijak zvlášť nezaměřují (Rogner, 2021). Politika v životě mladých zároveň nehraje takovou roli, což dokládají výsledky této práce i mnoha dalších. Čím méně je pak pro mladé lidi politika v životě důležitá, tím méně věří politickým stranám, a mají problém si v nich vybrat (Hodnoty mladých, 2020). Podobně nám výsledek odpovědí na tuto otázku předpovídá i výzkum CVVM z roku 2020, podle kterého je 77 % voličů v České republice přesvědčeno, že politické strany se starají více o hlasy voličů než o jejich názory (Hanzlová, 2020a, s. 1). V populaci také obecně existuje velké procento voličů, kteří nejsou schopni vyjádřit své politické preference nebo vyjádřit svůj postoj k účasti ve volbách a často do posledních pár dní před samotným termínem neví, komu svůj hlas dají (Spáčil, 2011, s. 16-17; Rambousková & Němcová, 2023). Tento výzkum se již nedotazoval na konkrétní strany, které prvovoliči preferují, nicméně podle dosavadních výzkumů na gymnáziích žáci častěji preferují pravicové strany, než jak je tomu na jiných školách (Kudrnáč, 2015, s. 542).

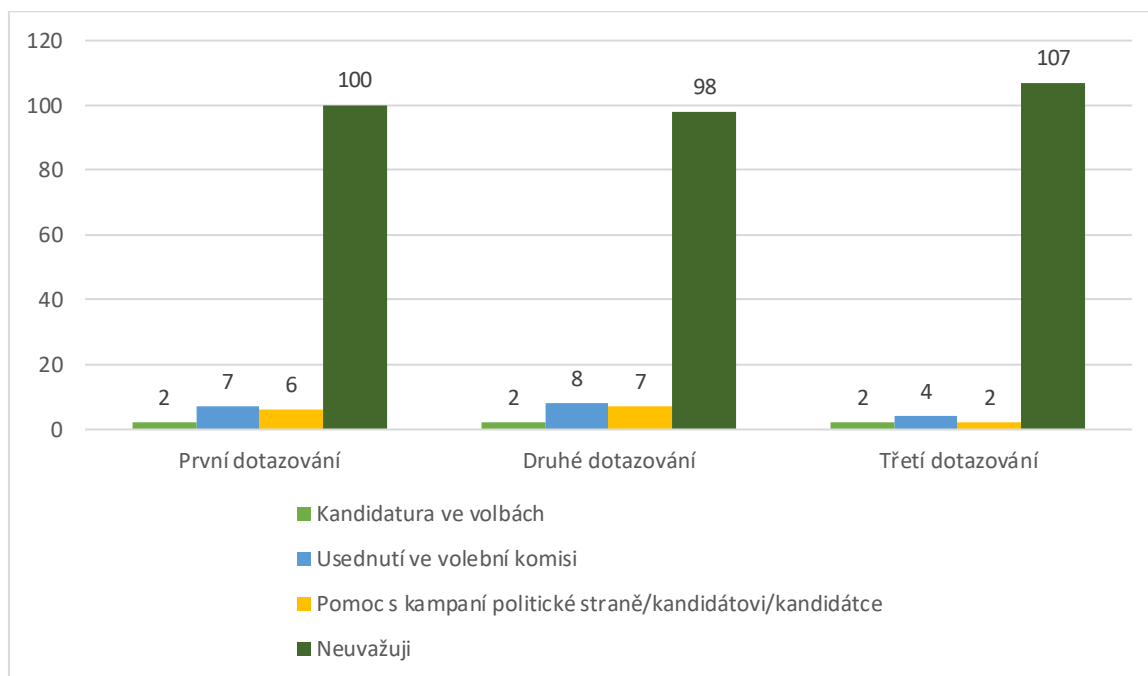
5.3 Zapojení ve volbách

Účast u voleb samozřejmě není jedinou možností, jak mohou prvovoliči participovat. Desátá otázka v dotazníku této práce tudíž zněla „*Uvažujete o tom, že byste se do komunálních voleb sám/sama zapojil/a některou z uvedených možností?*“¹⁷. Voliči zde měli možnost vybrat z nabízených možností, nebo vypsát jejich další zapojení u voleb. Při analyzování odpovědí na tuto otázku vyšlo najevo, že žádný ze studentů se do komunálních voleb nezapojil jinak, než jak nabízely uvedené možnosti. První možnost, kterou respondenti mohli označit byla „*Kandidatura ve volbách*“. U voleb do zastupitelstev obcí České republiky je jak pasivní, tak i aktivní volební právo od 18 let (Chytilek, Šedo, Lebeda, & Čaloud, 2009, s. 18). Studenti, kteří se účastnili našeho výzkumu tak již měli možnost ve volbách sami kandidovat. Voleb se nicméně obecně účastní velmi málo mladých lidí a stejně tak kandidátů do 29 let je jen málo (Rogner, 2021). Individuální charakteristiky kandidáta mají navíc velký vliv na to, zda bude zvolen. Mladí nebo naopak velmi staří kandidáti mají oproti těm ve středním věku menší šanci na zvolení (Bernard, 2012, s. 632). U mladých lidí je také přítomný další faktor, a to, že si v rámci aktivit spojených s politikou věří méně, než starší populace (Hodnoty mladých, 2020). Důvěra ve vlastní schopnosti sice roste, pokud je dotyčný členem nějaké strany, nicméně zrovna

¹⁷ Poslední vlna šetření se již nedotazovala na potenciální zapojení, ale na reálné zapojení v proběhlých volbách.

u lokálních voleb strany nehrají takovou roli, jako je tomu například u jiných druhů voleb (Becker & Dunwoody, 1982, s. 213). U odpovědí respondentů v tomto výzkumu se nepodařilo v rámci jejich politické participace objevit nic zásadního. Ze 115 studentů kandidovali pouze dva. O něco vyšší byl počet těch, kteří zvažovali „usednutí ve volební komisi“. U první vlny dotazování tuto možnost označilo 7 studentů a ve druhé fázi výzkumu poté ještě o jednoho více. V šetření po volbách nicméně nakonec uvedli jen 4 respondenti, že ve volební komisi skutečně usedli. V relativně hojném počtu u prvních dvou dotazování uváděli studenti také možnost, že zvažují „pomoc s kampaní politické straně nebo kandidátovi“. U prvního kola dotazování tomu tak bylo u 6 respondentů, ve druhém pak tento počet vrostl ještě o jednoho. Nakonec se však této aktivitě věnovali pouze dva studenti. Odpovědi na tuto otázku napříč všemi třemi vlnami dotazování jsou znázorněny v grafu č. 21, ze kterého lze také na první pohled vyčíst, že konečné zapojení prvovoličů tohoto výzkumu nebylo příliš vysoké.

Graf 21: Další zapojení respondentů ve volbách

Zdroj: archiv autora, vlastní zpracování

Pokud rozdělíme respondenty dle pohlaví, zjistíme, že aktivnější v tomto ohledu, až na kandidaturu, byli opět muži. Z dvou respondentů, kteří ve volbách kandidovali, se jednalo o jednoho muže a jednu ženu, přičemž daný respondent pocházel z ostravské městské obce Svinov a respondentka, která byla z malé obce. Za zmínku zde také stojí fakt, že právě tyto dva respondenti odpověděli správně na všechny otázky spojené se znalostmi komunálních voleb a rovněž deklarovali velký zájem u zbylých otázek. Tato skutečnost napovídá, že členství

v nějaké organizaci, nebo straně je pozitivně spojeno s vyšší volební účastí a zájmem o politiku (Vráblíková, 2009, s. 876). Usednutí ve volební komisi se pak týkalo tří mužů a jedné ženy, kteří pocházeli spíše z malých obcí, a to v poměru 3:1. V posledním případě pak pomocnou ruku kandidátovi nebo politické straně podali dva muži, a z toho oba pocházeli z malých obcí. Pokud vezmeme v úvahu rozložení pohlaví respondentů (46 mužů a 59 žen) je jasné, že muži se zapojují více, což potvrzuje jeden z předpokladů této práce. Rovněž zde platí i předpoklad o tom, že respondenti z malých obcí participují více než jejich vrstevníci z měst. Poslední předpoklad o zlepšování výsledků s blížícím se datem voleb se zde dá jen těžko ověřitelný, jelikož o tom, že bude člověk kandidovat ve volbách se rozhoduje s poměrně velkým předstihem, volební komise se také tvoří předepsaným způsobem, a aby mohl mladý člověk nějaké straně pomoci s kampaní, vyžaduje to také určité úsilí.

Tomu, do jaké míry se mladí lidé zapojují do institucionalizované politiky (podpora politiků/stran, pomoc s kampaní) se již také věnovalo několik studií. Jejich výsledky víceméně potvrzují výsledky odpovědí na naši otázku, a tedy i skutečnost, že se nejedná o mladými lidmi vyhledávané aktivity (Ostrá, Merklová, 2021, s. 73). Podíl mladých lidí, ať už ve věkové skupině od 16 do 18 let, nebo od 20 do 26 let, kteří se zapojují do institucionalizované politiky, je velmi malý například i podle zjištění z projektu CATCH-EyoU. Tento výzkum také uvádí, že mladí lidé se daleko více zapojují v oblastech, jako je charita, dobrovolnictví nebo se účastní aktivit prostřednictvím internetu (Macková et al., 2018, s. 2). Je samozřejmě pravda, že nové technologie snížily bariéry a rozšířily možnosti politické participace. Zásadně se také proměnily vztahy mezi kulturní, sociální a politickou sférou (Kahne, Middaugh, & Allen, 2015, s. 44). Avšak pokud již mladí lidé nějakou formu politické aktivity v on-line prostředí zvolí, jedná se nejčastěji o sdílení politického obsahu. Aktivity, jako je práce pro kandidáta, či politickou stranu nebo vstup do politické skupiny, jsou spíše výjimkou v řádu jednotek procent, a mladí lidé internet spolu se sociálními sítěmi primárně využívají jako svůj osobní prostor (Macková et al., 2018, s. 3-5; Ostrá, Merklová, 2021, s. 86). Existují i práce, které tvrdí, že se mladí lidé naučili používat jiné způsoby politické aktivity, než jsou volby (Dalton, 2014, s. 31). Konkrétně jsou zmiňovány formy participace jako účast na demonstraci, protestu, či nošení znaků/nálepek kampaně (Vlachová & Lebeda, 2006, s. 25). Případná nespokojenost s tím, jak demokracie, či daný systém funguje, má samozřejmě potenciál občany vybízet k nekonvenční politické participaci (Muller, 1977 s. 465). Avšak v případě výzkumu této práce bohužel nelze tyto teorie příliš využít, jelikož žádný z respondentů tyto možnosti nezmiňoval. Z dosavadních výsledků je

nicméně jasné, že pravděpodobně opravdu dochází k oslabení politických stran, což má potenciál ztížit vládu obecně (Whiteley, 2010, s. 35-36).

6. Informovanost

Volební kampaň by měla dosáhnout čtyř cílů: „*Informovat voliče, přesvědčit voliče, posílit stávající podporu a mobilizovat voliče*“ (Bradová, 2005, s. 20-21). Ovšem není tomu tak vždy a v malých obcích se kampaň často omezí na informativní sdělení, kdy se například pouze zveřejní kandidátní listina, a to i přesto, že způsobů, jak na sebe ve volební kampani upozornit mají kandidáti i strany mnoho (Bubeníček, 2006, s. 741). Samotní kandidáti a strany se v případě kampaně samozřejmě propagují v co nejlepším světle. Avšak jelikož média často upozorňují na problematická témata nebo kontroverzní výroky, informace, které chce kandidát voličům předat, je nutné sdělit jinou cestou (Lebedová, 2013, s. 115). Politické strany či jednotliví kandidáti zároveň ve volbách do zastupitelstev obcí nedisponují tak velkými rozpočty, jako je tomu například u voleb do Poslanecké sněmovny, a ani volební zákon¹⁸ v jejich případě rovněž nevyžaduje tolik povinností¹⁹ (Maňák, 2022). Volby do zastupitelstev obcí jsou také vysoce personalizované a od toho se také odvíjí i samotná podoba kampaně. Ta se může v některých případech v menších obcích zdát až nepolitická a ideologie zde i přes případnou stranickou příslušnost nehraje tak zásadní roli (Smolková & Balík, 2018, s. 207). V této kapitole se text zaměřuje na to, zda studenti zapojení do tohoto výzkumu nějakou formu kampaně u voleb do zastupitelstev obcí zaznamenali, a také na to, odkud čerpají informace o dění v obci.

6.1 Kampaň v komunálních volbách

Další otázka v dotazníku se zaobírala tím, zda prvovoliči zaregistrovali nějakou kampaň u komunálních voleb. Možnosti, jak odpovědět pak nebyly nijak komplikované, respondenti vybírali jednu z variant „*Ano*“, „*Ne*“ a „*Nevím*“. První vlna dotazování ukázala, že kampaň ke komunálním volbám postřehlo 38 % respondentů. Následně toto číslo vzrostlo, a u druhého dotazování, které proběhlo již v těsné blízkosti před volbami nějakou formu politické kampaně zaregistrovala téměř polovina dotazovaných. V posledním dotazníkovém šetření pak počty kladných odpovědí na tuto otázku klesly.

Politické kampaně jsou velmi zajímavou a komplikovanou záležitostí, a v případě komunálních voleb navíc mezi jednotlivými obcemi nalezneme obrovské množství jejich

¹⁸ Volební kampaň pro volby do obecních zastupitelstev je regulována ustanovením § 30 zákona č. 491/2001 Sb.

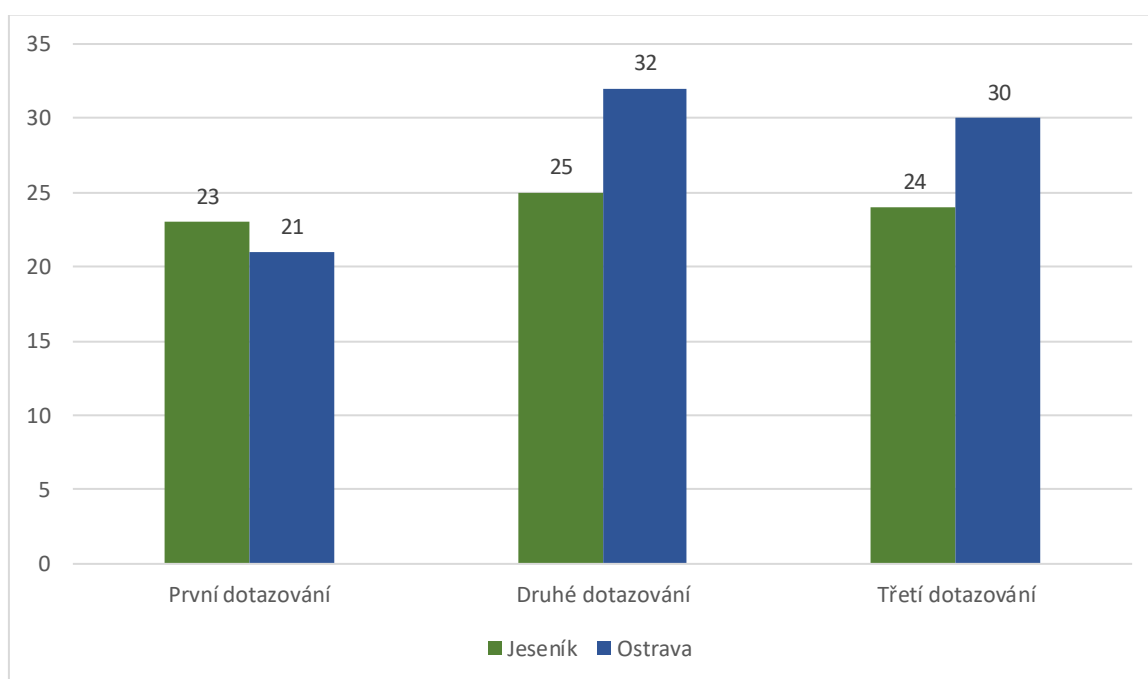
¹⁹ Na rozdíl od jiných druhů voleb zákon neupravuje povinnost zřídit si transparentní volební účet, nebo limity na volební výdaje.

rozdílů, jelikož na její podobu kampaně má vliv specifický kontext samotných obcí, který se mezi městy a menšími obcemi zásadně odlišuje (Smolková & Balík, 2018, s. 210). Navzdory tomu se jedná o záležitost, která přitom velkou část populace dlouhodobě nezajímá, a to, ať už ve volbách do Poslanecké sněmovny, nebo zastupitelstev obcí (Tabery & Šarmanová, 2012, s. 26). Mladí lidé i díky tomu často uvádí, že je pro ně těžké se v politice a politických stranách vyznat. U voleb do Poslanecké sněmovny v roce 2017 uvedla téměř čtvrtina respondentů ve věku od 20 do 26 let, že se nemohla rozhodnout, koho volit, jelikož jim současné strany nenabízejí smysluplné alternativy a jsou jim vzdálené (Macková et al., 2018, s. 6). Tento problém se týká i voleb do zastupitelství obcí ČR. Politické kampaně jednotlivých stran se postupem času vyvíjí a zdokonalují (Lebedová, 2014, s. 11). Kampaně se proměňují a dnes je jejich cílem mimo získání nových voličů také zaměření na „*udržení voličské loajality, konzistentnost a emocionální spojení s hodnotami voličů*“, k čemuž navíc dochází prakticky neustále, včetně mimovolebního období, což se dá jinými slovy označit jako permanentní kampaň, která je i v České republice politickými stranami používaná (Scammell, 2007, s. 185; Šaradín & Bradová, 2007, s. 32, Joathan & Lilleker, 2020, s.11). Svou podstatnou úlohu v případě permanentních kampaní hraje značka dané strany. Ta je dnes již mnohem více než jen nástroj k odlišení se od ostatních, ale nese s sebou přidanou hodnotu, což poté pomáhá voličům se rozhodnout (Šimon & Chytilík, 2011, s. 39). Tomu, jak působí politické značky na prvovoliče, se v minulosti již několik autorů věnovalo. Výsledkem jejich studie z roku 2011 bylo mimo jiné zjištění, že značky politických stran nebyly v myslích prvovoličů etablovány (tamtéž, s. 61). Spolu s tím také důvěra v politické strany není v České republice na nijak vysoké úrovni. Z výzkumu Hodnoty mladých vyplývá, že v politické strany věří jen 25 % mladých lidí. Stejně jako u starších generací je tedy tato důvěra velmi nízká (26 % u starších) (Hodnoty mladých, 2020).

Bez ohledu na tento fakt, se vzhledem k vývoji kampaní musí tato práce uchýlit k tomu, že respondenty nebude dělit na základě velikosti obce, ze které pocházejí, ale na základě toho, zda navštěvují gymnázium v Jeseníku, nebo Ostravě. V komunálních volbách kandiduje velké množství nezávislých kandidátů, nicméně s tím, jak roste velikost obce, roste i význam politických stran, a spolu s tím můžeme nalézt profesionálnější kampaně (Bernard, 2012, s. 614). Studenti, kteří pocházejí z Ostravy, nebo tam dojíždějí do školy, mají daleko větší šanci si nějaké formy politické kampaně všimnout než jejich vrstevníci z okresu Jeseník. V malých obcích je komunální politika silně personalizovaná, hrají zde důležitou roli neformální a mimopolitické vazby a daleko větší úspěch zaznamenávají nezávislé kandidátní listiny, což

se v případě měst může stát jen stěží (Illner, 1992, s. 487; Bernard, 2012, s. 636). Odpovědi na to, kolik studentů zaregistrovalo kampaň u komunálních voleb jsou vyobrazeny v grafu č. 22. Již na první pohled je patrné, že u respondentů z ostravského gymnázia je hodnota vyšší. Graf navíc ukazuje celkové počty respondentů, kteří odpověděli na otázku „Zaregistroval/a jste nějakou předvolební kampaň nebo událost ve své obci spojenou s komunálními volbami?“ možností „Ano“. Pokud daná čísla vyjádříme procentuálně, kampaň zaregistrovalo v okrese Jeseník u prvního šetření 38 % studentů, u druhého 41 % a nakonec po volbách odpovědělo kladně 40 % dotazovaných. Oproti tomu v případě skupiny z Ostravy se jedná o 38 % studentů u první vlny dotazování, 58 % u druhého šetření a 54 % u posledního. Rozdíl je zde tedy zřejmý.

Graf 22: Zaregistrování předvolební kampaně spojené s komunálními volbami

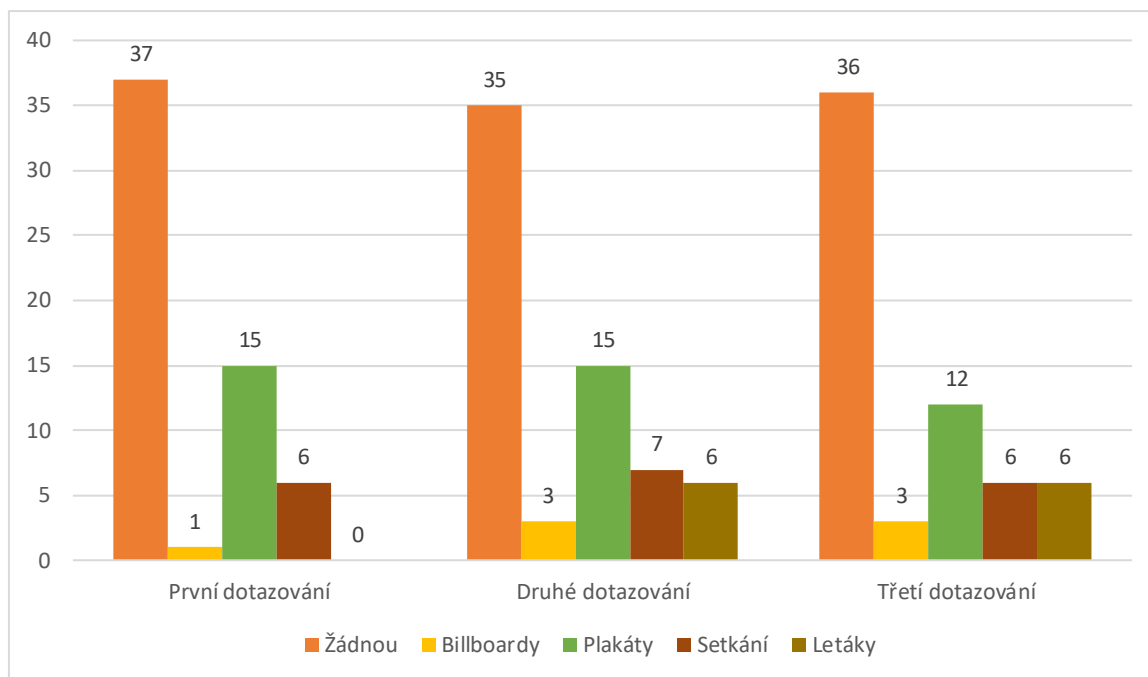

Zdroj: archiv autora, vlastní zpracování

Pokud na otázku ohledně zaregistrování politické kampaně odpověděli respondenti kladně, čekala na ně dodatečná otázka „Můžete uvést, jakou předvolební aktivitu jste zaznamenali?“. Studenti odpovídali tak, že samotní vypisovali, jakou kampaň se jim povedlo zaznamenat a nebyli nijak omezeni množstvím odpovědí. Počet respondentů, kteří uvedli, že zaznamenali kampaň u minulé otázky, je tudíž nižší, než je počet odpovědí na tuto otázku, jelikož někteří studenti zaznamenali více forem předvolební kampaně. Stejně jako u odpovědí na minulou otázku je zde nutné rozdělit respondenty na ty, kteří navštěvují gymnázium v Ostravě a ty z okresu Jeseník. V případě obou skupin pak můžeme pozorovat velké rozdíly. Respondenti z jesenické skupiny zaregistrovali kampaň v menší míře a nejčastěji uváděli, že

zaregistrovali volební plakáty. Relativně často se také objevovalo setkání s politiky, za čímž nicméně stojí prakticky jen studenti pocházející přímo z města Jeseník spolu s jednou studentkou, která také uvedla, že ve volbách kandiduje. Celkově se však kampaň u voleb do zastupitelstev obcí ČR příliš studentům do paměti nevryla. Graf č. 23 znázorňuje celkové počty odpovědí studentů z Jeseníku, které jsou pro srovnání doplněny také o skupinu, která uvedla, že žádnou kampaň nezaznamenala.

Graf 23: Zaznamenané předvolební aktivity u gymnazistů z Jeseníku

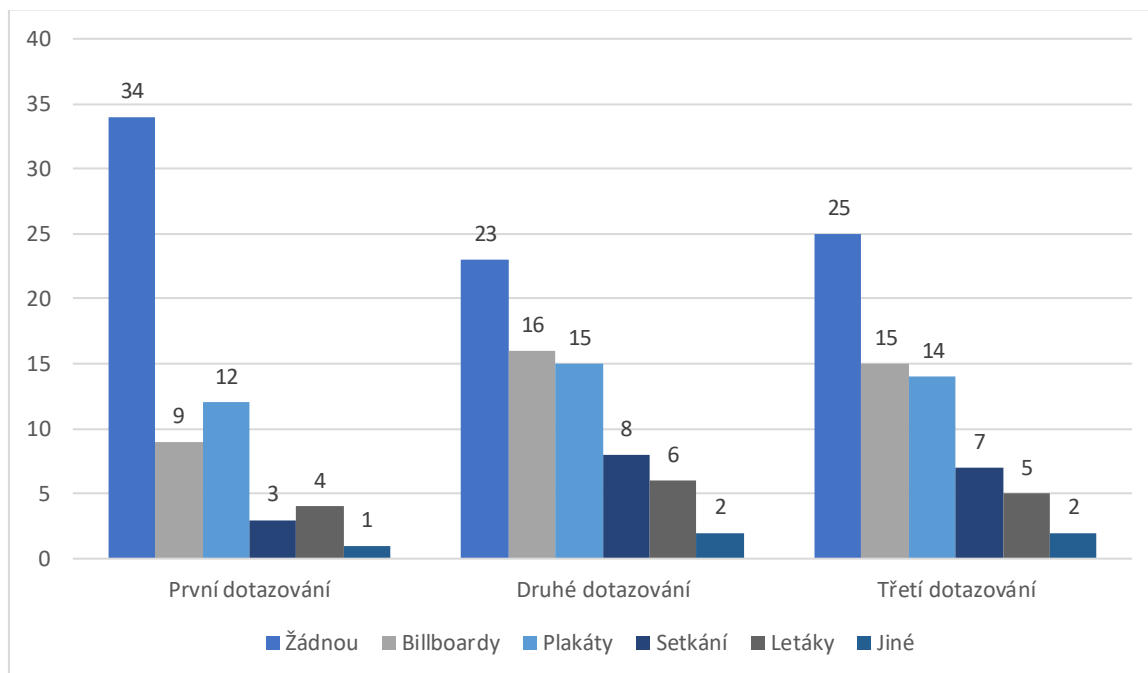

Zdroj: archiv autora, vlastní zpracování

Druhá skupina z Wichterleho gymnázia pak vykazovala do velké míry odlišné výsledky, které jsou blíže znázorněny v grafu č. 24. Již na první pohled je jasné, že oproti skupině z Jeseníku si politických kampaní respondenti všimli častěji. Oproti první skupině je největším rozdílem zmiňování billboardů, které v týdnu před volbami uvedlo 16 studentů, tedy o 13 více, než jak tomu je u studentů z Jeseníku. Počty dalších druhů kampaně již nejsou tolik rozdílné. Nicméně vzhledem k tomu, že respondentů z ostravského gymnázia je o pět méně než těch jeseníckých, a při porovnání grafů č. 23 a č. 24 je evidentní, že si všimli podstatně více prvků politických kampaní, jedná se o klíčový rozdíl. V neposlední řadě si také lze všimnout, že u studentů z Ostravy se objevilo i několik dalších odpovědí, které jsou v grafu vedeny pod názvem „Jiné“, nejvyšší počet těchto odpovědí byl zaznamenán u druhé vlny dotazování a jednalo se o zmínku letního kina. U druhého a třetího kola dotazování pak také o odkázání na jarmark SPD. Tato akce se přitom konala v jiném časovém období než komunální volby, avšak může to

svědčit o fungování permanentní kampaně v textu již zmíněné. Prvovoličům dozajista mohou také kampaně u jednotlivých druhů voleb splývat dohromady a následně pak jen těžko odlišit, zda se již jedná o kampaň k volbám do zastupitelstev obcí, nebo nějakou jinou.

Graf 24: Zaznamenané předvolební aktivity v Ostravě

Zdroj: archiv autora, vlastní zpracování

Vzhledem k poznatkům o rozdílnosti komunální politiky v malých obcích a městech již zmíněných v textu nejsou tyto odpovědi nijak zvlášť překvapivé. V případě Ostravy mezi sebou soupeří daleko více politických stran, než jak tomu je u menších obcí, kam by se v tomto případě dal zařadit i Jeseník. Ostrava je pro politické strany důležitým městem, které disponuje obrovským rozpočtem (14,318 miliardy korun) a tak zde i strany dlouhodobě investují nemalé peníze, což se mimo jiné podepisuje také na obrovském počtu billboardů (Koziolová, 2014; Nguyen, 2022; Vrlák, 2022). Kampaň je navíc oproti malým obcím u uskupení jako ANO 2011 nebo koalice SPOLU velmi profesionální, což je ostatně vidět i na výsledcích dotazníku této práce. Pro prvovoliče tak v případě Ostravy často vzniká problém s tím se ve stranách vyznat a nějakou z nabízených možností si vybrat, což je ostatně těžké pro mnoho mladých lidí (Kristensen & Solhaug, 2016, s. 32-33).

6.2 Informace o dění v obci

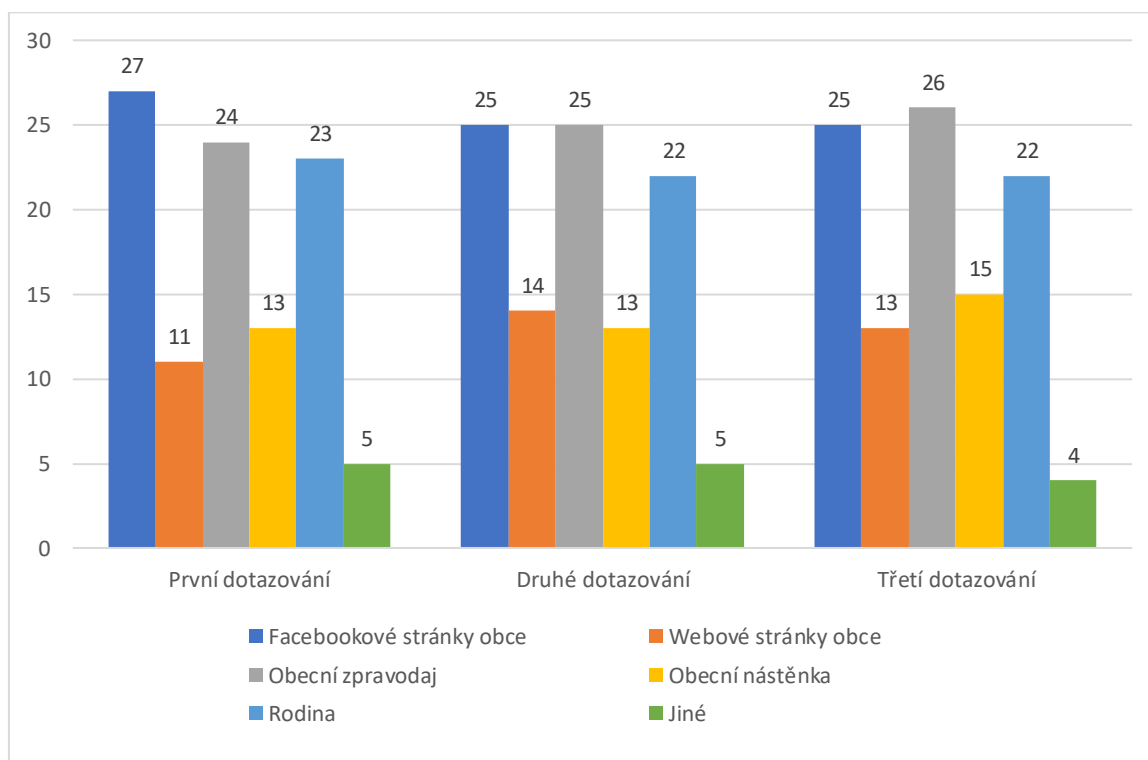
V posledních dvou otázkách se dotazník ptal na to, odkud prvovoliči získávají informace o dění v obci a následně pak na název samotné obce, odkud pocházejí. Podle obcí již tento text

studenty roztrídil a také jednotlivé obce představil při charakterizování výzkumného vzorku na začátku práce. Jako poslední se tak text bude zabývat odpověďmi na otázku „*Odkud získáváte informace o aktuálním dění v obci?*“. Obecně by se dalo očekávat, že nejvíce prvovoličů bude při získávání informací o komunálních využívat internet, jelikož ten je u mladých lidí nejvyužívanějším zdrojem informací (Ha et al., 2013, s. 216; Dalton, 2014, s. 58). Na internet a spolu s tím i na sociální sítě se tak přesouvá i celá řada politických uskupení, jelikož právě kampaň skrze sociální sítě je vnímaná jako účinný prostředek pro oslovení mladých voličů (Fialová, Macková & Štětka, 2012, s. 522). Tuto roli přejaly sociální sítě od jiných médií, jako je například televize, nebo noviny. Právě televize přitom byla dlouhou dobu hlavním a v některých případech i jediným zdrojem informací (Aalberg & Jenssen, 2007, s. 130; Ohme, 2019, s. 120). V případě České republiky je nicméně problém v tom, že ačkoliv je celá řada politiků na sociálních sítích úspěšná, nedaří se prosadit mladým členům politických stran (Leinert & Matějková, 2021). Média mají obecně silný vliv na rozhodování lidí, pokud se navíc člověk o veřejné dění zajímá a má politické povědomí, je pravděpodobnější, že bude politicky aktivní (Pasek, Kenski, Romer, & Jamieson, 2006, s. 115; Ohme, 2019, s. 120). Informací je nicméně v dnešním světě všude velké množství, a tak nejen u mladých lidí může dojít k informačnímu přetížení. Informace o politice jsou navíc velmi komplexní a jejich pochopení vyžaduje obrovskou pozornost (Dunsmore & Lagos, 2008, s. 2). Snaha o zpopularizování vlastních témat je nicméně v předním zájmu politických kandidátů, jelikož pokud nějaká informace rezonuje v masmédiích, je velmi pravděpodobné, že se volební účast mladých lidí zvýší (Pasek, Kenski, Romer, & Jamieson, 2006, s. 132).

Respondenti měli u této otázky na výběr z pěti možností, jak odpovědět, nebo mohli samotní vypsát jiné alternativy, odkud informace získávají. Zároveň mohli u této otázky označit libovolný počet odpovědí. Práce v odpovědi na tuto otázku rozděluje studenty stejně jako tomu bylo u minulé otázky, tedy dle toho, jaké gymnázium studenti navštěvují. Pouze při tomto rozdělení také můžeme vidět zásadní rozdíly. U porovnání jednotlivých etap dotazování je jak u skupiny studentů gymnázia v Ostravě, tak u těch z Jeseníku patrné, že se v rámci jednotlivých dotazníkových šetření měnily odpovědi na tuto otázku jen minimálně. Prvním rozdílem, kterého si při porovnání obou skupin není možné nevšimnout, je využití sociálních sítí. V případě studentů z Jeseníku je daleko větší počet těch, kteří při získávání informací o aktuálním dění využívají facebookových stránek. Dále je zde patrný velký rozdíl u role příbuzných, kdy jeseničtí respondenti daleko více zmiňují, že čerpají informace právě od někoho z rodiny. Skutečnost, že studenti z Ostravy uvádí rodinu v porovnání o tolik méně, je překvapující.

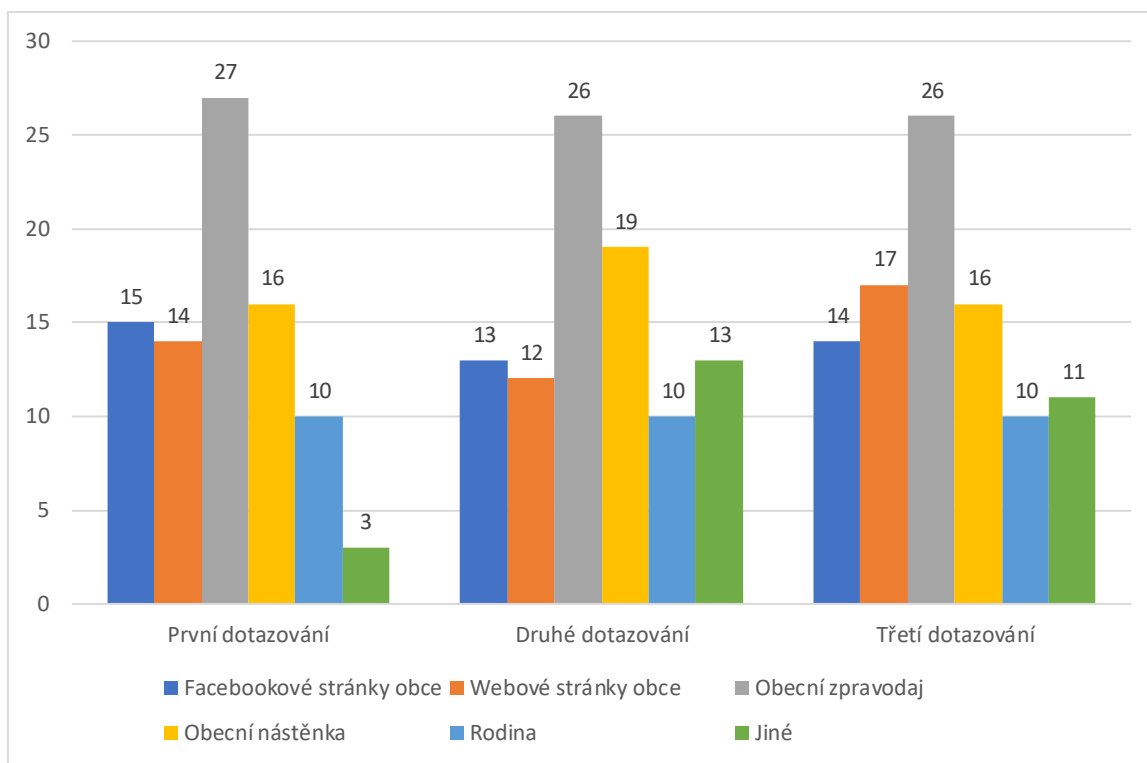
Informace o komunálních volbách totiž dle některých prací pocházejí spíše z mezilidské komunikace než z médií a dalších zdrojů (Becker & Dunwoody, 1982, s. 213). Počty odpovědí studentů z jesenického gymnázia jsou blíže znázorněny v grafu č. 25, a v případě respondentů z Wichterleho gymnázia poté v grafu č. 26. Velkým překvapením je vysoký počet odpovědí, který odkazuje na získávání informací z obecních zpravodajů. Obecní zpravodaje mají jako tiskovina specifické postavení, jelikož je vydávají samotné obce. Ty jsou na lokální úrovni nepostradatelnou součástí komunikace s občany a podle některých výzkumníků mají obrovský vliv na veřejné mínění občanů (Soukop & Hurtíková, 2020, s. 87). Zároveň jsou však svou povahou podobné veřejnoprávním médiím a musí tak zachovávat politickou neutralitu a korektnost (Volební kampaň ve volbách do zastupitelstev obcí, 2023). Tuto možnost uváděli respondenti v hojném počtu napříč všemi skupinami, a v případě respondentů z Ostravy to také byla nejčastější odpověď. Velmi dobře vycházejí ze srovnání i obecní nástěnky, které využívají ostravští respondenti hned jako druhou možnost. U obou skupin se objevilo i několik dalších odpovědí, které jsou zahrnuty pod pojmem „Jiné“. Tato možnost v sobě zahrnuje odpovědi, které se nedají blíže nikam zařadit, nebo se jedná jen o jednotlivce. Příkladem je odpověď „všude“, či „když si toho někde všimnu“ a v případě jednotlivých odpovědí je zde zahrnuta také odpověď „učitel“, která se nicméně objevila jen jednou.

Graf 25: Zdroje informací respondentů o aktuálním dění v obci v Jeseníku

Zdroj: archiv autora, vlastní zpracování

Graf 26: Zdroje informací respondentů o aktuálním dění v obci v Ostravě

Zdroj: archiv autora, vlastní zpracování

7. Shrnutí

Ve společnosti je dlouhodobě zakořeněný předpoklad o tom, že mladí lidé jsou málo aktivní a mají špatné politické znalosti, které se dokonce podle některých autorů zhoršují (Buckingham, 1999, s. 170-172). V současné době se o politiku samozřejmě v žádném případě nezajímá celá společnost a ani to nemusí představovat problém (Vlachová & Lebeda, 2006, s. 12). V případě mladých lidí je ovšem míra nezájmu a apatie příliš vysoká. Pokud se na danou problematiku podíváme v kontextu ostatních postkomunistických zemí střední Evropy, Česká republika si, co se politické participace týče, vede nejlépe (Vlachová, Lebeda, 2006, s. 18). Tento problém musí řešit i tradiční demokratické země jako Velká Británie, kde někteří autoři považují za problém i politický systém, který „nedokáže poskytnout podněty nezbytné k povzbuzení mladých lidí, aby přijali větší roli v politickém životě“ (Henn, Weinstein & Forrest, 2005, s. 573). Tato kritika by se mohla použít i v případě voleb do zastupitelstev obcí České republiky. Politika je pro mnohé mladé nejen díky svému systému těžko pochopitelná. Ku příkladu ve výzkumu CVVM zaměřeném na angažovanost občanů a jejich porozumění politice v únoru 2020 souhlasili s výrokem, že je politika příliš složitá, aby jí bylo možné skutečně porozumět, častěji mladí lidé (15 až 19 let) nebo lidé se základním vzděláním (Hanzlová, 2020a, s. 3). V rámci této práce se ukázalo, že některé skupiny mladých lidí jsou opravdu velmi neaktivními členy společnosti, avšak tento předpoklad neplatí u každé skupiny prvovoličů. Určité skupiny dokonce svou aktivitou předčily celkový průměr za ČR.

V neposlední řadě je také velkým problémem skutečnost, že ze všech výsledků voleb v ČR jsou komunální volby jediné, které neobsahují výsledky o procentu platných hlasů (Lebeda, Navrátilová, & Soukop, 2017; Dragoun, 2018a). Téma neplatných hlasů v komunálních volbách nicméně v médiích nijak zvlášť nerezonuje, a to i vzhledem ke skutečnosti, že sám Český statistický úřad popsal, že případné počítání platných hlasů by žádné vážné komplikace nepřineslo (Dragoun, 2018a). Případné manipulování s hlasy je také jen těžko postižitelné, jelikož tvrzení voličů o volbě pro určitou stranu, se nedá vzhledem k principu tajného hlasování ověřit (Lebeda, Navrátilová & Soukop, 2017). Přes všechny komplikace s politikou a do jisté míry i s volbami do zastupitelstev obcí České republiky se v mnoha důležitých ohledech situace zlepšuje. Příkladem může být nejen relativně vysoká deklarovaná účast prvovoličů tohoto výzkumu, ale mladí lidé navzdory velké míře apatie podporují demokracii mnohem více než starší populace (narozená před rokem 1955). Pravděpodobnost, že člověk bude podporovat demokratický režim, je u mladší generace vyšší

o dvacet procentních bodů (Linek, 2017, s. 39). Pohled do budoucnosti tudíž nemusí vypadat vůbec negativně.

Závěr

Volby do zastupitelstev obcí v České republice proběhly jen několik měsíců před odevzdáním této práce. Tento text tak zkoumá velmi aktuální záležitost, což je velkou výhodou, jelikož na dané téma zatím není zpracováno mnoho prací, a tudíž se jedná o jeden z prvotních textů. Text pracuje s daty, které byly získány na základě vlastního dotazníkového šetření, které se uskutečnilo ve třech fázích. Toto šetření bylo bohužel uskutečněno pouze na dvou gymnáziích, a to v Ostravě a v Jeseníku. Dalších deset oslovených škol nebylo ochotných se daného výzkumu zúčastnit. V budoucnu by tak jistě bylo velmi přínosné rozšířit výzkum prvovoličů o poznatky z dalších středních škol, případně i odborných učilišť aj., jelikož daní studenti se mohou k problematice stavět oproti respondentům této práce odlišně, a výzkumný vzorek by byl reprezentativnější. Každý takový výzkum by tak přispěl k pochopení rozhodování mladých lidí a v návaznosti na to, by se snad mohla situace spojená s jejich nízkou aktivitou u voleb změnit.

Cílem této práce bylo zjistit, jak se dotazovaní prvovoliči zapojili do komunálních voleb v roce 2022, zmapovat jaké mají politické znalosti a identifikovat skupinu, která participovala nejvíce. Danou problematiku detailně popisovala kapitola č. 5, kde jsou analyzovány odpovědi na příslušné otázky. Prvovoliči v našem výzkumu si, co se volební účasti týče, nevedli vůbec špatně. Nejvíce participující skupinou byli mužští respondenti, kteří navštěvují Wichterleho gymnázium, přičemž volební účast byla u mužů vyšší i při celkovém srovnání. Pohlaví ale samozřejmě není jediným ukazatelem, který hraje při účasti u voleb roli. Důležitou roli při rozhodování, zda jít k volbám či nikoliv, totiž hraje celá řada faktorů, včetně vlivu rodiny, lokálního kontextu, vlivu přátel apod. Ostatní výzkumy, které tato práce citovala nicméně docházejí k podobným výsledkům. Jednotlivé předpoklady tohoto textu pak byly zkoumány napříč kapitolami a vždy u každé z nich je uvedeno, zda daná věc v našem případě platí.

Předpokladu o lepších znalostech s blížícím se termínem voleb se nejvíce věnovala kapitola č. 4. Prvovoliči, kteří se do šetření zapojili, však celkově nedisponovali nijak zvlášť dobrými znalostmi týkajícími se voleb do zastupitelstev. Jejich znalosti byly zkoumány pomocí čtyř položek dotazníku. Konkrétně šlo o otázky „*Kdy se konají následující komunální volby?*“, „*Můžete mi prosím, říct jméno starosty Vaší obce?*“, „*Můžete mi, prosím, říct, kolik má Vaše obec zastupitelů?*“ a „*Je starosta obce volen přímo občany?*“. Jméno starosty uvedla správně u každé fáze dotazování více než polovina studentů, datum voleb věděla v klíčovém dotazování také více než polovina studentů, avšak u dalších dvou otázek výsledky nebyly dobré. Způsob volby starosty nevedlo správně ani v jedné fázi dotazování více než 40 % studentů, a u otázky

zaměřené na počet zastupitelů bylo správných odpovědí ještě méně. Celkově byli v celém dotazování pouze tři respondenti, kteří u posledního kola dotazníkového šetření odpověděli správně na všechny tyto čtyři otázky. Dva z nich ve volbách kandidovali. Předpoklad o zlepšujících se znalostech s přibližujícím se datem voleb by se v našem případě dal považovat za správný. Co se dalších dvou předpokladů práce týče, muži se opravdu angažovali v politickém dění více než ženy, což dokládaly odpovědi téměř na každou otázku. V neposlední řadě se předpoklad o tom, že prvovoliči z malých obcí participují více než jejich vrstevníci z měst, ukázal jako nesprávný.

U jednotlivých otázek, které již nevyžadovali přímé znalosti komunální politiky, ale soustředili se na vztah prvovoličů k samotným volbám do zastupitelstev obcí ČR, odpovědi vykazovaly lepších výsledků. Zájem o veřejné dění není u mladých lidí obecně příliš velký, tudíž nebylo překvapením, že tomu tak bylo i u skupiny našich respondentů. Většina zúčastněných prvovoličů byla i přes častokrát velmi špatné hodnocení obcí v celorepublikovém srovnání podle kvality života spokojená se životem ve své obci. Nezájem o veřejné dění pak podtrhly odpovědi na otázku týkající se stranických sympatií. Co se zapojení ve volbách týče, vzorek našich respondentů deklaroval v posledním kolem dotazování uskutečněním až po termínu voleb vyšší volební účast, než jaká byla u komunálních voleb v rámci celé České republiky. Velká část studentů také zaregistrovala nějakou formu politické kampaně. V neposlední řadě práce mapovala to, odkud čerpají studenti informace o komunální politice. Závěry zde vzhledem k dosavadním výzkumům na dané téma mohou být interpretovány jako překvapivé. U mladých lidí existuje předpoklad, že jejich primárním zdrojem informací je internet. Odpovědi studentů, kteří se zapojili do tohoto výzkumu však ukázaly, že nejčastěji je pro ně zdrojem informací o dění v obci místní zpravodaj. Tato práce nicméně disponuje pouze omezenými daty. Její závěry se tak nedají zobecnit na celou populaci a předpoklady této práce by bylo jistě zajímavé prozkoumat na větším vzorku respondentů.

Literatury na téma voleb participace mladých je obrovské množství. Při představení celého tématu a definování jednotlivých pojmů práce vycházela primárně z česky psaných textů, které samy o sobě dané téma popisují velmi důkladně a pro tuto práci se jedná o stěžejní zdroje. Problém nízké volební účasti mladých lidí samozřejmě není jen záležitostí České republiky a v zahraničí na toto téma existuje daleko více výzkumů. I tato práce využívá mnoha poznatků zahraničních autorů, které doplňují informace z českých prací. Českým komunálním volbám se věnují výhradně čeští výzkumníci. Tento text tak pracuje s jejich závěry a komentáři, které jsou pro celkové zhodnocení tématu nezbytné. Práce se taktéž snaží používat co

nejaktuálnější literaturu, nicméně řada publikací je již staršího data vydání. To můžeme zároveň vnímat jako výhodu v tom, že lze pozorovat, jak se pohled na tuto problematiku v průběhu času měnil. Je také potřeba vzít v úvahu fakt, že se tato práce zabývá volbami, které proběhly jen krátce před dokončením této práce, a neexistuje tak příliš textů zabývajících se přímo volbami do zastupitelstev obcí v roce 2022. Problém s nízkým zapojením mladých lidí je zde však již dlouho, a jak je z literatury na dané téma patrné, nedaří se jej vyřešit. V celkovém součtu však texty, ze kterých tato práce čerpá, popisují problematiku velmi detailně, a nebylo by bez nich možné tuto práci napsat.

Přes všechna zjištění této práce a výzkumů na dané téma se stále jedná o záležitost, která není zmapována tak, jak by bylo třeba. Problémy s klesajícím zájmem o politiku u mladých lidí jsou přítomné již dlouhou dobu a je velmi pravděpodobné, že budou přetrvávat. Tato práce se taktéž nezajímala o konkrétní stranické preference prvovoličů, ale zkoumala pouze to, zda nějaké mají. Případné zpracování daného tématu v budoucnu by jistě bylo přínosné. Stejně tak by byly přínosem i další výzkumy mezi prvovoliči, kdy by bylo velmi zajímavé zmapovat jejich názory do hloubky. Ačkoliv je dané téma probádáno daleko více, než jak tomu bylo v minulosti, je zde stále obrovský prostor pro výzkum. Zároveň by bylo velmi žádoucí podobný výzkum realizovat i v rámci jiných voleb v ČR. Jednotlivé volby se totiž od sebe odlišují v mnoha ohledech a také se každé těší jinému zájmu občanů. Velmi nízkou volební účast u voleb do Senátu a voleb do krajských zastupitelstev rozhodně nelze brát na lehkou váhu a bylo by velmi přínosné zmapovat, jakou roli v těchto volbách mladí lidé hrají, a jaké jsou důvody jejich zapojení.

Seznam pramenů a literatury

- Aalberg, T., & Jenssen, A. T. (2007). Do Television Debates in Multiparty Systems affect Viewers? A Quasi – experimental Study with First-time Voters. *Scandinavian Political Studies*, 30(1), 115–135. doi:10.1111/j.1467-9477.2007.00175.x.
- Adams, B. E., & Schreiber, R. (2011). Gender, Campaign Finance, and Electoral Success in Municipal Elections. *Journal of Urban Affairs*, 33(1), 83–97. doi:10.1111/j.1467-9906.2010.00508.x.
- Antoš, M. (2006). Volební účast v prezidentských volbách v USA. *Politologický časopis-Czech Journal of Political Science*, 13(2), 158-180.
- Balík, S. (2003). *Komunální volby v České republice v roce 2002*. Brno: Masarykova univerzita.
- Balík, S. (2009). *Komunální politika: Obce, aktéři a cíle místní politiky*. Praha: Grada.
- Balík, S. (2012). *Studie ke komunálním volbám 2010*. Brno: Masarykova Univerzita v Brně.
- Balík, S., Gongala, P., & Gregor, K. (2015). *Dvacet let komunálních voleb v ČR*. Centrum pro studium demokracie a kultury a Masarykova univerzita.
- Balík, S., & Hájek, L. (2020). *Komunální volby v roce 2018*. Masarykova univerzita.
- Becker, L. B., & Dunwoody, S. (1982). Media Use, Public Affairs Knowledge and Voting in a Local Election. *Journalism Quarterly*, 59(2), 212–218. doi:10.1177/107769908205900203.
- Bernard, J. (2011). Endogenní rozvojové potenciály malých venkovských obcí—obtížné hledání a měření jejich vlivu. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 47(04), 745-775.
- Bernard, J. (2012). Individuální charakteristiky kandidátů ve volbách do zastupitelstev obcí a jejich vliv na volební výsledky. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review* 48(4): 613-640.
- Bhatti, Y., & Hansen, K. M. (2012). Leaving the Nest and the Social Act of Voting: Turnout among First-Time Voters. *Journal of Elections, Public Opinion & Parties*, 22(4), 380–406. doi:10.1080/17457289.2012.721375.
- Blais, A. (2007). Turnout in Elections. In: Dalton, Russell J. – Klingemann, Hans-Dieter: *The Oxford Handbook of Political Behavioral*. New York: Oxford University Press.

- Blais, A., & Rubenson, D. (2012). The Source of Turnout Decline. *Comparative Political Studies*, 46(1), 95–117. doi:10.1177/0010414012453032.
- Bláha, P. (2017). Reprezentace žen na lokální úrovni: Kvalitativní komparativní analýza úspěšnosti žen v českých komunálních volbách 2014. *Politické vědy*, 20(3), 150-167.
- Blechová, V. (2016). Přímá volba starostů v ČR: Analýza situace v malých obcích. *Contemporary European Studies*, 2(11), 5-18.
- Bradová, E. (2005). *Od lokálních mítinků k politickému marketingu. Teorie a vývoj politické komunikace a volebních kampaní*. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity v Brně.
- Brtník, R., & Havlík, V. (2009). Personalizace volby v kontextu konceptu voleb druhého řádu. Případ voleb do zastupitelstva Jihomoravského kraje v roce 2008. *Středoevropské politické studie/Central European Political Studies Review*, 11(2–3), 133-162.
- Bohuslavová, R. (2018, 1. března). Přímá volba starostů? Po změně volby prezidenta už nic podobného, zní z ODS. *Novinky.cz*. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/domaci-prima-volba-starostu-po-zmene-volby-prezidenta-uz-nic-podobneho-zni-z-ods-40062151>
- Bubeniček, V. (2006). *Výzkum komunálních volebních kampaní v malých obcích*. III. Kongres českých politologů, Olomouc, 8(10), 9.
- Bubeniček, V. (2007). Definice malé obce v politologickém výzkumu. In *Sborník prací z mezinárodní vědecké konference Agrární perspektivy XVI. Evropské trendy v rozvoji zemědělství a venkova*.
- Buckingham, D. (1999). Young People, Politics and News Media: Beyond political socialisation. *Oxford Review of Education*, 25(1-2), 171–184. doi:10.1080/030549899104198.
- Cabada, L., Charvát, J., & Stulík, O. (2015). *Současná komparativní politologie: klíčové koncepty*. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, sro.
- Cammaerts, B., Bruter, M., Banaji, S., Harrison, S., & Anstead, N. (2016). *Youth Participation in Democratic Life*. doi:10.1057/9781137540218.
- Campbell, D. E. (2006). *Why we vote: How schools and communities shape our civic life* (Vol. 100). Princeton University Press.
- Clarke, H. D., & Stewart, M. C. (1998). The decline of parties in the minds of citizens. *Annual review of political science*, 1(1), 357-378. doi: 10.1146/annurev.polisci.1.1.357.

- Čadová, N. (2020). *Politická kultura veřejně činných lidí – březen 2020*. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/politicke/hodnoceni-politicke-situace/5189-politicka-kultura-verejne-cinnych-lidi-brezen-2020>
- Čermák, D., & Mikešová, R. (2018). Starostové, starostky a jejich priority. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 54(4), 561-592.
- Červenka, J. (2022). *Důvěra ústavním institucím – září až listopad 2022*. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/politicke/instituce-a-politici/5613-duvera-ustavnim-institucim-zari-az-listopad-2022>
- Červenka, J. (2023). *Důvěra vybraným institucím na přelomu let 2022 a 2023*. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/politicke/instituce-a-politici/5645-duvera-vybranim-institucim-na-prelomu-let-2022-a-20>
- Ciesar, J. (2022, 10. srpna). ČSÚ zveřejnil kandidátní listiny pro podzimní volby. *Český statistický úřad*. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/csu-zverejnil-kandidatni-listiny-pro-podzimni-volby>
- Čmejrek, J., Bubeníček V., & Čopík, J. (2010). *Demokracie v lokálním politickém prostoru*. Praha: Grada.
- Dahl, R. (2001). *O demokracii: průvodce pro občany*. Praha: Portál
- Dalton, R. J. (2008). Citizenship Norms and the Expansion of Political Participation. *Political Studies*, 56(1), 76–98. doi:10.1111/j.1467-9248.2007.00718.
- Dalton, R. J. (2014). *Citizen Politics: Public Opinion and Political Parties in Advanced Industrial Democracies*. Los Angeles: SAGE/CQ Press.
- Dalton, R. J., & Wattenberg, M. P. (2002). *Parties Without Partisans: Political Change in Advanced Industrial Democracies*. Oxford, UK: Oxford University Press.
- Davies, J. C. (1965). The Family's Role in Political Socialization. *The annals of the American Academy of Political and Social Science*, 361(1), 10–19. doi:10.1177/000271626536100102.
- Downs, A. (1957). *An Economic Theory of Democracy*. New York: Harper
- Dragoun, R. (2018, 8. října). Kolik lidí volilo špatně? Údaj pro komunální volby neexistuje, brání tomu zákon. *Aktuálně.cz*. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/kolik-lidi-volilo-spatne-udaj-pro-komunalni-volby-neexistuje/r~10ead73acb0611e88bfaac1f6b220ee8/>.

Dragoun, R. (2018, 28. prosince). Zeman navrhuje přímou volbu starostů podle preferencí, strany takovou možnost zvažují. *Aktuálně.cz*. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/zemanuv-zpusob-prime-volby-starostu-strany-nezavrhujije-to/r~3746a6480ab211e9a446ac1f6b220ee8/>

Dunsmore, K., & Lagos, T. G. (2008). Politics, media and youth: understanding political socialization via video production in secondary schools. *Learning, Media and Technology*, 33(1), 1–10. doi:10.1080/17439880701868770

Fendrych, M. (2022, 4. listopadu). Mladí Češi žijí uvěznění ve světě starých, zabetonovaných představ. *Aktuálně.cz*. Dostupné z: <https://nazory.aktualne.cz/komentare/mladi-cesi-15-29-let-ziji-uvezneni-ve-svete-starych/r~c21067bc5b6911edba63ac1f6b220ee8/>

Fleissner, K., & Müller, K. B. (2016). Radniční listy jako hlásné trouby politiků? Místní periodika jako indikátory demokratizace na lokální úrovni. *Mediální studia*, 2016(1), 113-139.

Franklin, M.N. (2004). *Voter Turnout and the Dynamics of Electoral Competition in Established Democracies since 1945*. Cambridge: Cambridge University Press.

Ha, L. S., Wang, F., Fang, L., Yang, C., Hu, X., Yang, L., ... & Morin, D. (2013). Political efficacy and the use of local and national news media among undecided voters in a swing state: A study of general population voters and first-time college student voters. *Electronic News*, 7(4), 204-222.

Hanzlová, R. (2018). *Zájem o politiku a názory na podílení se občanů na rozhodování – únor 2018*. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/politicke/demokracie-obcanska-spolecnost/4554-zajem-o-politiku-a-nazory-na-podileni-se-obcanu-na-rozhodovani-unor-2018>

Hanzlová, R. (2018). *Angažovanost občanů a jejich porozumění politice – únor 2018*. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/politicke/demokracie-obcanska-spolecnost/4563-angazovanost-obcanu-a-jejich-porozumeni-politice-unor-2018>

Hanzlová, R. (2020). *Zájem o politiku a názory na podílení se občanů na rozhodování – únor 2020*. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/politicke/demokracie-obcanska-spolecnost/5161-zajem-o-politiku-a-nazory-na-podileni-se-obcanu-na-rozhodovani-unor-2020>

Hanzlová, R. (2020). *Angažovanost občanů a jejich porozumění politice – únor 2020*. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/politicke/demokracie-obcanska-spolecnost/5163-angazovanost-obcanu-a-jejich-porozumeni-politice-unor-2020>

Hájek, J. (2020). Krajské volby v ČR: Volby druhého řádu?. *Politické vědy*, 23(1), 142-177.

- Henn, M., Weinstein, M., & Forrest, S. (2005). Uninterested Youth? Young People's Attitudes towards Party Politics in Britain. *Political Studies*, 53(3), 556–578. doi:10.1111/j.1467-9248.2005.00544.x.
- Hromková, D. (2022, 2. listopadu). Nezajímá je politika ani náboženství. Mladí Češi se bojí změny klimatu a fandí Evropě. *Aktuálně.cz*. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/mladicesivyzkum/r~2eb73d8059e111ed93abac1f6b220ee8/>
- Hodnoty mladých*. První výsledky z reprezentativního výzkumu v České republice a na Slovensku při příležitosti výročí sametové revoluce. (2020). Dostupné z: <https://crdm.cz/download/TZ/hodnoty-mladych-prezentace-TK-demokracie-a-mladi.pdf>
- Horák, F., Koblížková, A., Lacko, D., Kohout, S., Tománek, M., & Jüptner, P. (2019). Postoj ODS k přímé volbě starostů: případová studie. *Politologická revue (Czech Political Science Review)*, (2), 127-146.
- Hübelová, D. (2014). Vybrané výsledky komparace kvality lidských zdrojů v okresech České republiky. *Geografický časopis*, 66, 383-400.
- Chan, T. W., & Clayton, M. (2006). Should the voting age be lowered to sixteen? Normative and empirical considerations. *Political studies*, 54(3), 533-558.
- Charakteristika okresu Jeseník (2023, 19. ledna). *Český statistický úřad*. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xm/okres_jesenik
- Charakteristika okresu Ostrava-město (2023, 17. ledna). *Český statistický úřad*. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xt/charakteristika_okresu_ostrava_mesto
- Chytilík, R., Šedo, J., Lebeda, T., & Čaloud, D. (2009). *Volební systémy*. Praha: portál.
- Illner, M. (1992). K sociologickým otázkám místní správy. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review* 28(4): 480–492.
- Illner, M. (2006). Velikost obcí, efektivita jejich správy a lokální demokracie. In *Autonomie a spolupráce: důsledky ustanovení obecního zřízení po roce 1990*. Eds. Vajdová, Z.; Čermák, D.; Illner, M., Praha: Sociologický ústav AV ČR.
- Informace k volbám do zastupitelstev obcí. (2022, 4. srpna). *Ministerstvo vnitra České republiky (MVČR)*. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/volby/clanek/volby-do-zastupitelstev-obci-zakladni-informace-pro-volice.aspx>

- Janko, M. (2022, 22. září). Mapa českých starostů: Většina chce zůstat ve vedení města i po volbách. *Denik.cz*. Dostupné z: <https://www.denik.cz/cesi-v-cislech/mapa-ceskych-starostu-vetsina-chce-zustat-ve-vedeni-mesta-i-po-volbach-20220922.html>
- Joathan, Í., & Lilleker, D. G. (2020). Permanent Campaigning: A Meta-Analysis and Framework for Measurement. *Journal of Political Marketing*, 1–19. doi:10.1080/15377857.2020.1832015.
- Jüptner, P. (2009). Ministerská diskuse k případnému zavedení přímé volby starostů: velmi nízká priorita. *Acta Politologica*, 1(3), 305-331.
- Jüptner, P. (2012). Přímá volba starostů v evropské komparaci a české diskusi. *Acta Politologica*, 4(3), 232-245.
- Jüptner, P., Svoboda, J., & Hudák, J. (2003). *Komunální politické systémy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze.
- Jüptner, P., Polinec, M., & Švec, K. (2007). *Evropská lokální politika*. Praha: Petr Jüptner ve spolupráci s Institutem politologických studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy.
- Jüptner, P., & Polinec, M. (2009). *Evropská lokální politika 2*. Praha: Institut politologických studií FSV UK.
- Kahne, J., Middaugh, E., & Allen, D. (2015). *Youth, new media, and the rise of participatory politics. From voice to influence: Understanding citizenship in a digital age*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Kimberlee, R. H. (2002). Why Don't British Young People Vote at General Elections? *Journal of Youth Studies*, 5(1), 85–98. doi:10.1080/13676260120111788.
- Konzelmann, L., Wagner, C., & Rattinger, H. (2012). Turnout in Germany in the course of time: Life cycle and cohort effects on electoral turnout from 1953 to 2049. *Electoral Studies*, 31(2), 250–261. doi: 10.1016/j.electstud.2011.11.006.
- Kopřiva, R. (2010). Stabilita volební podpory politických stran v komunálních volbách. *Acta Politologica*, 2(3), 3-16.
- Kostelka, F., Blais, A., & Gidengil, E. (2018). Has the gender gap in voter turnout really disappeared? *West European Politics*, 42(3), 437–463. doi:10.1080/01402382.2018.1504486.
- Kouba, K., Nálepová, M., & Filipec, O. (2013). Proč jsou ženy v české politice podprezentovány. *Politologický časopis*, 15(4), 372-391.

- Koziolová, M. (2014, 7. září). Volební kampaně odstartovaly. Billboardy zaplavily Ostravu. *Moravskoslezský Deník*. Dostupné z: https://moravskoslezsky.denik.cz/zpravy_region/volebni-kampan-billboardy-ostrava-20140907.html
- Kristensen, N. N., & Solhaug, T. (2017). Students as first-time voters: The role of voter advice applications in self-reflection on party choice and political identity. *JSSE-Journal of Social Science Education*. doi: 10.2390/jsse-v15-i3-1503.
- Krňávek, P. (2022, 25. září). Jeseník: vítěz obhájil, pokračování koalice jisté není. *Šumperský deník*. Dostupné z: https://sumpersky.denik.cz/zpravy_region/jesenik-vitez-obhajil-pokracovani-koalice-jiste-neni-20220925.html
- Kubita, J. (2022, 9. prosince). Měli by mít lidé volební právo od 16 let? Ne, nejsou zralí, říká psychiatr Honzák. *Hospodářské noviny*. Dostupné z: <https://archiv.hn.cz/c1-67143250-maji-mit-moznost-ucastnit-se-v-cesku-voleb-lide-uz-od-16-let>
- Kudrnáč, A. (2015). Stranické preference mladých lidí v České republice. *Sociológia-Slovak Sociological Review*, 47(5), 527-550.
- Kudrnáč, A. (2017). Vliv klimatu školní třídy a jejího socioekonomického složení na občanské znalosti a postoj k volební účasti. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 53(02), 209-240.
- Kukučková, S., & Bakoš, E. (2019). Does participatory budgeting bolster voter turnout in elections? The case of the Czech Republic. *NISPAcee Journal of Public Administration and Policy*, 12(2), 109-129. doi:10.2478/nispa-2019-0016.
- Larsen, H. O. (2002). „Directly Elected Mayors – Democratic Renewal or Constitutional Confusion?“ Pp. 111–133 in Janice Caufield, Helge O. Larsen (eds.). *Local Government at the Millenium*. Wiesbaden: Springer Fachmedien. DOI: 10.1007/978-3-663-10679-1_6.
- Lebeda, T. (2009). Komunální volby klamou. Krátké zastavení nad problematickými aspekty volebního systému pro obecní zastupitelstva. *Acta politologica*, 1(3), 332-343.
- Lebeda, T., Navrátilová, A., & Soukop, M. (2017). Komunální volby. Neplatné, nevyužité nebo odcizené hlasy? In. *Protest, omyl, nezájem? Neplatné hlasování v České republice a v nových demokraciích*. Eds. Lebeda, T., Lysek, J, a kol. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Lebedová, E. (2013). *Voliči, strany a negativní kampaň: politická komunikace v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON.

- Lebedová, E. (2014). Voliči, stranická polarizace a její vývoj od roku 1993. *Naše společnost*, 12(1), 3-14. doi:10.13060/1214438X.2014.1.12.88
- Leinert, O. & Matějková, K. (2021, 8. června) Feriho nástupce v nedohlednu. Strany tápou ve zviditelnění svých mladých. *Hospodářské noviny*. Dostupní z: <https://archiv.hn.cz/c1-66936900-feriho-nastupce-v-nedohlednu-strany-tapou-ve-zviditelneni-svych-mladych>
- Linek, L. (2013). Jak vysvětlovat volební účast na individuální úrovni?. *Politologický časopis- Czech Journal of Political Science*, 20(2), 117-138.
- Linek, L. (2013). *Kam se ztratili voliči?: vysvětlení vývoje volební účasti v České republice v letech 1990-2010*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- Linek L., Císař O., Petrušek I., Vráblíková K. (2017). *Občanství a politická participace v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství
- Macková, A., Fialová, M., & Štětka, V. (2013). Nová média jako nástroj politické kampaně v České republice: případová studie krajských a senátních voleb 2012. *Politologický Časopis- Czech Journal of Political Science*, 20(4), 507-25.
- Macková, A., Šerek, J., Žádník, Š., Macek, J. & Macek, P. (2018) *Utváření aktivního občanství evropskou mládeží: Politiky, praxe, výzvy a řešení. Výzkumná zpráva projektu (2015–2018) CATCH-EyoU*. Dostupné z: https://inpsy.fss.muni.cz/media/3077209/catch_zprava.pdf
- Magnier, A. (2006). „Strong Mayors? On Direct Election and Political Entrepreneurship.“ Pp. 353–376 in Henry Bäck, Hubert Heinelt, Annick Magnier (eds.). *The European Mayor. Political Leaders in the Changing Context of Local Democracy*. Wiesbaden: VS Verlag. DOI: 10.1007/978-3-531-90005-6_16.
- Mahdalová, K., & Škop, M. (2023, 31. března). Unikátní mapa ukazuje kvalitu života v Česku: Kde se žije dobře a kde hůř?. *Seznam Zprávy*. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/fakta-unikatni-mapa-ukazuje-kvalitu-zivota-v-cesku-kde-se-zije-dobre-a-kde-hur-228684>
- Maňák, V. (2022, 21. září). Předvolební kampaň jde do finále. Strany za ni utratily už desítky milionů. *ČT24*. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3531086-predvolebni-kampan-jde-do-finale-strany-za-ni-utratily-uz-desitky-milionu>
- Maříková, H. (2013). Zpráva o mládeži 2013: Základní informace o situaci mladých lidí v České republice. *Politika mládeže*. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky.

- Muller, E. N. (1977). Behavioral Correlates of Political Support. *The American Political Science Review*, 71(2), 454. doi:10.2307/1978341.
- Nguyen, T. (2022, 8. června). Komunální volby provětrají stranické kasy. Absenci limitu může využít ANO, levice šetří. *E15*. Dostupné z: <https://www.e15.cz/volby/komunalni-volby/komunalni-volby-provetraji-stranicke-kasy-absenci-limitu-muze-vyuzit-ano-levice-setri-1390715>
- Norris, P. (2002). *Democratic phoenix: Reinventing political activism*. Cambridge University Press.
- Novák, M., Lebeda, T. (2004). *Volební a stranické systémy ČR v mezinárodním srovnání*. Dobrá Voda: Aleš Čeněk.
- Ohme, J. (2019). When digital natives enter the electorate: Political social media use among first-time voters and its effects on campaign participation. *Journal of Information Technology & Politics*, 1–18. doi:10.1080/19331681.2019.1613279.
- Ohme, J., de Vreese, C. H., & Albaek, E. (2017). The uncertain first-time voter: Effects of political media exposure on young citizens' formation of vote choice in a digital media environment. *New Media & Society*, 20(9), 3243-3265. doi: doi:10.1177/1461444817745017
- Palát, D. (2022, 29. září). Protest, nezájem, nedůvěra. Ke komunálním volbám nechodí každý druhý Čech. *Seznam Zprávy*. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/volby-komunalni-protest-nezajem-neduvera-ke-komunalnim-volbam-nechodi-kazdy-druhy-cech-214756>
- Paolini, G., Horváth, A. & Motiejūnaitė, A., (2018). *Situation of young people in the European Union. Commission Staff Working Document*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Pasek, J., Kenski, K., Romer, D., & Jamieson, K. H. (2006). America's Youth and Community Engagement. *Communication Research*, 33(3), 115–135. doi:10.1177/0093650206287073.
- Pavlů, D. (2019). Lukáš Linek, Ondřej Císař, Ivan Petrušek, Kateřina vráblíková: Občanství a politická participace v České republice. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 55(5), 674-677.
- Pecháček, Š., & Kuta, M. (2010). Přímá volba starostů. *Poslanecká sněmovna parlamentu ČR*.
- Přehled obcí. (2022). *Obce v datech*. Dostupné z: <https://www.obcevdtech.cz/>

Rambousková, M., & Němcová, S. (2023, 5. ledna). Třetina Čechů stále neví, koho volit. Většinou váhají mezi dvěma z favoritů. *Seznam Zprávy*. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/volby-prezidentske-tretina-cechu-stale-nevi-koho-volit-vetsinou-vahaji-mezi-nerudovou-a-pavlem-222361>

Rogner, Š. (2021, 23. září). K urnám může přijít až 370 tisíc prvovoličů, odhadují statistici. *ČT24*. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3374822-k-urnam-muze-prijit-az-370-tisic-prvovolicu-odhaduji-statistici>

Rubenson, D., Blais, A., Fournier, P., Gidengil, E., & Nevitte, N. (2004). Accounting for the Age Gap in Turnout. *Acta Politica*, 39(4), 407–421. doi:10.1057/palgrave.ap.5500079.

Ryšavý, D. (2006). Komunální je komunální a velká je velká! K hypotéze politizace lokálních politických elit. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 42(05), 953-970.

Ryšavý, D., & Šaradín, P. (2010). Straníci, bezpartijní a nezávislí na českých radnicích / Political Party Members, Non-members and Independents in the Czech Municipal Assemblies. *Sociologický časopis*, 46(5): 719-743. doi:10.2307/41132898.

Ryšavý, D., & Šaradín, P. (2011). *Zastupitelé českých měst a obcí v evropské perspektivě*. Praha: Sociologické nakladatelství Slon.

Ryšavý, D., & Bernard, J. (2013). Size and Local Democracy: the Case of Czech Municipal Representatives. *Local Government Studies*, 39(6), 833–852. doi:10.1080/03003930.2012.675329

Scammell, M. (2007). Political Brands and Consumer Citizens: The Rebranding of Tony Blair. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 611(1), 176–192. doi:10.1177/0002716206299149.

Schäfer, A., Roßteutscher, S., & Abendschön, S. (2019). Rising start-up costs of voting: political inequality among first-time voters. *West European Politics*, 1–26. doi:10.1080/01402382.2019.1638141.

Schumpeter, J. (2004). *Kapitalismus, socialismus a demokracie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Scott, M., Street, J., & Inthorn, S. (2011). From entertainment to citizenship: A comparative study of the political uses of popular culture by first-time voters. *International Journal of Cultural Studies*, 14(5), 499–514. doi:10.1177/1367877910394568.

- Smolkova, A., & Balík, S. (2018). Personalizace na komunální úrovni: existuje a lze ji v českém prostředí zkoumat?. *Středoevropské politické studie/Central European Political Studies Review*, 20(2), 204-221.
- Straková, J., & Simonová, J. (2018). Vliv navštěvované střední školy na občanské postoje středoškoláků v ČR. *Orbis scholae*, 7(3), 27-47.
- Strategie EU pro mládež. (2018). *Evropský portál pro mládež*. Dostupné z: https://youth.europa.eu/strategy_cs.
- Strategický plán rozvoje statutárního města Ostravy 2017-2023 (2017). *fajnOVA.cz* Dostupné z: https://fajnova.cz/wpcontent/uploads/2020/07/Strategicky_plan_rozvoje_statutarniho_mesta_Ostravy_2017-2023_FINAL.pdf
- Sociologická encyklopedie. (2018). *Mládež*. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/MI%C3%A1de%C5%BE>
- Soukop, M., & Hurtíková, H. (2020). „Vyvážená politická komunikace na lokální úrovni? Novela tiskového zákona a její naplňování v obsahu obecních zpravodajů krajských měst České republiky v roce 2014.“. *Acta Politologica*, 12(1), 87-104.
- Spáčil, V. (2011). Typologie voliče pro komunální volby. *Sociální studia/Social Studies*, 8(3), 15-37. doi: 10.5817/SOC2011-3-15.
- Sweetser, K. D. (2015). Exploring the Political Organization-Public Relationship in Terms of Relationship, Personality, Loyalty, and Outcomes Among First-Time Voters. *International Journal of Strategic Communication*, 9(3), 217–234. doi:10.1080/1553118x.2014.979350.
- Šaradín, P. (2004). *Volební účast ve volbách do obecních zastupitelstev v ČR. Středoevropské politické studie*, 6(2–3).
- Šaradín, P. & Outlý, J. (2004). *Studie o volbách do zastupitelstev v obcích*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Šaradín, P., & Bradová, E. (2007). Permanentní kampaň a proces vládnutí: politika v éře konzultantů *Politické kampaně, volby a politický marketing*. Politologica: Acta Universitatis Palackianae Olomucensis.
- Šaradín, P., Lebeda, T., Lebedová, E., Lysek, J., Merklová, K., Ostrá, D., Soukop, M., Zapletalová, M., & Zymová, K. (2021). *Češi a demokracie v digitální době*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

- Šimon, J., & Chytilík, R. (2011). Sebejisté a troufalé, ale ne vzrušující. Osobnost značek českých politických stran v perspektivě prvovoličů. *Sociální studia/Social Studies*, 8(3), 39-63. doi:10.5817/SOC2011-3-39.
- Školník, M., & Haman, M. (2021). Politika jako povolání? Vliv uvolněnosti obecních zastupitelů na volební soutěživost. *Sociologický Časopis*, 57(1), 3-23.
- Šulek, M. (2015, 5. června). Před 25 lety jsem poprvé svobodně volili. Prozkoumejte výsledky v obcích. *iROZHLAS*. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/pred-25-lety-jsme-poprve-svobodne-volili-prozkoumejte-vysledky-v-obcich_201506050555_pkoci
- Švec, K. (2018, 1. října). „Komunál“ za hranicemi. Na Slovensku volí starosty přímo, v Polsku mají purkmistry i městské prezidenty. *ČT24*. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2608760-komunal-za-hranicemi-na-slovensku-voli-starosty-primo-v-polsku-maji-purkmistry-i>
- Tabery, P., & Šamanová, G. (2012). „Volební kampaň a deklarovaná volební účast ve výzkumu veřejného mínění.“. *Naše společnost*. Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR.
- Uher, A. (2022, 17. srpna). Komentář Aleše Uhra ke komunálním volbám v Ostravě. *Moravskoslezský deník*. Dostupné z: <https://moravskoslezsky.denik.cz/volby-2022-komunalni/komentar-alese-uhra-ke-komunalnim-volbam-v-ostrave-20220817.html>
- Valeš, L. (2008). Komunální volby v roce 1998—mezník ve vývoji české komunální politiky? *Politologická revue*, 14(1), 43-57.
- Viturka, M. (2016). Metropole Střední Evropy, In *Výroční konference České geografické společnosti*. 227-234.
- Vlachová, K., & Lebeda, T. (2006). Aktivní občanství a spokojenost s demokracií v Evropě/Active Citizenship and Satisfaction with Democracy in Europe. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 11-34.
- Vochocová, L., Štětka, V., & Mazák, J. (2015). Good girls don't comment on politics? Gendered character of online political participation in the Czech Republic. *Information, Communication & Society*, 19(10), 1321–1339. doi:10.1080/1369118x.2015.1088881.
- Volby do zastupitelstev obcí a Senátu 2022. (2022). *Ministerstvo vnitra České republiky (MVČR)*. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/volby/clanek/volby-do-zastupitelstev-obci-a-senatu-2022.aspx>

Volební kampaň ve volbách do zastupitelstev obcí. (2023). *Ministerstvo vnitra České republiky (MVČR)* Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/volby/clanek/volebni-kampan-ve-volbach-do-zastupitelstev-obci.aspx>

Vráblíková, K. (2009). Politická participace a její determinanty v postkomunistických zemích / Political Participation and Its Determinants in Post-Communist Countries. *Sociologický Časopis / Czech Sociological Review*, 45(5), 867-896.

Vrlák, M. (2022, 7. prosince). Ostrava bude příští rok hospodařit s rekordním rozpočtem přes čtrnáct miliard korun. *ČT24*. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/3549114-ostrava-bude-pristi-rok-hospodarit-s-rekordnim-rozpocetem-pres-ctrnact-miliard-korun>

Walker, J. L. (1966). A Critique of the Elitist Theory of Democracy. *American Political Science Review*, 60(02), 285–295. doi:10.2307/1953356.

Whiteley, P. F. (2010). Is the party over? The decline of party activism and membership across the democratic world. *Party Politics*, 17(1), 21–44. doi:10.1177/1354068810365505.

Your Europe. (2022, 1. dubna). Volby do obecního zastupitelstva. *Europa.eu*. Dostupné z: https://europa.eu/youreurope/citizens/residence/elections-abroad/municipal-elections/index_cs.htm

Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých dalších zákonů

Zeglovits, E., & Aichholzer, J. (2014). Are People More Inclined to Vote at 16 than at 18? Evidence for the First-Time Voting Boost Among 16- to 25-Year-Olds in Austria. *Journal of Elections, Public Opinion and Parties*, 24(3), 351–361. doi:10.1080/17457289.2013.872652.

Zimmermann, P. (2018, 21. března). Přímá volba a tisíc malých Zemanů. *ODS.cz*. Dostupné z: <https://www.ods.cz/clanek/15188-prima-volba-a-tisic-malych-zemanu>

Seznam použitých zkratk

AV ČR – Akademie věd České republiky

CVVM – Centrum pro výzkum veřejného mínění

ČSÚ – Český statistický úřad

ČR – Česká republika

EU – Evropská unie

MVČR – Ministerstvo vnitra České republiky

Seznam grafů

Graf 1: Volební účast u voleb do zastupitelstev obcí v ČR.....	19
Graf 2: Volební účast u voleb do zastupitelstev obcí v ČR ve vybraných okresech.....	21
Graf 3: Zájem o veřejné dění.....	26
Graf 4: Zájem o veřejné dění z hlediska pohlaví.....	27
Graf 5: Spokojenost se životem v obci.....	28
Graf 6: Znalost data konání voleb do zastupitelstev v Ostravě.....	31
Graf 7: Znalost data konání voleb do zastupitelstev v Jeseníku.....	32
Graf 8: Znalost počtu zastupitelů obce.....	35
Graf 9: Znalost jména starosty/primátora obce.....	37
Graf 10: Znalost jména starosty v malých obcích.....	38
Graf 11: Znalost jména starosty ve městech.....	39
Graf 12: Odpovědi na otázku „Je starosta obce volen přímo občany?“.....	40
Graf 13: Správné odpovědi z hlediska pohlaví.....	41
Graf 14: Plánované dostavení se k volbám u respondentů v Ostravě.....	44
Graf 15: Plánované dostavení se k volbám u respondentů v Jeseníku.....	44
Graf 16: Volební účast dle odpovědí respondentů.....	45
Graf 17: Volební účast u vybraných skupin.....	46
Graf 18: Rozhodnutí respondentů pro volbu konkrétní strany.....	47
Graf 19: Procentuální rozložení odpovědí na otázku „Jste rozhodnut/a, pro koho budete v nadcházejících komunálních volbách hlasovat?“ u prvovoličů z měst.....	48
Graf 20: Procentuální rozložení odpovědí na otázku „Jste rozhodnut/a, pro koho budete v nadcházejících komunálních volbách hlasovat?“ u prvovoličů z malých obcí.....	48
Graf 21: Další zapojení respondentů ve volbách.....	50
Graf 22: Zaregistrování předvolební kampaně spojené s komunálními volbami.....	55
Graf 23: Zaznamenané předvolební aktivity u gymnazistů z Jeseníku.....	56
Graf 24: Zaznamenané předvolební aktivity v Ostravě.....	57
Graf 25: Zdroje informací respondentů o aktuálním dění v obci v Jeseníku.....	59
Graf 26: Zdroje informací respondentů o aktuálním dění v obci v Ostravě.....	60

Seznam tabulek

Tabulka 1: Seznam obcí respondentů.....	23
Tabulka 2: Pohlaví respondentů.....	24
Tabulka 3: Počet členů zastupitelstva stanovených zákonem k počtu obyvatel v obci.....	34

Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník 1 a 2

Příloha č. 2: Dotazník 3

Příloha č 1: Dotazník pro prvovoliče – komunální volby 2022

Vážení studenti,

jsem studentem Katedry politologie a evropských studií na Filozofické fakultě Univerzity Palackého. Obracím se na Vás s prosbou o vyplnění následujícího dotazníku, který poslouží ke zpracování praktické části mé diplomové práce. Dotazník je zcela anonymní a bude sloužit pouze pro studijní účely. Jeho vyplnění Vám zabere přibližně 5–10 minut. U otázek vždy prosím označte jen jednu možnost, pouze u otázek 10 a 12 je možné označit libovolný počet odpovědí.

Mnohokrát Vám děkuji za spolupráci.

Bc. Lukáš Mrňous

Kód respondenta:

		muž	žena	Nechci
odpovídat
1. Pohlaví		☐	☐	☐
2. Kdy se konají následující komunální volby ve vaší obci?				☐
Nevím
3. Jak moc se zajímáte o veřejné dění ve Vaší obci?				
Velmi se
zajímám	Spíše se
zajímám	Spíše se
nezajímám	Vůbec se
nezajímám	Nevím
☐	☐	☐	☐	☐
4. Jak moc jste spokojený/á s životem ve Vaší obci?				
Velmi
spokojený	Spíše spokojený	Spíše
nespokojený	Velmi
nespokojený	Nevím
☐	☐	☐	☐	☐
5. Můžete mi, prosím, říct jméno starosty (primátora) Vaší obce?				☐
Nevím
6. Můžete mi, prosím, říct, kolik má Vaše obec zastupitelů?				☐
Nevím
7. Je starosta obce volen přímo občany?	☐ Ano	☐ Ne	☐ Nevím	

8. Máte v plánu jít v následujících komunálních volbách volit?

Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne	Nevím
☐	☐	☐	☐	☐

9. (Tato odpověď je pouze pro ty, kteří v předchozí odpovědi odpověděli, že půjdou volit.) Jste rozhodnut/a, pro koho budete v nadcházejících komunálních volbách hlasovat?

Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne	Nevím
☐	☐	☐	☐	☐

10. Uvažujete o tom, že byste se do komunálních voleb sám/sama zapojil/a některou z uvedených možností? (můžete označit více odpovědí)

- Kandidatura ve volbách
- Usednutí ve volební komisi
- Pomoc s kampaní politické straně/kandidátovi/kandidátce
- Jiné:

11. Zaregistroval/a jste nějakou předvolební kampaň nebo událost ve své obci spojenou s komunálními volbami?

Ano	☐	Ne	☐	Nevím	☐

12. (Tato odpověď je pouze pro ty, kteří v předchozí odpovědi odpověděli, že zaregistrovali nějakou předvolební aktivitu.) Můžete uvést, jakou předvolební aktivitu jste zaznamenali?

.....

13. Odkud získáváte informace o aktuálním dění v obci? (můžete označit více odpovědí)

- Z facebookových stránek obce
- Z webových stránek obce
- Z obecního zpravodaje
- Z nástěnek v obci
- Nevím
- Jiné:

14. Uveďte název obce, ze které pocházíte:

Příloha č. 2: Dotazník pro prvovoliče – komunální volby 2022

Vážení studenti,

jsem studentem Katedry politologie a evropských studií na Filozofické fakultě Univerzity Palackého. Obracím se na Vás s prosbou o vyplnění následujícího dotazníku, který poslouží ke zpracování praktické části mé diplomové práce. Dotazník je zcela anonymní a bude sloužit pouze pro studijní účely. Jeho vyplnění Vám zabere přibližně 5–10 minut. U otázek vždy prosím označte jen jednu možnost, pouze u otázek 10 a 12 je možné označit libovolný počet odpovědí.

Mnohokrát Vám děkuji za spolupráci.

Bc. Lukáš Mrňous

Kód respondenta:

	muž	žena	Nechci
odpovídat	
1. Pohlaví	☐	☐	☐	
2. Kdy se konaly poslední komunální volby ve Vaší obci?			☐
Nevím	
3. Jak moc se zajímáte o veřejné dění ve Vaší obci?				
Velmi se
zajímám	Spíše se
zajímám	Spíše se
nezajímám	Vůbec se
nezajímám	Nevím
☐	☐	☐	☐	☐
4. Jak moc jste spokojený/á s životem ve Vaší obci?				
Velmi
spokojený	Spíše spokojený	Spíše
nespokojený	Velmi
nespokojený	Nevím
☐	☐	☐	☐	☐
5. Můžete mi, prosím, říct jméno starosty (primátora) Vaší obce?				☐
Nevím
6. Můžete mi, prosím, říct, kolik má Vaše obec zastupitelů?				☐
Nevím
7. Je starosta obce volen přímo občany?	☐ Ano	☐ Ne	☐ Nevím	

8. Byli jste v posledních komunálních volbách volit?

Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne	Nevím
☐	☐	☐	☐	☐

9. Zapojil/a jste se do komunálních voleb sám/sama některou z uvedených možností? (můžete označit více odpovědí)

- Kandidatura ve volbách
- Usednutí ve volební komisi
- Pomoc s kampaní politické straně/kandidátovi/kandidátce
- Jiné:

10. Zaregistroval/a jste nějakou předvolební kampaň nebo událost ve své obci spojenou s komunálními volbami?

Ano Ne Nevím

11. (Tato odpověď je pouze pro ty, kteří v předchozí odpovědi odpověděli, že zaregistrovali nějakou předvolební aktivitu.) Můžete uvést, jakou předvolební aktivitu jste zaznamenali?

.....

12. Odkud získáváte informace o aktuálním dění v obci? (můžete označit více odpovědí)

- Z facebookových stránek obce
- Z webových stránek obce
- Z obecního zpravodaje
- Z nástěnek v obci
- Nevím
- Jiné:

13. Uveďte název obce, ze které pocházíte:

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá prvovoliči a jejich rolí u voleb do zastupitelstev obcí ČR. Cílem textu bylo zjistit, jak se dotazovaní prvovoliči zapojili do komunálních voleb v roce 2022, zmapovat jejich politické znalosti a také identifikovat skupinu prvovoličů, která participuje nejvíce. Pro tyto účely proběhlo dotazování na dvou gymnáziích, které zahrnovalo celkem 115 respondentů, kteří měli poprvé v životě možnost participovat v komunálních volbách. Dotazování probíhalo ve třech fázích. První kolo dotazování proběhlo v červnu roku 2022, podruhé byli respondenti dotazováni v týdnu před volbami a poslední třetí dotazování se uskutečnilo měsíc po termínu voleb. Tato práce díky tomu mohla analyzovat, jak se měnily znalosti prvovoličů a jejich postoje v čase, a díky tomu, že měl každý respondent svůj vlastní kód, bylo možné sledovat i vývoj u jednotlivců. Text nejprve na základě použité literatury definuje základní pojmy a představuje celou problematiku za pomoci dosavadních výzkumů. Následně pomocí odpovědí respondentů zkoumá, zda se s blížícím se datem voleb zlepšují výsledky studentů v otázkách zaměřených na politické znalosti, zda muži participují více než ženy, a nakonec také zda prvovoliči z malých obcí participují více než ti z měst. Mimo to také text analyzuje odpovědi na jednotlivé otázky, k čemuž využívá také doposud existující výzkumy. Práce se snaží přispět k výzkumu prvovoličů a popsat jejich roli u komunálních voleb v roce 2022, které zatím nebyly příliš prozkoumány.

Klíčová slova: Prvovoliči, komunální volby, politické znalosti, participace, středoškolští studenti, dotazníkové šetření.

Abstract

This thesis deals with first-time voters and their role in the elections to the councils of municipalities in the Czech Republic. The aim of the text was to find out how the surveyed first-time voters participated in the local elections in 2022, to map their political knowledge, and also to identify the group of first-time voters who participate the most. For these purposes, a survey was conducted at two high schools, which included a total of 115 respondents who had the opportunity to participate in local elections for the first time in their lives. The survey took place in three phases. The first round of surveying took place in June 2022, the respondents were surveyed again the week before the elections, and the last third survey was conducted a month after the election date. As a result, this thesis was able to analyze how the knowledge and attitudes of first-time voters changed over time, and because each respondent had their own code, it was also possible to track the development of individuals. Based on the literature used, the text first defines basic concepts and presents the whole issue with the help of previous research. Then, using the respondents' answers, it examines whether the results of students in questions focused on political knowledge improve as the election date approaches, whether men participate more than women, and finally, whether first-time voters from small municipalities participate more than those from cities. In addition, the text also analyzes the answers to individual questions, using existing research. The thesis seeks to contribute to the research of first-time voters and describe their role in the 2022 local elections, which have not been explored much yet.

Keywords: First-time voters, municipal elections, political knowledge, participation, high school students, questionnaire survey.